

Vlaanderen
is omgeving

Omgevingshandhavingsplan 2024-2025

 Afdeling Handhaving

DEPARTEMENT
OMGEVING

omgeving.vlaanderen.be

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	7
1 ORGANISATIE VAN DE AFDELING HANDHAVING	10
1.1 SITUERING EN ORGANOGRAM	10
1.1.1 SITUERING BINNEN DE VLAAMSE OVERHEID	10
1.1.2 ORGANOGRAM VAN DE AFDELING HANDHAVING	11
1.2 BELEIDSCONTEXT	13
1.2.1 VLAAMS REGEERAKKOORD 2019-2024	13
1.2.2 BELEIDSNOTA'S 2019-2024.....	13
1.2.3 BELEIDS- EN BEGROTINGSTOELICHTING 2024	14
1.2.4 ONDERNEMINGSPLAN DEPARTEMENT OMGEVING 2024	15
1.3 OPDRACHT VAN DE AFDELING HANDHAVING	16
1.3.1 MISSIE, VISIE, STRATEGISCHE PIJLERS EN WAARDEN	16
1.3.1.1 Missie	16
1.3.1.2 Visie.....	17
1.3.1.3 Strategische pijlers.....	17
1.3.1.4 Waarden	17
1.3.1.5 Deontologische code	18
1.3.2 KERNOPDRACHTEN	19
1.3.3 TOEPASSINGSGEBIED TOEZICHT EN SANCTIONERING	20
1.3.4 PROGRAMMATISCHE HANDHAVING	25
1.3.4.1 Gewestelijke prioriteiten	25
1.3.4.2 Geïntegreerde handhaving	26
1.3.4.3 Risicogebaseerde handhaving.....	27
1.3.4.4 Samenwerkingsverbanden.....	28
1.3.5 SANCTIONERING EN ADVISERING	32
1.3.5.1 Bestuurlijke sanctionering.....	32
1.3.5.2 Advisering.....	34
1.3.5.3 Toepassing Milieuschadedecreet.....	35
1.3.6 MILIEUCRISISMANAGEMENT	35
1.4 PERSONEEL	37
1.4.1 AANTAL MEDEWERKERS EN VOLTijdSE EQUIVALENTEN	37
1.4.2 IN TOEZICHTSFUNCTIE AANGESTELDE MEDEWERKERS	37
1.4.3 VTE-INZET HANDHAVINGSUITVOERING	38
1.5 FINANCIËN	39

1.5.1	UITGAVEN	39
1.5.1.1	Laboratoriumkosten voor milieu-onderzoek	39
1.5.1.2	Uitgaven in het kader van ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed	39
1.5.1.3	Studies inzake handhavingsuitvoering	39
1.5.1.4	Werkingsmiddelen	39
1.5.2	ONTVANGSTEN	40
2	HANDHAVINGSINITIATIEVEN 2024-2025	41
2.1	SPEERPUNTEN GEÏNTEGREERDE HANDHAVING	41
2.1.1	BELEIDSCONTEXT	41
2.1.1.1	Handhavingsprogramma's	41
2.1.1.2	Stroomlijning omgevingshandhaving	41
2.1.1.3	Systeemaudit Handhaving Milieuhygiëne	43
2.1.1.4	Kaderdecreet Vlaamse Handhaving	43
2.1.1.5	Ondersteuning Blue Deal	44
2.1.1.6	Ondersteuning Vlaams PFAS-actieplan en aanpak zeer zorgwekkende stoffen	45
2.1.1.7	Ondersteuning Programmatische Aanpak Stikstof	46
2.1.2	DEPARTEMENTALE ONDERZOEKSAGENDA	47
2.1.2.1	Nalevingsbevordering	47
2.1.2.2	Technologische innovaties	48
2.1.2.3	Actualisatie beoordeling milieurelevantie	48
2.1.2.4	Geurproblematiek Haven Antwerpen	48
2.1.2.5	Aanbevelingen voor de praktische uitvoering van de controles inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten	49
2.1.2.6	Onderzoek naar de stikstof- en methaanemissies bij biologische mestverwerkingsinstallaties en de invloed van procesomstandigheden op deze emissies	49
2.1.3	DIGITALE TRANSFORMATIE	49
2.1.4	AFDELINGSPROJECTEN	51
2.1.4.1	Uniformiteits- en kwaliteitsbewaking	51
2.1.4.2	Handhavingsstrategieën en handhavingsinstrumentarium	52
2.1.4.3	Kordate handhaving	53
2.1.4.4	Klachtenbeheersysteem	54
2.2	SPEERPUNTEN RUIMTELIJKE ORDENING	57
2.2.1	REGULIERE WERKING EN REACTIEF OPTREDEN	57
2.2.2	PROACTIEF OPTREDEN	58
2.2.2.1	Generieke proactieve handhavingsinitiatieven ruimtelijke ordening	58
2.2.2.2	Focushandhavingsinitiatief ruimtelijke ordening - ambtshalve uitvoering	59

2.3	SPEERPUNTEN ONROEREND ERFGOED.....	62
2.3.1	REGULIERE WERKING EN REACTIEF OPTREDEN	62
2.3.2	HANDHAVINGSPROGRAMMA ONROEREND ERFGOED	62
2.3.3	PROACTIEF OPTREDEN	62
2.3.4	FOCUSHANDHAVINGSINITIATIEF ONROEREND ERFGOED - ONDERSTEUNING LOKALE OVERHEDEN.....	63
2.3.5	EVALUATIE VAN HET HANDHAVINGSINSTRUMENT MINNELIJKE SCHIKKING	63
2.4	SPEERPUNTEN MILIEU.....	65
2.4.1	REGULIERE WERKING EN REACTIEF OPTREDEN	65
2.4.2	PROACTIEF OPTREDEN	66
2.4.2.1	Afval en materialen.....	66
2.4.2.2	Hinder	69
2.4.2.3	Ketentoezicht	70
2.4.2.4	Klimaat.....	72
2.4.2.5	Landbouw.....	74
2.4.2.6	Lucht.....	76
2.4.2.7	Omgevingsveiligheid	80
2.4.2.8	Ondergrond en grondwater	84
2.4.2.9	Water	86
2.4.2.10	Richtlijn Industriële Emissies (RIE)-inspectieprogramma	88
2.4.2.11	Exploitatie	89
	BIJLAGE 1 - HANDHAVINGSINITIATIEVEN MILIEU.....	90
	BIJLAGE 2 - AFKORTINGEN.....	93
	BIJLAGE 3 - CONTACTGEGEVENS AFDELING HANDHAVING.....	96

VOORWOORD

Beste lezer,

Voor u ligt ons Omgevingshandhavingsplan voor 2024-2025, waarin we transparant uitleggen hoe we vanuit de afdeling Handhaving onze handhavingsopdracht zullen invullen. We maken daarbij heldere keuzes en stellen **risicogebaseerde prioriteiten** zowel in onze reguliere werking als in onze proactieve inspectie-acties.

Het mee realiseren van een **kwalitatieve leefomgeving** door in te zetten op handhaving van de omgevingsregels blijft onze missie. Dat die leefomgeving op meerdere fronten onder druk staat, is een open deur intrappen. Het maakt onze opdracht des te belangrijker, en de burgers, verenigingen, bedrijven in onze samenleving leggen de lat terecht hoog. Onze leefomgeving zal ongetwijfeld ook in de volgende regeerperiode hoog op de agenda staan. Via onze kordate omgevingshandhaving zorgen we dat het omgevingsbeleid de nodige **impact** krijgt **op het terrein**.

Cruciaal om de complexe uitdagingen het hoofd te bieden, is onze expertise en **gespecialiseerde kennis**, én de **wisselwerking met de beleidsmakers en onderzoekers** in ons Beleidsdomein Omgeving. Door onze terreinervaringen direct terug te koppelen met de mensen die het beleid evalueren en vorm geven, en door de resultaten van omgevingsonderzoek actief te betrekken in onze inspecties, werken we mee aan een coherente en **wendbare aanpak** van omgevingsvraagstukken.

Even belangrijk is de **samenwerking met andere handhavers**, op alle bestuursniveaus. We hebben de voorbije jaren bewust geïnvesteerd in een versterking van die samenwerking en in betere informatie- en data-uitwisseling. Het departement en alle agentschappen van ons beleidsdomein engageren zich om de omgevingshandhaving nog verder te stroomlijnen en samen te zorgen voor de uitvoering van het Vlaams **meerjarenprogramma Omgevingshandhaving**. We focussen hierbij op de 7 **gewestelijke handhavingsprioriteiten**: emissiereductie van broeikasgassen, de aanpak van de stikstofproblematiek, de handhaving inzake de droogteproblematiek, handhaving in functie van een duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen, het doen naleven van de emissie- en kwaliteitsnormen voor gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen in water, lucht en bodem, en het behoud en herstel van de goede ruimtelijke ordening en het onroerend erfgoed.

Stroomlijning vormt ook de basis van het nieuwe **Kaderdecreet Vlaamse Handhaving**, waarin we vanuit Omgeving een pioniersrol opnemen door de handhavingsprocedures voor ruimte, milieu en onroerend erfgoed te integreren. Om dit decreet te implementeren zullen we onze procedures en instrumenten aanpassen en zullen we onze nieuwe bevoegdheden inzake bestuurlijke vervolging en beboeting vorm geven.

Door nieuwe **digitaliseringsinitiatieven**, zoals de publicatie van controleverslagen op Omgevingsinformatie Vlaanderen of onze aansluiting op het Vlaams Handhavingsplatform, willen we

onze handhavingsdata vlotter delen. We zorgen daarmee ook voor een accurate monitoring en rapportering. Daarmee bieden we openheid over wat we doen en hoe we dat doen.

Ik kan voor dit uitdagend werk rekenen op een groot team van **gedreven handhavers**. Het is hun inzet en expertise die ook de komende jaren het verschil zullen maken, en daarvoor verdienen ze alle steun en respect.

Sigrid Raedschelders

Afdelingshoofd

afdeling Handhaving

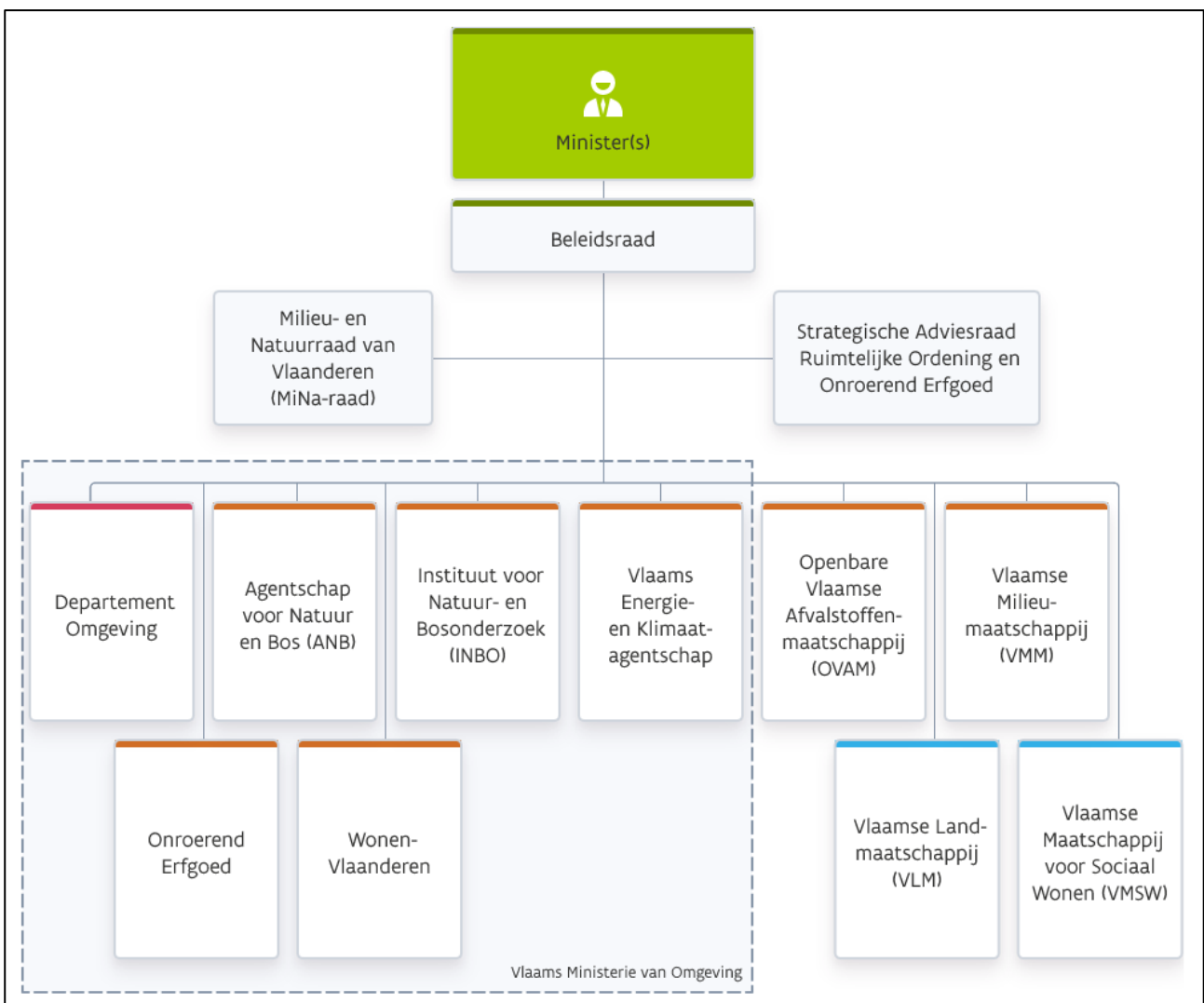

1 ORGANISATIE VAN DE AFDELING HANDHAVING

1.1 SITUERING EN ORGANOGRAM

1.1.1 SITUERING BINNEN DE VLAAMSE OVERHEID

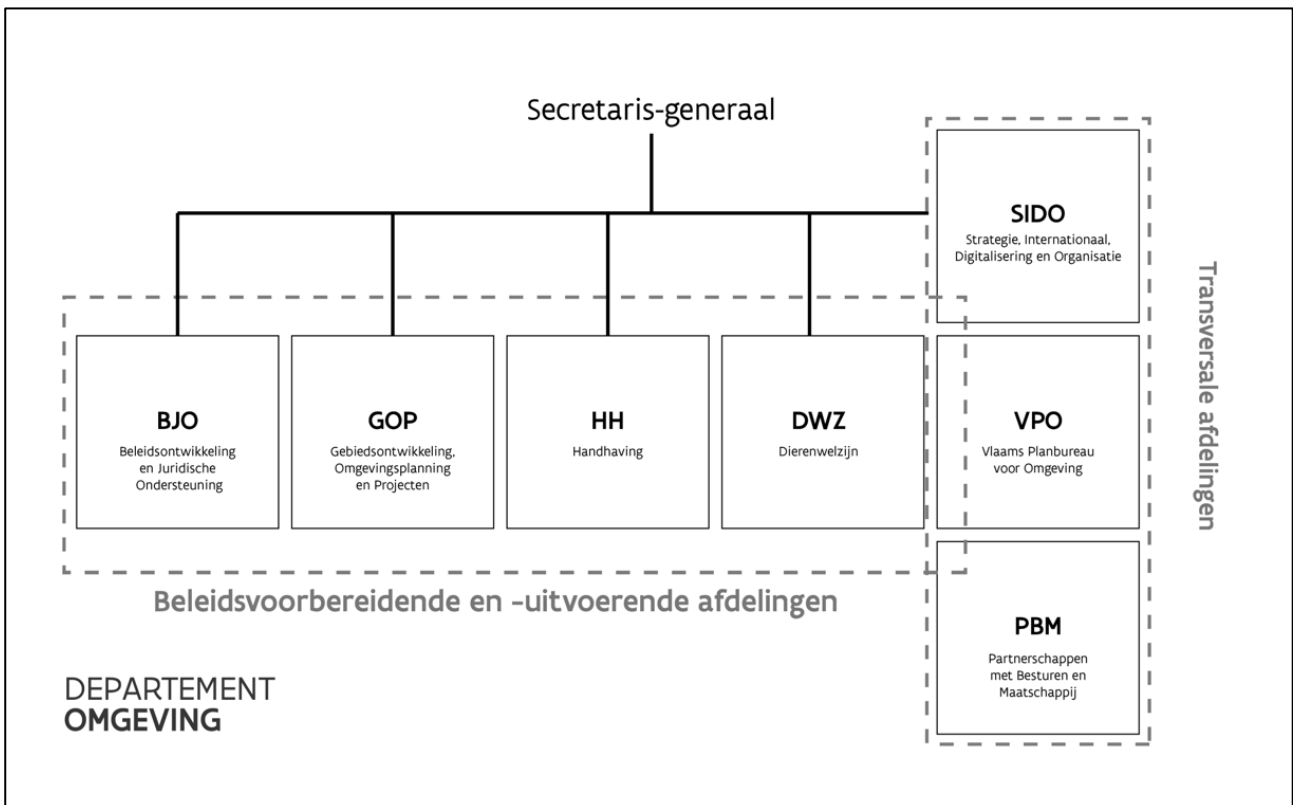
Het Beleidsdomein Omgeving binnen de Vlaamse overheid bestaat uit 11 verschillende entiteiten: het Departement Omgeving, het Agentschap voor Natuur en Bos, het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij, de Vlaamse Milieumaatschappij, het Agentschap voor Onroerend Erfgoed, het Agentschap Wonen Vlaanderen, de Vlaamse Landmaatschappij, de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen en het Vlaams Energiebedrijf. De afdeling Handhaving situeert zich binnen het Departement Omgeving.

Figuur 1. Organogram Beleidsdomein Omgeving.

De structuur van het Departement Omgeving staat ten dienste van de inhoud en van het beleid dat het wil realiseren en maakt een onderscheid in 2 lagen. De eerste laag bevat de afdelingen die in hoofdzaak

belast zijn met de beleidsvoorbereiding en de beleidsuitvoering. De tweede laag bevat de afdelingen met hoofdzakelijk transversale opdrachten.

Figuur 2. Organogram Departement Omgeving.

Sinds 1 april 2017 maakt de afdeling Handhaving, die is samengesteld uit de voormalige afdeling Milieu-inspectie (AMI), de voormalige afdeling Inspectie en Handhaving Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed (AIHRO) en de voormalige afdeling Milieuhandhaving, Milieuschade en Crisisbeheer (AMMC), deel uit van het Departement Omgeving. De afdeling Handhaving maakt samen met de afdeling Beleidsontwikkeling en Juridische Ondersteuning, de afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en Projecten, en de afdeling Dierenwelzijn deel uit van de beleidsvoorbereidende en -uitvoerende afdelingen van het departement.

1.1.2 ORGANOGRAM VAN DE AFDELING HANDHAVING

Intern organiseert de afdeling Handhaving zich in twee aparte clusters: de cluster Omgevingsinspectie en de cluster Sanctionering en Advisering, die allebei worden ondersteund door het team Administratieve Ondersteuning en het team Strategie en Coördinatie. Er bestaat een duidelijke structurele scheiding tussen de cluster Omgevingsinspectie en de cluster Sanctionering en Advisering wat de autonomie en onafhankelijkheid van de inspecteurs enerzijds en de beboeters/adviseurs anderzijds waarborgt. De cluster Omgevingsinspectie werkt decentraal met één werkplek per provincie terwijl de cluster Sanctionering en Advisering zich vanuit een centraal gelegen werkplek organiseert. Iedere werkplek wordt aangestuurd door een handhavingsmanager.

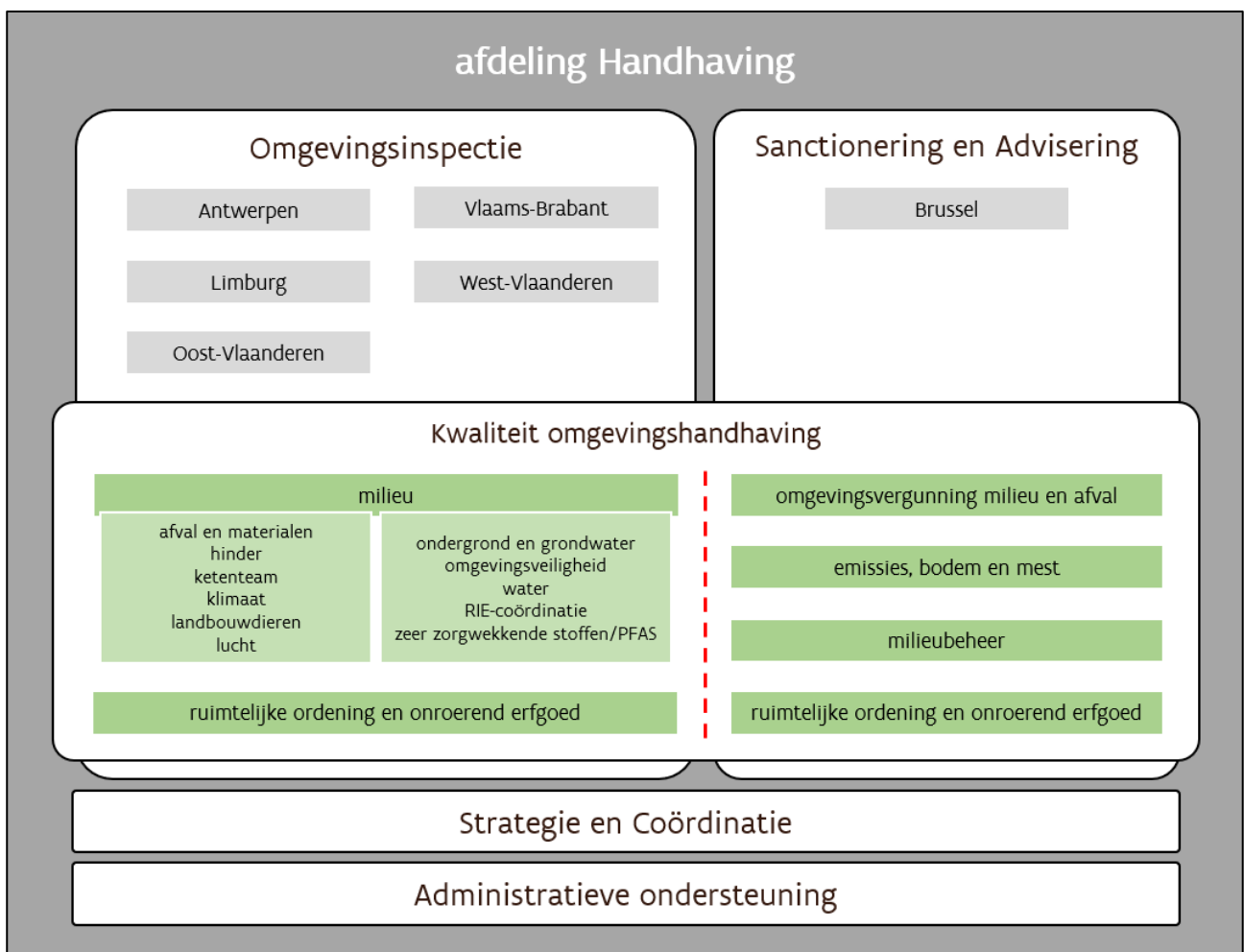
In functie van het realiseren van een coherente handhaving in heel Vlaanderen werkt de afdeling Handhaving binnen haar cluster Omgevingsinspectie transversaal met twee teamverantwoordelijken: 1

teamverantwoordelijke milieu en 1 teamverantwoordelijke ruimtelijke ordening/onroerend erfgoed. Zij organiseren een thematische werkgroepwerking met specialisten van de verschillende werkplekken die garant moet staan voor een afdelingsbrede kwaliteit en uniformiteit.

Twee werkgroepen verzekeren de 'handhavingskwaliteit en -uniformiteit ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed', namelijk de werkgroepen handhaving ruimtelijke ordening en handhaving onroerend erfgoed.

Voor de 'handhavingskwaliteit en -uniformiteit milieu' is de werkgroepwerking opgebouwd rond tien thema's, namelijk afval en materialen, hinder, ketenteam, klimaat, landbouw(dieren), lucht, ondergrond en grondwater, omgevingsveiligheid, water en de coördinatie voor Richtlijn Industriële Emissies (RIE)-installaties. Aanvullend neemt de afdeling Handhaving actief deel aan de HUB Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) waarrond zij ook een interne werking organiseert.

Figuur 3. Organogram afdeling Handhaving.

De cluster Sanctionering en Advisering werkt voor de behandeling van boetedossiers met thematische specialisaties in vier werkgroepen:

- omgevingsvergunning milieu en afval,
- emissies, bodem en mest,
- milieubeheer,
- ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed.

Daarnaast komen ook de beroepen tegen boetebeslissingen ingesteld bij het Handhavingscollege, de adviezen inzake beroepen bestuurlijke maatregelen voor milieu en ruimtelijke ordening, en gemotiveerde verzoeken om tijdelijk of definitief af te zien van verdere inning tot kwijtschelding dwangsommen ruimtelijke ordening binnen de cluster Sanctienering en Advisering aan bod. Twee coördinatoren voor milieu en ruimtelijke ordening verzorgen de coördinatie van deze dossierstromen.

Het team Administratieve Ondersteuning staat mee in voor de performante werking van de verschillende werkplekken en uitvoering van de kernprocessen.

Het team Strategie en Coördinatie zet zich, rekening houdend met de departementslogica en het afdelingsbelang, in voor de beleidsontwikkeling, implementatie en evaluatie van omgevingshandhavingsuitvoering. Voorts neemt dit team opdrachten op die zich in belangrijke mate situeren binnen processen die bijdragen aan voorbereiding van visievorming en strategie, communicatie, personeel, juridische ondersteuning, ICT en informatiebeheer, financiën en begroting, ondersteuning overheidsopdrachten, stafwerking van de afdeling, ...

1.2 BELEIDSCONTEXT

In juni 2024 vinden verkiezingen plaats voor het Vlaams Parlement. De aantredende Vlaamse Regering zal vervolgens haar voornemens en beleidsdoelstellingen voor de regeerperiode 2024-2029 verduidelijken in een nieuw Vlaams Regeerakkoord en bijbehorende beleidsnota's. Afhankelijk van de mogelijke impact op omgevingshandhavingsmaterie zal de afdeling Handhaving dit voorliggend tweejaarlijks Omgevingshandhavingsplan waar nodig bijsturen in het najaar 2024.

1.2.1 VLAAMS REGEERAKKOORD 2019-2024

Het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 schenkt voor het eerst uitgebreid aandacht aan de Vlaamse bevoegdheden inzake justitie en handhaving en wijdt een apart hoofdstuk aan de realisatie van een geïntegreerde, innovatieve, risicogebaseerde en slagkrachtige omgevingshandhaving. Ook voor het domein onroerend erfgoed benadrukt het Vlaams Regeerakkoord het belang van handhaving, en van proactieve handhaving in het bijzonder.

1.2.2 BELEIDSNOTA'S 2019-2024

De beleidsnota's 2019-2024 geven op hun beurt meer concrete duiding bij het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024. Voor de afdeling Handhaving zijn daarbij accenten van verschillende beleidsnota's van belang. Een uitgangspunt voor de afdeling Handhaving is het geven van prioriteit aan het opsporen van onvergunde activiteiten, de grootste risico's en de schendingen met de grootste milieugevolgen.

De afdeling Handhaving zal daarnaast voort werk maken van onder andere de inzet op een krachtdadige, afgestemde en gestroomlijnde bestuurlijke omgevingshandhaving, de verkenning van innovatieve technieken voor handhavingsdoeleinden, de verdere ontwikkeling tot een kenniscentrum waarop overheden maar ook burgers en andere actoren zich kunnen beroepen, en de versterking van een gedigitaliseerde en datagedreven handhaving. Het tweejaarlijks Omgevingshandhavingsplan ten slotte, vormt voor de afdeling Handhaving de basis voor proactieve handhaving waarbij ze ook met maatschappelijk relevante thema's rekening houdt.

1.2.3 BELEIDS- EN BEGROTINGSTOELICHTING 2024

Voor het jaar 2024 geven de Beleids- en Begrotingstoelichtingen (BBT) de volgende prioriteiten en accenten weer inzake omgevingshandhaving:

- we geven op basis van het Vlaamse Omgevingshandhavingsprogramma, in werking sedert 15 maart 2023, invulling aan het engagement in de beleidsnota Omgeving 2019-2024 om binnen de eigen bevoegdheden van een transversale en integrerende benadering een absoluut speerpunt te maken;
- we voeren het Omgevingshandhavingsprogramma uit, deels samen en deels afgestemd met de uitvoering van aanbevelingen van de systeemaudit inzake handhaving en van de parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS en met de uitrol van het kaderdecreet Vlaamse handhaving;
- we bouwen het opvolgingssysteem van het Omgevingshandhavingsprogramma verder uit;
- we structureren op gewestelijk niveau de werkzaamheden in een project stroomlijning omgevingshandhaving zodat ze door de gewestelijke inspectiediensten en handhavers van het Beleidsdomein Omgeving maximaal geïntegreerd worden uitgevoerd; de stroomlijning van de inspectiediensten binnen de Vlaamse overheid verloopt volgens twee sporen met name via de deelname aan het Vlaams Handhavingsplatform enerzijds en via de implementatie van het kaderdecreet Vlaamse handhaving anderzijds;
- we maken het operationaliseren van het kaderdecreet Vlaamse handhaving en het bijbehorende implementatiedecreet voor Omgeving mogelijk met een implementatiebesluit dat de inwerkingtreding voorziet medio 2025 zodat alle gewestelijke, lokale en federale handhavingsactoren de noodzakelijke tijd krijgen om hun interne systemen, werkmethodes, onderlinge werkafspraken, opleidingen en communicatie naar de buitenwereld hierop aan te passen en een vlotte inwerkingtreding kunnen garanderen;
- we zien erop toe dat bestuurlijke en strafrechtelijke handhaving aanvullend aan elkaar worden ingezet en dat van de nieuwe mogelijkheden tot bestuurlijke vervolging optimaal gebruik wordt gemaakt, we blijven daarbij ook verder inzetten op een consequent bestuurlijk boetebeleid;
- we versterken de relatie tussen uitvoering en beleid, en zorgen waar juridisch mogelijk voor een goede doorstroming van relevante informatie vanuit de handhavingsvaststellingen naar vergunningverlenende overheden en naar het omgevingsbeleid onder meer via het project stroomlijning omgevingshandhaving en Omgevingsinformatie Vlaanderen;
- we zetten in op ambtshalve uitvoering bij ruimtelijke ordening, de eerste stappen waren inmiddels reeds een succes aangezien de aankondiging van het voornemen om tot ambtshalve uitvoering over te gaan in verschillende dossiers toch nog tot een vrijwillig herstel heeft geleid;
- we zetten verder in op de aanpassing van de regelgeving zodat *remote sensing*-technieken met drones en satellietbeelden ruimer kunnen worden ingezet op het terrein, uiteraard steeds met respect voor privacy van burgers;
- we laten de Omgevingsinspectie verkennen hoe illegale activiteiten gerichter kunnen worden gedetecteerd in een data- en score-gedreven proefproject Gatekeeper;
- we zorgen voor een doorgedreven digitalisering van het handhavingslandschap door aan te sluiten bij het Vlaams Handhavingsplatform zodat al de handhavingsdocumenten op termijn gedigitaliseerd worden en gestructureerd raadpleegbaar zijn voor de betrokken diensten, wat de digitale gegevensuitwisseling tussen de handhavingsactoren zal versterken;
- we ontwikkelen innoverende instrumenten van nalevingsbevordering en zetten ze in via projecten op maat, zelfcontrole in al zijn vormen is hierin een belangrijk deelaspect;

- we werken mee aan het ontwikkelen, implementeren en opvolgen van (nieuwe) internationale en Europese visies en strategieën met betrekking tot het omgevingshandhavingsbeleid, waar het verbeteren van de naleving van bestaande Europese milieuregelgeving hoog op de agenda staat;
- we dragen bij aan de concrete implementatie van het actieplan van de Europese Commissie inzake *Environmental Compliance Assurance* en nemen actief deel aan het Europees IMPEL-netwerk (*European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law*);
- we werken verder aan een macro-risicoanalyse voor het volledige bevoegdheidspakket omgeving, in functie hiervan identificeren we de relevante data voor de via plichtanalyse geïdentificeerde risico's;
- de gewestelijke actoren zetten maximaal afgestemd in op de gewestelijke handhavingsprioriteiten en kiezen hiertoe voor een gebalanceerde inzet van de drie handhavingsstrategieën: nalevingsbevordering, nalevingstoezicht, en herstel en bestraffing met bijzondere aandacht voor de gewestelijke prioriteiten van het Omgevingshandhavingsprogramma;
- we zorgen ervoor dat aan inspectie-opdrachten op een risicogerichte, weloverwogen en gedragen wijze invulling wordt gegeven om de kwaliteit van onze leefomgeving te blijven bewaken, deze werkwijze blijft ook in 2024 een belangrijk uitgangspunt voor de verdere opvolging van onder andere Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), ZZS en Blue Deal, maar ook in de bredere handhavingscontext voor routinematige handhaving als signaalfunctie door aanwezigheid op het terrein, reactieve handhaving en proactieve risicogebaseerde handhaving;
- we focussen op een oplossingsgerichte handhaving door een gerichte en afgestemde inzet van het handhavingsinstrumentarium en we ontwikkelen criteria om te bepalen in welke gevallen een onmiddellijke inzet van de dwingende instrumenten noodzakelijk is, zeker voor wat betreft de gewestelijke handhavingsprioriteiten;
- de handhavingsactoren verzekeren een neutrale, onafhankelijke en tijdige afhandeling van hun dossiers;
- we voeren de ontwikkeling, verzameling en verwerking van de noodzakelijke data voor de monitoring verder gefaseerd uit;
- we ontsluiten de jaarlijkse data inzake omgevingshandhavingsuitvoering ook in 2024 via de online interactieve tool die zal worden uitgebreid met een meerjarenanalyse en publiceren het tweede periodieke Omgevingshandhavingsrapport waarin een kwantitatieve en kwalitatieve analyse en evaluatie over het uitgevoerde omgevingshandhavingsbeleid in 2022-2024 wordt opgenomen;
- met de terugstroom van informatie uit het Vlaams Handhavingsplatform (VHP) naar de handhavingsactoren zorgen we voor het verbeteren van de effectiviteit en efficiëntie van de Omgevingshandhaving op het terrein;
- we organiseren op vraag een opleiding voor gemeentelijke verbalisanten erfgoed zodat de onroerenderfgoedgemeenten kunnen voldoen aan hun verplichting om een verbalisant aan te stellen.

1.2.4 ONDERNEMINGSPLAN DEPARTEMENT OMGEVING 2024

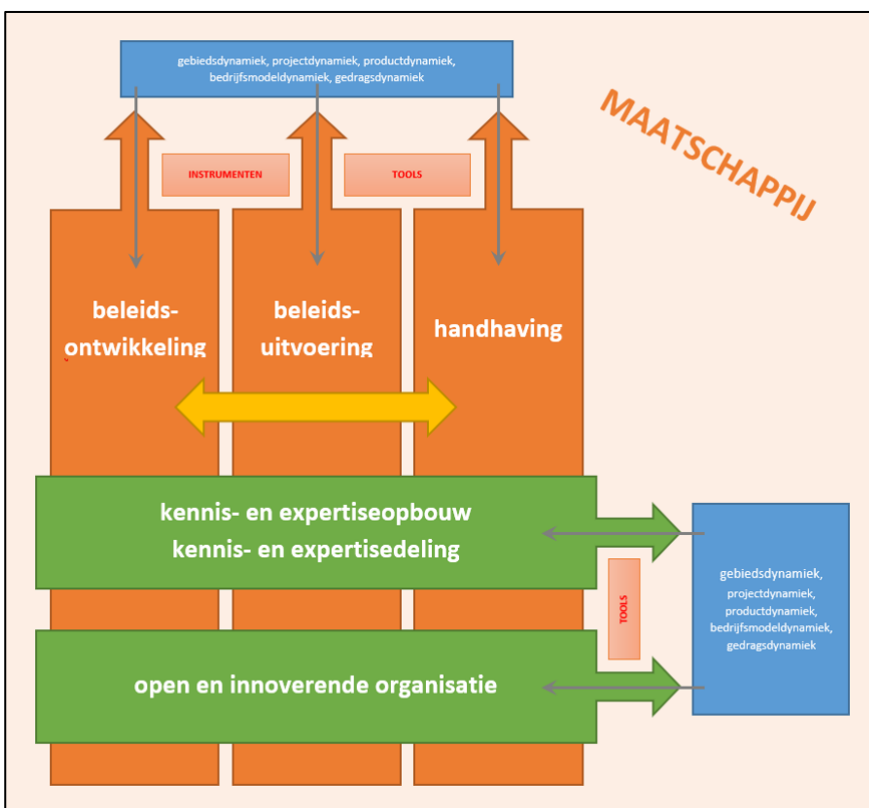
De ondernemingsplannen 2024 van het Departement Omgeving en het Agentschap Onroerend Erfgoed geven via beleidsdoelstellingen invulling aan het beleidskader uitgetekend in de verschillende Beleids- en Begrotingstoelichtingen 2024, maar omvatten ook doelstellingen voor het regulier beleid en doelstellingen gericht op een efficiënte organisatie en een slagkrachtig beleid. De initiatieven van voorliggend twejaarlijks Omgevingshandhavingsplan maken in belangrijke mate deel uit van de ondernemingsplannen 2024 van het Departement Omgeving en het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Het Departement Omgeving hield bij de opmaak van haar ondernemingsplan 2024 niet alleen rekening met de vernieuwde aanpak inzake de Beleids- en Begrotingstoelichtingen maar stelt ook de dienstverlening waar zij voor staat, centraal.

Het Departement Omgeving staat voor een beleid richting praktijk: beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en handhaving vloeien in elkaar over, krijgen interactief vorm en leveren instrumenten en tools die implementatie van het omgevingsbeleid op het terrein mogelijk maken.

Om de impact van de instrumenten en tools op de maatschappelijke dynamiek de nodige slagkracht te geven en tegelijkertijd de maatschappelijke dynamiek de nodige ontwikkelingsruimte te bieden, steunt het Departement Omgeving op kennis- en expertiseopbouw en -deling, en organiseert het zich open en innovatiegericht. Deze opdrachten maken integraal deel uit van het beleid richting praktijk maar staan net zo goed in directe interactie met het maatschappelijke veld.

Figuur 4. Dienstverleningsmodel Departement Omgeving.

1.3 OPDRACHT VAN DE AFDELING HANDHAVING

1.3.1 MISSIE, VISIE, STRATEGISCHE PIJLERS EN WAARDEN

1.3.1.1 Missie

De afdeling Handhaving vormt het sluitstuk van een slagkrachtig omgevingsbeleid. Zij draagt bij aan een kwaliteitsvolle leefomgeving voor huidige en toekomstige generaties.

1.3.1.2 Visie

De afdeling Handhaving draagt vanuit haar eigen expertise op een geïntegreerde en gedragen manier bij tot een verbetering van de naleving van de regelgeving inzake leefmilieu, ruimte en onroerend erfgoed. Zij zet daarbij in op de uitvoering van zowel proactieve als reactieve controles en bestuurlijke beboeting. Zij zorgt bij deze handhaving voor een optimale toepassing van diverse instrumenten, een gerichte samenwerking met andere actoren en milieucrisismanagement. Zij wendt haar ervaring aan om in samenwerking met de beleidsmakers de omgevingsregelgeving te optimaliseren.

1.3.1.3 Strategische pijlers

Het bundelen van de handhavingsprocessen inzake leefmilieu, ruimte en onroerend erfgoed biedt de afdeling Handhaving de mogelijkheid om te evolueren naar een optimaal geïntegreerde handhaving van het omgevingsbeleid. De keuze voor een gedragen handhaving gaat hand in hand met een slagkrachtige handhaving. Een gedragen, innovatieve en risicogebaseerde aanpak realiseert mee een toekomstgericht omgevingshandhavingsbeleid.

1.3.1.4 Waarden

De afdeling Handhaving stelt een door waarden gedreven samenwerkingscultuur voorop. Het resultaat van de belanghebbendenbevraging van 2017 schuift 'klant- en oplossingsgericht', 'doelmatig en doeltreffend' en 'onafhankelijk en neutraal' als belangrijkste waarden naar voren.

Alle medewerkers van de afdeling Handhaving onderschrijven de vier algemene waarden (openheid, daadkracht, 360° vertrouwen en wendbaarheid) waarmee de Vlaamse overheid haar missie en visie kleurt, richting geeft aan het beleid en haar dienstverlening beïnvloedt. Alle medewerkers onderschrijven ook de specifieke waarde 'duurzaamheidsreflex' van het Departement Omgeving.

Bij het uitvoeren van haar opdracht werken de medewerkers van de afdeling Handhaving onafhankelijk en neutraal, integer en geloofwaardig, kwaliteitsgericht en doeltreffend.

- Onafhankelijk en neutraal

We voeren onze taak ongebonden uit en vermijden belangenvermenging. We handelen objectief en komen daarbij professioneel en onpartijdig over. We geven loyaal uitvoering aan het handhavingsbeleid maar laten geen interventies of invloed door externe druk toe.

- Integer en geloofwaardig

We zijn objectief, neutraal en betrouwbaar omdat we vanuit het gemeenschappelijk belang de verantwoordelijkheid nemen voor ons handelen en de consequenties daarvan voor anderen. In lijn met onze visie doen we wat we zeggen. Zo zetten we ons in om rechtszekerheid voor burgers en bedrijven te garanderen. We behandelen gelijkaardige situaties op een gelijkaardige manier en hanteren een gepaste vorm van open communicatie.

- Kwaliteitsgericht

Onze keuzes zijn weloverwogen en gericht op het realiseren van een kwaliteitsvolle omgeving. Onze handelingen en acties voeren we grondig en met kennis van zaken uit. We spreken duidelijke en begrijpbare taal voor onze doelgroepen. We spannen ons blijvend in om de kwaliteit van onze dienstverlening te verhogen: van de interne en externe communicatie, van het informatiebeheer, van

de dossierbehandeling, van de werkomstandigheden van alle leden van onze organisatie. Door ons te verplaatsen in en in dialoog te gaan met onze belanghebbenden, zowel intern als extern, kennen we hun behoeften en logica, en kunnen we hier gericht op inspelen.

- Doeltreffend

We zetten onze beschikbare instrumenten weloverwogen in om onze missie en visie zo gericht mogelijk te realiseren. We bereiken onze doelstellingen door een doordacht gebruik van de middelen. We delen onze kennis en door innovatief samen te werken, vergroten we onze slagkracht. We evalueren onze werkwijze in het licht van onze doelstellingen en sturen bij waar nodig. We streven samen met onze partners duurzame resultaten na.

Deze waarden zijn opgenomen in de functiebeschrijvingen van de medewerkers en worden door het management van de afdeling Handhaving actief gecommuniceerd en uitgedragen, zodat ze doorwerking vinden in de dagelijkse handhavingspraktijk.

1.3.1.5 Deontologische code

1.3.1.5.1 Integriteitsbescherming voor alle medewerkers

De medewerkers van de afdeling Handhaving krijgen soms te maken met agressie of klachten. Dit kan verschillende vormen aannemen en zowel fysiek als verbaal zijn. Medewerkers die met tegenwerking door derden bij het uitvoeren van hun opdracht worden geconfronteerd, kunnen terecht bij het afdelingshoofd, hun handhavingsmanager of teamverantwoordelijke, de strategisch coördinator die instaat voor personeelszaken, de preventieadviseur van het Departement Omgeving, de Spreekbuis van de Vlaamse overheid, of een vertrouwenspersoon binnen het Departement Omgeving of de Vlaamse overheid. Zij kunnen dit ook melden bij Audit Vlaanderen of bij de Vlaamse Ombudsdienst, al dan niet met klokkenluidersbescherming.

Iedere vorm van agressie, bijvoorbeeld tijdens inspecties maar ook bij telefonische oproepen, kan de medewerker melden aan de leidinggevende of vertrouwenspersoon, die hiervan een overzicht bijhouden in een register. Samen met de leidinggevende wordt de nodige actie besproken en ondernomen. Bij fysieke agressie wordt klacht ingediend bij het parket en wordt juridische bijstand verleend voor de gerechtelijke opvolging. Met de parketten werd de afspraak gemaakt dat zij dergelijke misdrijven in principe prioritair strafrechtelijk behandelen.

Interne richtlijnen worden actief en regelmatig gecommuniceerd, onder andere via de digitale afdelingsnieuwsbrief en via werkplekoverleg. Via zowel het intranet van het Departement Omgeving als de afdelings-SharePoint kunnen alle medewerkers van de afdeling Handhaving zich uitgebreid informeren over aspecten en mogelijkheden tot juridische en psychosociale ondersteuning naar aanleiding van agressie, bedreigingen, laster, eerroof en *stalking*. Deze interne werkwijze sluit aan bij de departementale richtlijnen over gepast omgaan met agressie.

1.3.1.5.2 Integriteit en deontologie van alle medewerkers

De medewerkers van de afdeling Handhaving onderschrijven de deontologische code van de Vlaamse overheid. De integriteitscoördinator van het Departement Omgeving zorgt voor de implementatie van

de Vlaamse integriteitsplannen en kan klachten over schendingen van de Vlaamse deontologische code onderzoeken. Het Departement Omgeving heeft specifiek voor kwetsbare functies, zoals die van inspecteurs en beboeters, een deontologische code opgesteld. Aspecten inzake integriteit en deontologie zijn opgenomen in de risicoanalyse van de handhavingsfuncties.

De structuur van de Omgevingsinspectie bij afdeling Handhaving is uitgewerkt met oog voor transversale kwaliteits- en uniformiteitsbewaking via thematische werkgroepen en twee teamverantwoordelijken. Daarmee hanteert de afdeling Handhaving een provincie-overschrijdende benadering en vermijdt zo een eenzijdig provinciale benadering. Daarnaast maakte de afdeling Handhaving een weloverwogen keuze om een tweede leidinggevende laag te voorzien binnen de organisatie. Daarmee wil de afdeling een degelijke ondersteuning van en waar nodig controle op de medewerker, vanuit zowel deontologisch perspectief als uniformiteit en kwaliteitsbewaking, borgen. Tijdens regelmatige gesprekken tussen de leidinggevende en de medewerker wordt bewust aandacht geschonken aan mogelijke problemen die de medewerker ervaart. Er wordt bewust gewerkt aan een cultuur van openheid, waarin medewerkers die worden geconfronteerd met handelingen die indruisen tegen deze waarden, dit bespreekbaar kunnen maken, bij elkaar en bij hun leidinggevendenden.

De afdeling Handhaving gaat bij de uitvoering van haar opdracht uit van de beginselen van behoorlijk bestuur. De afdeling Handhaving beschikt over een afdelingskader waarbinnen een medewerker zijn discretionaire beoordelingsbevoegdheid uitoefent. Dit kader bevat onder meer richtlijnen en een intern draaiboek over de inzet van ons handhavingsinstrumentarium. Hierin wordt de inzet van de handhavingsinstrumenten gekoppeld aan voorwaarden en criteria die voor alle medewerkers gelden en uniform moeten worden toegepast.

Inspecteurs gaan in principe in de praktijk met twee de baan op. De voorwaarden waaronder een inspecteur alleen op inspectie gaat, zijn duidelijk afgebakend en intern gekend. Handhavingsbeslissingen met een duidelijke impact voor de betrokkene, zoals processen-verbaal, herstellvorderingen, bestuurlijke maatregelen al dan niet met dwangsom, worden nagelezen (vierogenprincipe).

De cluster Sanctionering en Advisering werkt voor de bestuurlijke sanctionering met intern vastgelegde beslissingskaders om de hoogte van boetebedragen te bepalen. Complexe of gevoelige dossiers worden bovendien besproken op een werkoverleg. Naast steekproefsgewijze controles door de handhavingsmanager zijn er interne richtlijnen over de toepassing van het vierogenprincipe, ter garantie van een uniforme en kwalitatieve dossierbehandeling.

De afdeling Handhaving voorziet gerichte vorming en opleiding. Via dilemmatrainingen zorgt de afdeling Handhaving ervoor dat de medewerkers alert blijven en de juiste reflexen hebben in situaties waarin de neutraliteit op de proef wordt gesteld.

Interne richtlijnen worden actief en regelmatig gecommuniceerd, onder andere via de digitale afdelingsnieuwsbrief en via het werkplekoverleg. Via zowel het intranet van de Vlaamse overheid en het Departement Omgeving als de afdelings-SharePoint kunnen alle medewerkers van de afdeling Handhaving zich uitgebreid informeren.

1.3.2 KERNOPDRACHTEN

De belangrijkste kernopdrachten van de afdeling Handhaving bestaan uit:

- het beoordelen van klachten inzake milieuhygiëne, ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed;

- het inspecteren en maatregelen nemen inzake milieuhygiëne, ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed;
- de beoordeling van (verzoeken tot) het tijdelijk of definitief afzien van verdere inning van een opeisbare dwangsomschuld opgelegd naar aanleiding van gerechtelijke uitspraken met herstellvorderingen ruimtelijke ordening;
- de bestuurlijke sanctionering van schendingen van de regels inzake milieu, ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed;
- de advisering van de minister in beroepen ingesteld tegen (weigering) bestuurlijke maatregelen naar aanleiding van schendingen milieu en ruimtelijke ordening;
- milieucrisismanagement (de coördinatie van de acties vanuit het Beleidsdomein Omgeving bij ernstige milieu-incidenten);
- de toepassing van het Milieuschadedecreet.

De afdeling Handhaving streeft voortdurend naar een verhoging van de kwaliteit van de handhaving. Daarbij besteedt ze bijzondere aandacht aan een doelmatig, uniform en geïntegreerd optreden over heel Vlaanderen, onder andere door bij te dragen aan het project stroomlijning omgevingshandhaving binnen het Beleidsdomein Omgeving.

Om de handhaving in haar geheel te laten slagen, werkt de afdeling Handhaving samen met heel wat (handhavings)actoren, vermijdt ze overlappende handhavingsactiviteiten en wil ze een voorbeeldfunctie vervullen voor de lokale overheden. Voorts onderhoudt de afdeling Handhaving (inter)nationale contacten om actief te kunnen inspelen op vernieuwingen en internationale tendensen inzake handhaving. Voor de beleidsvoorbereiding en -evaluatie adviseert de afdeling Handhaving over de uitvoerbaarheid en de handhaafbaarheid van de regelgeving. Hiertoe koppelt de afdeling haar ervaringen op het terrein terug naar de beleidsmakers. Ten slotte rapporteert en informeert de afdeling Handhaving als kennispartner over haar optreden, aanpak en expertise door het deelnemen aan verschillende fora (Europees IMPEL-netwerk, Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM), Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW), Coördinatie Vlaamse Handhaving (CVH), ...), het bijdragen aan expertisenetwerken (begeleidingscommissie van interne/externe studies, expertisenetwerken met de parketten, de HUB ZZS, ...), het verzorgen van voordrachten tijdens (al dan niet zelf georganiseerde) opleidingen en workshops, het bijdragen aan publicaties in nieuwsbrieven en vakbladen, het beantwoorden van kabinetsvragen, parlementaire vragen, publieksvragen en persvragen, ... Met deze transparante aanpak beoogt de afdeling Handhaving een voldoende breed maatschappelijk draagvlak voor een doelmatige handhaving te creëren.

1.3.3 TOEPASSINGSGBIED TOEZICHT EN SANCTIONERING

De Omgevingsinspectie houdt toezicht op de volgende regelgeving:

- het Onroerenderfgoeddecreet, wat betreft de misdrijven onroerend erfgoed en inbreuken onroerend erfgoed, omschreven in artikel 11.2.2. en 11.2.4.,
- het Varend erfgoeddecreet, wat betreft de misdrijven varend erfgoed en inbreuken varend erfgoed omschreven in artikel 13/1 en 13/2,
- de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, wat betreft de stedenbouwkundige misdrijven en stedenbouwkundige inbreuken omschreven in artikel 6.2.1 en 6.2.2,
- titel III, titel IV, titel V en titel XV van het decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid,
- de wet van 28 december 1964 op de bestrijding van de luchtverontreiniging,

- de wet van 18 juli 1973 betreffende de bestrijding van de geluidshinder,
- de wet van 28 december 1976 betreffende de onbevaarbare waterlopen, voor de onbevaarbare waterlopen en hun aanhorigheden én voor de publieke grachten en hun aanhorigheden, artikel 21, 3°,
- het decreet van 24 januari 1984 houdende maatregelen inzake het grondwaterbeheer, met uitsluiting van hoofdstuk IV, afdeling IV en hoofdstuk VI, van deze titel voor wat de overtredingen van hoofdstuk IVbis en de uitvoeringsbesluiten ervan betreft,
- het decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning en het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning voor zover het projecten betreft bedoeld in artikel 5, 1°, a, b en c en 2° a en b,
- de wet van 12 juli 1985 betreffende de bescherming van de mens en van het leefmilieu tegen de schadelijke effecten en de hinder van niet-ioniserende stralingen, infrasonen en ultrasonen,
- het decreet van 4 april 2003 betreffende de oppervlaktedelfstoffen,
- titel III, hoofdstuk 2 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018,
- het decreet van 22 december 2006 houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen, met behoud van de toepassing van artikel 61, §2 van dat decreet,
- het decreet van 8 mei 2009 betreffende de diepe ondergrond,
- het decreet van 23 december 2011 betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen,
- het decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest, als het van toepassing is op hinderlijke inrichtingen vermeld in artikel 5.2.1 van het decreet,
- het samenwerkingsakkoord van 16 februari 2016 tussen de federale staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken,
- de Verordening (EG) Nr. 850/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de persistente organische verontreinigende stoffen en tot wijziging van Richtlijn 97/117/EEG,
- de Verordening (EG) Nr. 166/2005 van het Europees Parlement en de Raad van 18 januari 2006 betreffende de instelling van een Europees register inzake de uitstoot en overbrenging van verontreinigende stoffen en tot wijziging van de Richtlijn 91/689/EEG en 96/61/EG van de Raad,
- de Verordening (EG) Nr. 1013/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen,
- de Verordening (EG) Nr. 1907/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake de registratie van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH), tot oprichting van een Europees Agentschap voor chemische stoffen, houdende wijziging van Richtlijn 1999/45/EG en houdende intrekking van de Verordening (EEG) Nr. 793/93 van de Raad en de Verordening (EG) Nr. 1488/94 van de Commissie alsmede Richtlijn 76/769/EEG van de Raad en de Richtlijn 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG en 2000/21/EG van de Commissie,
- de Verordening (EG) Nr. 1418/2007 van de Commissie van 29 november 2007 betreffende de uitvoer, met het oog op terugwinning, van bepaalde afvalstoffen, vermeld in bijlage III of III A bij de Verordening (EG) Nr. 1013/2006 van het Europees Parlement en de Raad, naar bepaalde landen waarop het OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling)-besluit betreffende het toezicht op de grensoverschrijdende overbrenging van afvalstoffen niet van toepassing is,

- de Verordening (EG) Nr. 1497/2007 van de Commissie van 18 december 2007 tot vaststelling, ingevolge de Verordening (EG) Nr. 842/2006 van het Europees Parlement en de Raad, van basisvoorschriften inzake controle op lekkage van stationaire brandbeveiligingsystemen die bepaalde gefluoreerde broeikasgassen bevatten,
- de Verordening (EG) Nr. 1516/2007 van de Commissie van 19 december 2007 tot vaststelling, ingevolge de Verordening (EG) Nr. 842/2006 van het Europees Parlement en de Raad, van basisvoorschriften inzake controle op lekkage van stationaire koel-, klimaatregelings- en warmtepompapparatuur die bepaalde gefluoreerde broeikasgassen bevat,
- de Verordening EG Nr. 1102/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2008 inzake het verbod op de uitvoer van metallisch kwik en andere kwikverbindingen en -mengsels en de veilige opslag van metallisch kwik,
- de Verordening (EG) Nr. 1005/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 16 september 2009 betreffende de ozonlaagafbrekende stoffen,
- de Verordening (EG) Nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten en tot intrekking van de Verordening (EG) Nr. 1774/2002,
- de Verordening (EU) Nr. 142/2011 van de Commissie van 25 februari 2011 tot uitvoering van de Verordening (EG) Nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten en tot uitvoering van Richtlijn 97/78/EG van de Raad wat betreft bepaalde monsters en producten die vrijgesteld zijn van veterinaire controles aan de grens krachtens die Richtlijn,
- de Verordening (EU) Nr. 333/2011 van de raad van 31 maart 2011 tot vaststelling van criteria die bepalen wanneer bepaalde soorten metaalschroot niet langer als afval worden aangemerkt overeenkomstig Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad,
- de Verordening (EU) Nr. 601/2012 van de Commissie van 21 juni 2012 inzake de monitoring en rapportage van de emissies van broeikasgassen overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad,
- de Verordening (EU) Nr. 1179/2012 van de Commissie van 10 december 2012 tot vaststelling van criteria die bepalen wanneer kringloopglas overeenkomstig Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad niet langer als afval wordt aangemerkt,
- de Verordening (EU) Nr. 715/2013 van de Commissie van 25 juli 2013 tot vaststelling van criteria die bepalen wanneer koperschroot overeenkomstig Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad niet langer als afval wordt aangemerkt,
- de Verordening (EU) Nr. 1257/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 20 november 2013 inzake scheepsrecycling, en tot wijziging van de Verordening (EG) Nr. 1013/2006 en van Richtlijn 2009/16/EG,
- de Verordening (EU) Nr. 517/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende gefluoreerde broeikasgassen en tot intrekking van de Verordening (EG) Nr. 842/2006,
- de Verordening (EU) 2017/852 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2017 betreffende kwik, en tot intrekking van De Verordening (EG) Nr. 1102/2008,
- de Verordening (EU) Nr. 2019/1021 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 betreffende persistente organische verontreinigende stoffen,

- de gedelegeerde Verordening (EU) 2019/1666 van de Commissie van 24 juni 2019 tot aanvulling van Verordening (EU) 2017/625 van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de voorwaarden voor de monitoring van het vervoer en de aankomst van zendingen van bepaalde goederen van de grenscontrolepost van aankomst tot de inrichting op de plaats van bestemming in de Unie. Voor de toepassing van artikel 3.1 van de Gedelegeerde Verordening (EU) 2019/1666, voor zover het de gevallen betreft vermeld in artikel 4, § 1 van de Overeenkomst van 16 januari 2014 tussen de Federale Staat en de Gewesten inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten, is de afdeling vermeld in artikel 12, 1° van dit besluit de bevoegde autoriteit aan wie de in kennisstelling van de aankomst van de zending bij de inrichting dient te gebeuren.

Het toepassingsgebied van de cluster Sanctionering en Advisering, beter bekend als de gewestelijke beboetingsentiteit, die instaat voor de bestuurlijke beboeting, spoort grotendeels samen met bovenvermeld toepassingsgebied, aangevuld met gerichte Vlaamse wetgeving en de integrale Europese en internationale milieuregelgeving:

- de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, wat betreft de stedenbouwkundige misdrijven en stedenbouwkundige inbreuken omschreven in artikel 6.2.1 en 6.2.2 VCRO,
- het Onroerenderfgoeddecreet, wat betreft de misdrijven onroerend erfgoed en inbreuken onroerend erfgoed, omschreven in artikel 11.2.2, eerste lid 9° en 10 en 11.2.4,
- het Varenderfgoeddecreet, wat betreft de misdrijven varend erfgoed en inbreuken varend erfgoed omschreven in artikel 13/1 en 13/2,
- alle titels van het decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid, met uitzondering van titel I, titel II, titel X, titel XI en titel VIII,
- de Jachtwet van 28 februari 1882,
- het Boswetboek van 19 december 1854,
- de wet van 1 juli 1954 op de riviervisserij,
- de wet van 28 december 1964 op de bestrijding van de luchtverontreiniging,
- de wet van 28 december 1967 betreffende de onbevaarbare waterlopen,
- de wet van 26 maart 1971 op de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging, met uitsluiting van hoofdstuk IV, afdeling IV, en hoofdstuk VI, van deze titel voor wat de overtredingen van hoofdstuk IIIbis en de uitvoeringsbesluiten ervan betreft,
- de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud,
- de wet van 18 juli 1973 betreffende de bestrijding van de geluidshinder,
- de wet van 10 januari 1977 houdende regeling van de schadeloosstelling voor schade veroorzaakt door het winnen en het pompen van grondwater,
- de wet van 28 juli 1981 houdende goedkeuring van de Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten, en van de Bijlagen, opgemaakt te Washington op 3 maart 1973,
- het decreet van 24 januari 1984 houdende maatregelen inzake het grondwaterbeheer, met uitsluiting van hoofdstuk IV, afdeling IV, en hoofdstuk VI, van deze titel voor wat de overtredingen van hoofdstuk IVbis en de uitvoeringsbesluiten ervan betreft,
- het decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning,
- de wet van 12 juli 1985 betreffende de bescherming van de mens en van het leefmilieu tegen de schadelijke effecten en de hinder van niet-ioniserende stralingen, infrasonen en ultrasonen,
- het Bosdecreet van 13 juni 1990,
- het Jachtdecreet van 24 juli 1991,

- het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu,
- het decreet van 4 april 2003 betreffende de oppervlaktedelfstoffen,
- het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, wat betreft artikel 1.3.1.1, artikel 1.3.2.2 tot en met 1.3.3.3.1, artikel 1.7.3.3, artikel 1.7.5.4, afdeling 2, van hoofdstuk VI van titel II en hoofdstuk 2 van titel III,
- het decreet van 27 oktober 2006 betreffende de bodemsanering en de bodembescherming,
- het decreet van 22 december 2006 houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen, met behoud van de toepassing van artikel 61, § 2, van dat decreet,
- het decreet van 8 mei 2009 betreffende de diepe ondergrond,
- het decreet van 23 december 2011 betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen,
- het decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest,
- het decreet van 28 maart 2014 betreffende de preventie, surveillance en bestrijding van ziekten bij in het wild levende dieren,
- het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning voor zover het projecten betreft bedoeld in artikel 5, 1°, a, b en c, en 2°, a en b,
- het decreet van 21 december 2018 houdende de luchtkwaliteit in het binnenmilieu van voertuigen,
- de milieuregelgeving van de Europese Unie en de internationale milieuregelgeving, die de Vlaamse Regering bepaalt, alsook op de door of krachtens de voormelde regelgeving uitgevaardigde bepalingen en opgelegde verplichtingen, wat betreft de bevoegdheden van het Vlaamse Gewest.

1.3.4 PROGRAMMATISCHE HANDHAVING

1.3.4.1 Gewestelijke prioriteiten

Op 16 december 2022 heeft de Vlaamse Regering het eerste Omgevingshandhavingsprogramma definitief vastgesteld. Dit programma is de opvolger van het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening 2015 en het Milieuhandhavingsprogramma 2015-2019, en trad in werking op 15 maart 2023. Het programma is bindend voor de gewestelijke omgevingshandhavingsactoren, zoals de afdeling Handhaving, en bevat de volgende beleidsprioriteiten voor een gewestelijk geïntegreerd en afgestemd omgevingshandhavingsbeleid:

- 1) de instandhouding van biodiversiteit,
- 2) de reductie van de emissies van broeikasgassen,
- 3) de aanpak van de stikstofproblematiek (met inbegrip van het bestrijden van nutriëntenverliezen),
- 4) handhaving inzake de droogteproblematiek,
- 5) handhaving in functie van een duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen,
- 6) het doen naleven van de emissie- en kwaliteitsnormen voor gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen in water, lucht en bodem,
- 7) het behoud en herstel van de goede ruimtelijke ordening.

De afdeling Handhaving vertrekt voor het uitvoeren van haar handhavingsopdracht vanuit deze beleidsprioriteiten.

De belangrijkste opdracht van de Omgevingsinspectie van de afdeling Handhaving situeert zich voor wat betreft het domein milieu bij het toezicht op de naleving van de milieuhygiëneregelgeving en de bestuurlijke remediërende handhaving daarvan. Een correct vergunde exploitatie is daarbij een eerste vereiste waarop toezicht wordt gehouden. Daarenboven eist de Europese milieuhygiëneregelgeving voor sommige sectoren of activiteiten expliciet een programmatische aanpak. De Richtlijn Industriële Emissies (RIE), die momenteel onderwerp is van herziening, legt een risicogebaseerde inspectiefrequentie uitgewerkt in een inspectieprogramma en -plan op voor de onder deze richtlijn ressorterende installaties. De Seveso-Richtlijn legt specifieke inspectie-eisen op, waaronder de opmaak en de uitvoering van een controleprogramma dat minstens de aard van de geplande controles, de toe te passen methodiek en de voorziene frequentie moet vermelden. De Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen (EVOA) bepaalt dat de lidstaten plannen opstellen voor de EVOA-controles, gebaseerd op risicobeoordelingen van specifieke afvalstromen en bronnen van illegale overbrengingen. Ook voor controles in het kader van de Registratie, Evaluatie, Autorisatie en restrictie van Chemische Stoffen (REACH) Verordening, inclusief de *Persistent Organic Pollutants* (POP)-Verordening, en de Verordening Dierlijke Bijproducten zijn er specifieke eisen inzake planning en risicoanalyse voorzien. Voor de vijf genoemde Europese regelgevingen maakt de afdeling Handhaving specifieke controleprogramma's op om zodoende deze Europese verplichtingen inzake inspecties optimaal te implementeren. Voor de andere sectoren en activiteiten gelden de algemene principes van de Europese aanbeveling betreffende minimumcriteria voor milieu-inspecties. Omwille van de omvang van de milieuhygiëneregelgeving, het grote aantal te controleren inrichtingen en activiteiten, en de verscheidenheid en complexiteit van haar opdracht hanteert de afdeling Handhaving voor het domein milieu prioriteiten die ze, vertrekkend vanuit de gewestelijke prioriteiten, op regelmatige basis evalueert en desgevallend bijstelt.

De Omgevingsinspectie van de afdeling Handhaving vertrekt voor haar handhavingsopdracht voor het domein ruimtelijke ordening vanuit de gewestelijke prioriteit die het behoud en herstel van de goede ruimtelijke ordening beoogt. Naast de schendingen in kwetsbare en watergevoelige gebieden zijn er ook tal van specifieke overtredingen afgebakend die de afdeling Handhaving zal aanpakken. Op die manier willen we niet alleen de groene zones maar ook andere specifieke gebieden van ruimtelijk schadelijke en ongewenste ontwikkelingen vrijwaren. De Omgevingsinspectie van de afdeling Handhaving toetst elke prioritaire schending af aan de basiscriteria 'ernstige actuele ruimtelijke impact', 'het recent karakter' en 'de aantasting van de goede ruimtelijke ordening' alvorens een handhavingstraject op te starten. De nieuwe prioriteiten worden meer in detail beschreven op de website van het Departement Omgeving voor volgende de rubrieken:

- 1) gebiedsgerichte gewestelijke prioriteiten:
 - ruimtelijk kwetsbare gebieden,
 - specifieke gebieden: watergevoelige openruimtegebieden (WORG), effectief en mogelijk overstromingsgevoelige gebieden, niet-aangesneden woonreservegebieden,
 - openruimtegebieden (specifieke schendingen): agrarische gebieden, recreatiegebieden,
 - andere gebieden (specifieke schendingen): industrie en KMO-zone, woongebieden.
- 2) specifieke gewestelijke prioriteiten:
 - beroepen ingesteld door departement,
 - gewestelijke omgevingsvergunningen,
 - schendingen door andere overheden.

In het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed 2015, goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 27 november 2015, zijn de prioriteiten voor het domein onroerend erfgoed opgenomen zoals nog steeds van toepassing. In 2024 neemt de afdeling Handhaving samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed initiatief om dit programma te actualiseren.

1.3.4.2 Geïntegreerde handhaving

De afdeling Handhaving integreerde in 2019 voor het eerst haar handhavingsinitiatieven voor de domeinen milieu, ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed in één Omgevingsinspectieplan 2019. Voortbouwend op dit plan gaf de afdeling Handhaving in haar Omgevingshandhavingsplan 2020 en Omgevingshandhavingsplan 2021 ook duiding over de opdrachten en plannen van de cluster Sanctienering en Advisering, beter bekend als de gewestelijke beboetingsentiteit. Zodoende biedt de afdeling Handhaving een volledig overzicht van haar werking, plannen en acties.

Deze aanpak werd in 2022-2023 voortgezet door het opmaken van een tweejaarlijks omgevingshandhavingsplan en maakt sindsdien mee een krachtdadige en afgestemde bestuurlijke omgevingshandhaving mogelijk.

In 2024 investeert de afdeling Handhaving voort in een geïntegreerde omgevingshandhaving binnen een beleidsdomeinbrede context die toelaat om meteen ook haar band met het omgevingsbeleid te versterken. Dit betekent meer concreet het voorbereiden van de implementatie van het kaderdecreet Vlaamse Handhaving, dat geïntegreerde procedures voorziet. Verdergaande integratie in de handhavingsuitvoering realiseren we door onze deelname aan het project stroomlijning omgevingshandhaving samen met de gewestelijke omgevingshandhavingsactoren. Daarbij wordt rekening gehouden met de acties uit het Omgevingshandhavingsprogramma en de aanbevelingen van

de systeemaudit handhaving milieuhygiëne en deze van de parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS.

De afdeling Handhaving zet haar traditie voort om te rapporteren over haar werking en draagt bij aan het tot stand komen van de rapportage over omgevingshandhavingsuitvoering in Vlaanderen die door de afdeling Vlaams Planbureau voor Omgeving van het Departement Omgeving wordt opgemaakt op basis van cijfers van gewestelijke, provinciale en gemeentelijk handhavingsactoren. Meer concreet draagt de afdeling Handhaving in 2024 bij aan de online omgevingshandhavingsrapportage 2023 en het Omgevingshandhavingsrapport (omgevingshandhavingsrapportage.omgeving.vlaanderen.be/public/).

1.3.4.3 Risicogebaseerde handhaving

De afdeling Handhaving maakt voor het domein milieu gebruik van risicogebaseerde monitoringstools en inspectiefrequenties, risicoanalyses en risicobeoordelingen die ze op regelmatige basis actualiseert, verfijnt en uitbreidt. Meer concrete voorbeelden zijn het hanteren van een risicobeoordeling voor afvalstromen, het risicogebaseerd monitoringsprogramma lucht, de risicogebaseerde planning voor routinemonsternames water, het risicogebaseerd controleren van ammoniakemissiearme (AEA)-stalsystemen, de *Information Risk Analysis Methodology (IRAM)*-scoringmethodologie per thema en per installatie voor het Vlaams RIE-inspectieprogramma, en het risicogebaseerd Seveso-inspectieprogramma.

Om deze risicogebaseerde handhaving mogelijk te maken, is het essentieel dat de data hiervoor nodig gestructureerd wordt bijgehouden. Zo investeerde de afdeling Handhaving de voorbije jaren in de uitbouw van een databank voor de toetsing en het beheer van de emissiedata ('TOetsing en Beheer Emissies' (TOBE)). Deze wordt nu voor zowel emissies van water, lucht als materialen in gebruik genomen. Met de data uit deze databank worden de risico- en kostengebaseerde monitoringstools ('RisicoGebaseerde Handhaving' (RIGHA)) verder geoptimaliseerd.

Eén van de doelstellingen waarin het Omgevingshandhavingsprogramma voorziet, houdt in dat de gewestelijke handhavingsprioriteiten van toekomstige omgevingshandhavingsprogramma's worden bepaald op basis van een risicoanalyse voor het volledige gewestelijke bevoegdheidspakket. Dergelijke macro-risicoanalyse moet de belangrijkste risico's voor de verschillende milieuthema's integreren en prioriteren op systeemniveau, en tegelijkertijd een meer volledige afdekking van de belangrijkste risico's garanderen. Voor de beoogde macro-risicoanalyse werd een methodologie ontwikkeld die op twee niveaus werkt, namelijk enerzijds vanuit basisgegevens over plichten, impact en gedrag die berekend en gecombineerd worden, en anderzijds vanuit verschillende bredere perspectieven op een hoger abstractieniveau zoals de doelstellingen van het Vlaams en Europees omgevingsbeleid, verplichte handhavingsbepalingen, de algemene status van het milieu, gezondheidseffecten door milieuproblemen, ... De afdeling Handhaving draagt voort bij aan het op punt stellen van een methodologie voor macro-risicoanalyse, aan het uitbreiden ervan naar het volledige bevoegdheidspakket met betrekking tot omgevingshandhaving en de implementatie ervan.

In 2024 verkent de afdeling Handhaving samen met het Departement Werk en Sociale Economie en het Agentschap Wonen, of illegale activiteiten gericht kunnen worden gedetecteerd binnen het data- en score-gedreven proefproject Gatekeeper. Daarbij wordt nagegaan in hoeverre een afwijkend financieel gedrag een link naar fraude kan blootleggen en tot nuttige inzichten kan leiden voor de handhavingsopdracht. Deze verkenning biedt verschillende mogelijkheden, gaande van een concrete meer risicogebaseerde screening van bedrijven van een aantal thematische handhavingsinitiatieven aan

de hand van de applicatie, een diepteverkenning van de applicatie zelf met de gehanteerde indicatoren, tot een verkenning van de technische opbouw van de applicatie in functie van een mogelijke koppeling aan omgevingshandhavingstools op lange termijn.

1.3.4.4 Samenwerkingsverbanden

De afdeling Handhaving engageert zich tot samenwerking met (handhavings)actoren en hanteert daarbij ieders kernopdracht, de bevoegdheidsverdeling, het subsidiariteitsprincipe en het op een effectieve en efficiënte manier realiseren van een kwaliteitsvolle leefomgeving als leidende principes.

1.3.4.4.1 Europese samenwerking

De afdeling Handhaving draagt bij aan het tot stand komen van Europese milieuhygiënerregelgeving met bijzondere aandacht voor mogelijke knelpunten inzake de uitvoering en de handhaafbaarheid ervan. De afdeling Handhaving voorziet inbreng bij implementatiebevragingen en evaluaties door de Europese Commissie over Europese initiatieven, en volgt voor de aspecten inzake handhavingsuitvoering de bevindingen en aanbevelingen voor ons land in de jaarlijkse milieubeoordeling door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) op.

De afdeling Handhaving engageert zich voor een aantal projecten van het werkprogramma van het Europese IMPEL-netwerk waarbij ze heel gericht inzet op de uitwisseling van informatie, kennis en expertise in Europese handhavingscontext.

1.3.4.4.2 Samenwerkingsakkoorden

Bij onder andere de ratificatie van Europese richtlijnen inzake milieuhygiëne in België is voor een aantal thema's gekozen voor een samenwerkingsakkoord. De afdeling Handhaving komt haar verplichtingen die voortvloeien uit dergelijke samenwerkingsakkoorden, na. Meer concreet gaat het om:

- het Samenwerkingsakkoord van 16 februari 2016 tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken,
- de Overeenkomst van 16 januari 2014 tussen de Federale Staat en de Gewesten inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten,
- het Samenwerkingsakkoord van 13 juli 2021 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, betreffende de coördinatie van het beleid inzake grensoverschrijdende overbrenging van afvalstoffen,
- het Samenwerkingsakkoord van 17 oktober 2011 tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen,
- het Samenwerkingsakkoord van 25 april 1997 tussen de Federale Staat en de Gewesten betreffende de administratieve en wetenschappelijke coördinatie inzake bioveiligheid (momenteel in herziening),
- het Samenwerkingsakkoord van 6 september 1996 tussen de Federale Staat en de Gewesten betreffende de uitvoering van het Verdrag inzake de verzameling, afgifte en inname van afval in de Rijn- en binnenvaart ondertekend te Straatsburg.

1.3.4.4.3 Samenwerkingsovereenkomsten

De afdeling Handhaving formaliseert haar samenwerking met andere handhavingsactoren waarmee ze ook effectief uitvoeringsgericht samenwerkt. Dit resulteert in onder andere maximalisatie van het aantal ogen op het terrein, informatie-uitwisseling en afbakening van taken bij overlappende vaststellingsbevoegdheden. De afdeling Handhaving sloot de volgende formele samenwerkingsverbanden:

- het samenwerkingsprotocol van 6 juni 2023 tussen het Agentschap Onroerend Erfgoed en het Departement Omgeving,
- de samenwerkingsovereenkomst van 21 december 2020 tussen de Vlaamse Milieumaatschappij en de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving,
- het samenwerkingsprotocol van 17 december 2019 tussen het Agentschap voor Natuur en Bos en het Departement Omgeving,
- het samenwerkingsprotocol van 30 januari 2019 tussen de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij en het Departement Omgeving,
- het protocol asbesthandhaving Vlaanderen van november 2018 tussen het Departement Omgeving, de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten,
- het samenwerkingsprotocol van 9 april 2018 tussen Wonen Vlaanderen en het Departement Omgeving,
- de overeenkomst van 17 september 2015 tussen het Vlaamse Gewest en de rechtspersoonlijkheid van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid inzake wetenschappelijk en technisch evaluatiesysteem voor bioveiligheid.

Een samenwerkingsovereenkomst met het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap is in opmaak. In 2024 zet de afdeling Handhaving voort in op de uitvoering en zo nodig actualisatie van de bestaande samenwerkingsprotocollen, onder andere met de Vlaamse Landmaatschappij, en de opmaak van gegevensuitwisselingsprotocollen in het kader van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) als één van de acties binnen het project stroomlijning omgevingshandhaving.

1.3.4.4.4 Ondersteuning lokale handhaving

Het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 voorziet dat voort wordt gebouwd aan een duidelijke taakafbakening met andere (handhavings)actoren en aan een constructieve en structurele ondersteuning van lokale besturen uitgaand van het subsidiariteitsprincipe. Aanvullend haalt de Vlaamse minister bevoegd voor Omgeving in de Beleidsnota Omgeving 2019-2024 aan dat het Departement Omgeving zich zal ontwikkelen als kenniscentrum waarop de lokale besturen zich kunnen beroepen om hun eigen verantwoordelijkheden op te nemen. Voorts heeft de beleidsnota aandacht voor de impact van regelgeving op de bevoegdheid en capaciteit van de lokale besturen om te handhaven. Ten slotte voorziet de beleidsnota ook dat het subsidiariteitsprincipe wordt toegepast en dat lokale besturen worden aangespoord om hun handhavende taken ook daadwerkelijk op te nemen. Daarbij wordt onderzocht hoe de middelen die hierdoor worden gegenereerd, kunnen worden toegekend aan het betrokken lokaal bestuur.

Voor wat het domein milieu betreft, ligt de toezichtsbevoegdheid op klasse 2-inrichtingen in hoofdzaak bij de lokale overheid. Binnen haar werking biedt de afdeling Handhaving een efficiënte, effectieve en kwaliteitsvolle ondersteuning aan (boven)lokale overheden aan, zodat zij hun toezicht correct kunnen

uitvoeren. De afdeling Handhaving focust daarbij op ondersteuning en kan dossiers niet volledig overnemen.

De afdeling Handhaving levert een bijdrage aan opleidingen die door de provinciale bestuurscholen over milieu en ruimtelijke ordening voor wat betreft zowel toezicht als sanctionering worden georganiseerd. Aanvullend biedt de afdeling Handhaving specifiek voor het domein ruimtelijke ordening de gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die een aangestelde verbalisant of stedenbouwkundige inspecteur hebben en hierom verzoeken, een individuele praktijkgerichte opleiding aan voor zowel de functie van verbalisant als stedenbouwkundige inspecteur. De afdeling Handhaving organiseert een opleiding *on the job* en houdt daarbij rekening met de eigen middelen en personeelscapaciteit. De opleiding kan doorgaan in de gemeente, de gewestelijke verbalisant/stedenbouwkundige inspecteur zal daarbij echter niet in de plaats treden van de lokale handhaver. De dossiers die tijdens dit traject worden opgestart, worden dan ook verder door de lokale handhaver opgevolgd. Voor het domein milieu biedt de afdeling ondersteuning aan bij de verplichte stagedagen van de lokale handhaver.

Lokale overheden zijn ook met betrekking tot het domein onroerend erfgoed een partner van de Omgevingsinspectie bij het handhaven van misdrijven en inbreuken. De Omgevingsinspectie organiseert bij voldoende vraag een opleiding voor toekomstige gemeentelijk verbalisanten onroerend erfgoed. Daarnaast bieden de gewestelijke inspecteurs Onroerend Erfgoed ondersteuning aan de gemeentelijk verbalisanten onroerend erfgoed die daarom verzoeken, zodat zij hun nieuwe lokale handhavingsbevoegdheden in de praktijk kunnen opnemen.

De afdeling Handhaving staat in voor organisatie en voorzitterschap van het Vlaamse Forum Omgevingshandhaving, waar veel aandacht wordt besteed aan de wisselwerking tussen gewestelijke en lokale omgevingshandhaving. Ook de aanbevelingen ten aanzien van lokale handhavers zoals opgenomen in het Vlaamse Omgevingshandhavingprogramma worden op dit forum besproken en afgestemd.

Om de lokale overheden te informeren, maakt de afdeling Handhaving gebruik van onder andere de CAPLO (Centraal Aanspreekpunt Lokale Overheden)-nieuwsbrief van het Departement Omgeving, de VVSG (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten)-nieuwsbrief, de website van het Departement Omgeving en het Vlaamse Forum Omgevingshandhaving.

De afdeling Handhaving neemt actief deel aan overlegsessies die voor lokale toezichthouders en verbalisanten worden georganiseerd, hetzij vanuit provinciaal initiatief, hetzij door intercommunales. Deze netwerkmomenten, die zowel structureel als op adhoc-basis kunnen doorgaan, vormen een ideale gelegenheid om kennis en ervaring uit te wisselen.

In 2022 lanceerde het Departement Omgeving, in samenwerking met andere entiteiten binnen het Beleidsdomein Omgeving, een oproep voor pilootprojecten omgevingshandhaving door lokale besturen. De oproep richtte zich tot Vlaamse gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die een actiegericht lokaal handhavingsbeleid uitrollen en daarbij willen inzetten op handhavingsprioriteiten die een lokale, complementaire vertaling zijn van de gewestelijke handhavingsprioriteiten. Er wordt bijzondere aandacht gevraagd voor het formuleren van concrete doelstellingen met het oog op een significante verhoogde inzet op effectieve handhaving op het terrein. Daarnaast wordt met de gesubsidieerde projecten een lerend netwerk (lokaal-Vlaams) opgezet dat afgeleide producten kan ontwikkelen die de lokale handhaving en de interbestuurlijke samenwerking rond omgevingshandhaving

structureel kunnen versterken. Zo tonen de pilootprojecten omgevingshandhaving zich niet alleen voortrekkers van een actiegericht (inter)gemeentelijk handhavingsbeleid, ze worden ook actieve partner van Vlaanderen in het bouwen aan een maatschappelijk draagvlak voor omgevingshandhaving. Tot juli 2024 lopen er pilootprojecten voor omgevingshandhaving door lokale besturen rond 3 gewestelijke handhavingsprioriteiten: aanpak stikstofproblematiek, instandhouding biodiversiteit en aanpak droogteproblematiek.

1.3.4.4.5 Samenwerking bestuurlijke en gerechtelijke handhaving

De afdeling Handhaving heeft structureel overleg met het Openbaar Ministerie in een expertisenetwerk Leefmilieu. Dit zorgde reeds voor opmaak van geformaliseerde afspraken omtrent:

- prioriteiten voor toezicht en vervolging van milieumisdrijven (Prioriteitennota Milieu),
- Omzendbrief 4/2019 van het College van Procureurs-generaal en de Vlaamse minister-president waarin de (omgevings)misdrijven opgelijst worden die prioritair strafrechtelijk worden vervolgd,
- een sorteernota met doel te bepalen welke dossiers door de parketten worden behandeld en welke doorgestuurd worden met oog op bestuurlijke sanctionering.

In 2024 zal de focus van deze samenwerking liggen op de implementatie van het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving door de bijkomende Vlaamse bevoegdheid van bestuurlijke vervolging. Dit Kaderdecreet biedt immers andere mogelijkheden om afspraken te maken. Zo kan een protocol worden afgesloten waarin wordt overeengekomen om bepaalde misdrijven in beginsel altijd bestuurlijk te vervolgen, en zullen nieuwe grenzen worden afgebakend voor samenwerking tussen het Openbaar Ministerie, politie en Vlaamse handhavingsactoren.

Naast de structurele samenwerking, blijft de dossiergebonden wisselwerking tussen bestuurlijk en gerechtelijk van groot belang. Zo kunnen in concrete strafonderzoeken de deskundigheid en gespecialiseerde kennis van toezichthouders worden ingezet als een technisch raadgever.

1.3.4.4.6 Overige samenwerkingsverbanden

Naast samenwerkingsakkoorden en -overeenkomsten draagt de afdeling Handhaving ook bij aan het tot stand komen, het actualiseren en het uitvoeren van andere vormen van geformaliseerde afspraken inzake handhavingsuitvoering tussen verschillende actoren, zoals het draaiboek milieu-incidenten van het Beleidsdomein Omgeving, de Kadernota Integrale Veiligheid en het Nationaal Veiligheidsplan.

Er vindt structureel overleg plaats met de verschillende (handhavings)actoren binnen zowel het Departement Omgeving (bv. de stuurgroep Omgevingshandhaving, departementale programma's, beleidsplatformen, ...) als het Beleidsdomein Omgeving (bv. het project stroomlijning omgevingshandhaving, het strategisch beleids- en uitvoeringsgericht overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed, structureel bilateraal overleg over omgevingsthema's, het kernteam Zeer Zorgwekkende Stoffen, ...) en binnen Vlaanderen (provinciale handhavingsnetwerken, het ambtelijk overleg in het project Coördinatie Vlaamse Handhaving, beleidsfora, het atrium lerend netwerk, ...).

Op het terrein werken de toezichthouders, verbalisanten en inspecteurs van de Omgevingsinspectie op een performante manier samen met lokale toezichthouders en verbalisanten, en met toezichthouders van de Mestbank, politie, de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij, de Vlaamse Milieumaatschappij, de provincies, het Agentschap voor Natuur en Bos, Wonen Vlaanderen, het

Agentschap Onroerend Erfgoed, ... De toezichthouders, verbalisanten en inspecteurs van de Omgevingsinspectie wisselen met zowel deze actoren als desgevallend met parketmagistraten informatie uit.

De afdeling Handhaving en het Agentschap Innoveren en Ondernemen maakten werkafspraken die informatie-uitwisseling mogelijk maken voor de subsidiemechanismen Strategische Ecologiesteun, Strategische Transformatiesteun en Compensatie Indirecte Emissiekosten. Dit maakt het voor het Agentschap Innoveren en Ondernemen mogelijk om bij haar adviesverlening over de toekenning van subsidies door de bevoegde minister (< 500 keuro) of Vlaamse Regering (> 500 keuro) ook rekening te houden met het naleefgedrag inzake milieuhygiëne van de aanvrager. De afdeling Handhaving en de afdeling Partnerschappen met Besturen en Maatschappij van het Departement Omgeving formaliseerden gelijkaardige werkafspraken in functie van de O&O-attestering (een attest ter bevestiging van het leefmilieueffectbeperkend karakter van nieuwe producten en toekomstgerichte technologieën als fiscale randvoorwaarde voor de toekenning van een verhoogde investeringsaftrek voor Onderzoek en Ontwikkeling of belastingskrediet voor Onderzoek en Ontwikkeling) afgeleverd door de afdeling Partnerschappen met Besturen en Maatschappij.

1.3.5 SANCTIONERING EN ADVISERING

1.3.5.1 Bestuurlijke sanctionering

De opdracht van de cluster Sanctionering en Advisering van de afdeling Handhaving onderscheidt zich nadrukkelijk van de opdracht van de Omgevingsinspectie. De cluster Sanctionering en Advisering is, in haar rol van gewestelijke beboetingsentiteit, verantwoordelijk voor de bestuurlijke sanctionering van nagenoeg de volledige omgevingsregelgeving (milieubeheer, milieuhygiëne, ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed). Zij ontvangt processen-verbaal en verslagen van vaststelling van verschillende handhavingsactoren en kan exclusieve of alternatieve geldboeten opleggen (eventueel met voordeelontneming) voor omgevingsinbreuken respectievelijk -misdrijven. Beroepen tegen bestuurlijke geldboeten worden beoordeeld door het Handhavingscollege.

In 2024 bereidt de cluster Sanctionering en Advisering de implementatie van het kaderdecreet Vlaamse handhaving en haar uitvoeringsbesluiten verder voor. Dit kaderdecreet voorziet onder andere in een vernieuwde opdracht van bestuurlijke vervolging en sanctionering voor de gewestelijke beboetingsinstantie. Gelet op de extra mogelijkheden om misdrijven bestuurlijk te vervolgen, versterken we de wisselwerking tussen bestuurlijke en gerechtelijke omgevingshandhaving. Daarbij zal de beboetingsinstantie meer dossiers te behandelen krijgen, kan zij de nodige opsporingshandelingen laten stellen door toezichthouders met het oog op het vervolgedigen van een sanctiedossier en zal zij over meer instrumenten beschikken voor wat het sanctioneren zelf betreft.

Met het oog op een doelgerichte, geïntegreerde en uniforme behandeling van de boetedossiers besteedt de cluster Sanctionering en Advisering veel aandacht aan een eenvormig kader met criteria voor het bepalen van de hoogte van de geldboete. Dit kader creëert rechtszekerheid.

Een bestuurlijke geldboete is een sanctie waarbij de overtreder wordt verplicht een geldsom te betalen. De geldboete kan de vorm aannemen van:

- een alternatieve bestuurlijke geldboete voor omgevingsmisdrijven,
- een exclusieve bestuurlijke geldboete voor omgevingsinbreuken.

Omgevingsinbreuken kunnen exclusief bestuurlijk worden beboet terwijl omgevingsmisdrijven strafrechtelijk kunnen worden vervolgd. Als de procureur des Konings tijdig beslist om niet strafrechtelijk te behandelen, kan er een bestuurlijke geldboete worden opgelegd als alternatief voor een strafsanctie.

De regelgeving voorziet dat de alternatieve bestuurlijke geldboete maximaal 2.000.000 euro en de exclusieve bestuurlijke geldboete maximaal 400.000 euro kan bedragen. De bedragen in de verschillende boetekaders werden recent met 20% verhoogd voor nagenoeg alle milieuschendingen. Het betreft schendingen opgenomen in processen-verbaal die na 1 januari 2022 vanuit de parketten aan de gewestelijke beboetingsentiteit werden bezorgd met het oog op bestuurlijke sanctionering. De gewestelijke entiteit zal de verschillende boetekaders blijven actualiseren.

Bij de bepaling van het boetebedrag voor milieuschendingen wordt er rekening gehouden met de verzwarende omstandigheid 'financiële draagkracht'. Op basis van het aantal personeelsleden, de jaaromzet en het balanstotaal worden ondernemingen ingedeeld in diverse categorieën. In functie van de grootte van de onderneming wordt de bestuurlijke boete met een bepaalde factor verhoogd om ervoor te zorgen dat het opgelegde bedrag voldoende afschrikkend is voor grotere ondernemingen.

Samen met een bestuurlijke geldboete kan ook een voordeelontneming worden opgelegd voor milieumisdrijven en -inbreuken. Dit is een sanctie waarbij de overtreder wordt verplicht om een al dan niet geschat bedrag te betalen ter waarde van het (bruto)vermogensvoordeel dat uit de milieu-inbreuk of het milieumisdrijf werd verkregen. De voordeelontneming wordt bijvoorbeeld frequent toegepast bij illegale grondwaterwinningen waarbij een bijkomend bedrag van 2 euro per illegaal gewonnen m³ water wordt opgelegd. Er zal de komende jaren bijkomend worden ingezet op een verruimde toepassing van de voordeelontneming.

Wanneer de gewestelijke beboetingsentiteit van mening is dat het onmiskenbaar vaststaat dat de overtreder de inbreuk of het misdrijf heeft gepleegd, kan de gewestelijke beboetingsentiteit aan de overtreder een voorstel tot betaling van een geldsom doen. Dit voorstel wordt de bestuurlijke transactie of kortweg 'BT' genoemd en is vergelijkbaar met een minnelijke schikking in het strafrecht. Het voorstellen van een geldbedrag reeds op het moment van de kennisgeving draagt bij tot een sterker lik-op-stukbeleid. De gewestelijke beboetingsentiteit beschikt voor de domeinen milieu en ruimtelijke ordening over dit instrument sinds 2012 respectievelijk 2018. Ten gevolge van een wijziging van het Milieuhandhavingsbesluit in 2023 kan de gewestelijke entiteit in meer gevallen een voorstel tot betaling van een geldsom doen aan de overtreder. De gewestelijke entiteit zal de toepassing van het instrument in de toekomst verder uitbreiden.

Voor stedenbouwschendingen heeft de gewestelijke beboetingsentiteit de mogelijkheid gekregen om een sepotbeleid uit te bouwen. Ze kan omwille van opportuniteitsredenen seponeren in de volgende gevallen:

- indien de overtreder tot herstel, verenigbaar met de bestaande goede ruimtelijke ordening, of regularisatie is overgegaan of een planologische oplossing heeft bekomen op het ogenblik dat de gewestelijke beboetingsentiteit de beslissing van de procureur des Konings tot niet-strafrechtelijke behandeling ontvangt,
- indien de schending niet prioritair is voor het gewestelijke of het lokale niveau.

Ze zal niet seponeren indien voorliggende gevallen uitzonderlijk toch behandeling vragen omwille van onder meer de impact op de ruimtelijke ordening, de maatschappelijke relevantie of de omvang en de duur van de feiten.

De schendingen die door recidivisten worden gepleegd, seponereert de gewestelijke beboetingsentiteit in de regel niet vermits een bestraffend signaal nodig is. Daarnaast behandelt de gewestelijke beboetingsentiteit ook steeds de boetedossiers inzake doorbreking van een stakingsbevel ruimtelijke ordening prioritair om een duidelijk signaal te geven.

Principieel zal de gewestelijke beboetingsentiteit een schending als prioritair aanmerken indien het proces-verbaal of verslag van vaststelling dit uitdrukkelijk vermeldt. Dit moet worden gemotiveerd aan de hand van een algemeen beleidsdocument van het gewestelijke of lokale niveau waarin de desbetreffende prioriteit is opgenomen.

Ter ondersteuning van de lokale besturen heeft de gewestelijke beboetingsentiteit tools aangeboden om tot lokale handhavingsprioriteiten Ruimtelijke Ordening te komen. Begin 2024 ontving de gewestelijke beboetingsentiteit van 91 gemeenten en steden de handhavingsprioriteiten.

1.3.5.2 Advisering

1.3.5.2.1 Bestuurlijke maatregelen

Voor het domein milieu kan aan een overtreder een bestuurlijke maatregel, al dan niet met dwangsom, worden opgelegd met oog op het beëindigen van de milieuschending en het herstel van het leefmilieu. Als de overtreder niet akkoord gaat met de opgelegde bestuurlijke maatregelen of de dwangsom, dan kan hij beroep aantekenen bij de Vlaamse minister bevoegd voor Omgeving. De cluster Sanctivering en Advisering verleent een voorafgaand advies aan de minister over het ingestelde beroep. Daarnaast kunnen personen die rechtstreeks nadeel ondervinden van een milieu-inbreuk of milieumisdrijf, of personen die belang hebben bij het beteugelen ervan, bij de bevoegde personen een verzoek indienen om een bestuurlijke maatregel op te leggen. Wanneer de bevoegde persoon weigert een bestuurlijke maatregel op te leggen en de verzoeker niet akkoord gaat met de weigering, kan die beroep aantekenen bij de Vlaamse minister bevoegd voor Omgeving. Ook voor dergelijke beroepen verleent de cluster Sanctivering en Advisering een advies aan de minister.

Voor het domein ruimtelijke ordening is een bestuurlijke maatregel gericht op het herstel van de goede ruimtelijke ordening, deze kan meerdere vormen aannemen (bestuursdwang en last onder dwangsom). De maatregel kan door zowel de burgemeester, de gemeentelijke als de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur worden genomen. Als de overtreder niet akkoord gaat met de opgelegde bestuurlijke maatregelen, dan kan hij beroep aantekenen bij de Vlaamse minister bevoegd voor Omgeving. De cluster Sanctivering en Advisering en de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering verlenen een voorafgaand, advies aan de minister over het ingestelde beroep.

1.3.5.2.2 Gemotiveerde dwangsomverzoeken ruimtelijke ordening

Naast de bevoegdheden van de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur is op gewestelijk niveau de Vlaamse minister bevoegd voor Omgeving, als aangestelde van de Vlaamse Regering, eveneens bevoegd om zich uit te spreken over de invordering van de opeisbaar geworden dwangsommen. Deze dwangsommen kunnen verbeuren naar aanleiding van een door de rechter opgelegde herstelmaatregel onder verbeurte van een dwangsom op vordering van het Vlaamse Gewest of naar aanleiding van een last onder dwangsom die werd bevolen door de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur.

Een schuldenaar van een dergelijke nog opeisbare dwangsom, kan een gemotiveerd verzoek indienen bij de Vlaamse minister bevoegd voor Omgeving. De cluster Sanctivering en Advisering stelt vervolgens een dossier samen dat ze bezorgt aan de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering met de vraag om een advies te geven. Na ontvangst van het advies maakt de cluster Sanctivering en Advisering een ontwerp van ministerieel besluit op dat ze samen met het dossier aan de minister bezorgt. De minister beslist tot een tijdelijk of definitief afzien van verdere inning van de opeisbare dwangsom en dit voor het geheel of een gedeelte van de schuldvordering.

1.3.5.3 Toepassing Milieuschadedecreet

De Vlaamse Regering heeft het Departement Omgeving aangesteld als bevoegde instantie voor de uitvoering van de taken waarin het Milieuschadedecreet (Titel XV DABM) voorziet. Deze taken betreffen onder meer het beoordelen van de aard, de omvang en de ernst van de schade, het aanwijzen van de exploitant die de schade of de onmiddellijke dreiging van schade heeft veroorzaakt en het bepalen van de maatregelen die moeten worden uitgevoerd. Binnen het Departement Omgeving wordt de coördinatie van deze taken opgenomen door de cluster Sanctivering en Advisering van de afdeling Handhaving.

De toepassing van het Milieuschadedecreet en zijn uitvoeringsbesluiten wordt maximaal afgestemd op de uitvoering van het Milieuhandhavingsdecreet (Titel XVI DABM). Hiermee wordt bedoeld dat in eerste instantie het Milieuhandhavingsdecreet wordt toegepast en ondergeschikt, indien het een meerwaarde biedt en de decretale voorwaarden zijn vervuld, het Milieuschadedecreet.

Potentiële milieuschadegevallen worden gemeld via de crisismanager, via de actoren die vaststellingen gedaan hebben op het terrein of via derden in het kader van een verzoek om maatregelen. Door de objectieve aansprakelijkheid ('de vervuiler betaalt') biedt het Milieuschadedecreet voor bepaalde gevallen van aanzienlijke milieuschade de rechtsgrond en het instrumentarium voor de nodige preventie- en herstelacties.

1.3.6 MILIEUCRISISMANAGEMENT

De crisismanager van het Departement Omgeving behoort tot de afdeling Handhaving en staat in voor de coördinatie en opvolging van het crisisbeheer bij milieu-incidenten en het beleid daarrond. Een milieu-incident is elke acute of accidentele gebeurtenis die de kwaliteit van het leefmilieu en de natuur en al dan niet de gezondheid van (vele) personen in ernstige mate bedreigt of schaadt, en die de inzet van één dienst of de gecoördineerde inzet van meerdere diensten van het beleidsdomein vereist om de dreiging weg te nemen of de schade te voorkomen, te beperken of te herstellen. Daartoe actualiseert de crisismanager op driemaandelijkse basis een draaiboek dat de respons van het Beleidsdomein Omgeving beschrijft op milieu-incidenten, al dan niet deel van een ruimere crisis, met als doel zo snel mogelijk de nodige personen en diensten te alarmeren, de nodige personele en materiële middelen in te zetten en te coördineren.

Een aanbeveling van de parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS luidt als volgt: "Het bestaande draaiboek voor milieu-incidenten, dat zich vandaag richt op acute of accidentele gebeurtenissen, wordt uitgebreid met vastgestelde chronische situaties die al dan niet plots onder de publieke belangstelling komen en ecotoxicologische en humaan toxicologische gevolgen hebben. Dat draaiboek wordt politiek gevalideerd. Het bevat een duidelijke omschrijving van wie op welk moment moet worden betrokken bij de vaststelling van een vervuiling met (niet-genormeerde) stoffen, alsook wie welke risicoanalyses moet

opmaken en hoe de besluitvorming verloopt, met duidelijke formele beslissingsmomenten. Het is daarbij ook duidelijk wie finaal de beslissingen neemt. In het draaiboek worden duidelijke afspraken vastgelegd over wat binnen de autonomie en de onafhankelijkheid van de departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid valt, en welke beslissingen door de (bevoegde) regering(sleden) genomen moeten worden. Dat moet duidelijkheid scheppen over de relatie tussen de politiek en de administratie, en de autonomie, onafhankelijkheid en expertise van de administratie handhaven.”

Om aan deze aanbeveling tegemoet te komen, is dus een coördinatie op een hoger niveau dan het draaiboek milieu-incidenten nodig, namelijk op het niveau van het Coördinatie- en Crisiscentrum van de Vlaamse overheid (CCVO). In 2024 neemt de crisismanager in samenspraak met de Vlaamse PFAS-coördinator en het CCVO initiatief om voor de aanpak van zeer zorg wekkende stoffen een alternatieve noodprocedure, inclusief *Business Continuity Planning* en crisiscommunicatieplan, op te stellen.

1.4 PERSONEEL

1.4.1 AANTAL MEDEWERKERS EN VOLTijdSE EQUIVALENTEN

Op 31 december 2023 kan de afdeling Handhaving rekenen op in totaal 196 medewerkers samen goed voor 169,2 Voltijdse Equivalenten (VTE).

Tabel 1 geeft het overzicht van het aantal medewerkers (koppen en VTE), in rekening gebracht volgens hun hoofdopdracht.

	aantal medewerkers	aantal VTE
milieutoezichthouder	87	75,6
milieutoezichthouder zware risicobedrijven	11	9,2
gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur	12	9,95
verbalisant ruimtelijke ordening	9	7,8
erfgoedinspecteur	7	6,3
beboeter/adviseur	18	13,95
leidinggevende	10	10
strategisch coördinator	5	4,8
juridische ondersteuning en projectwerking Omgevingsinspectie	4	3,8
digitale transformatie	6	4,9
administratief medewerker	27	22,9

Tabel 1. Het aantal medewerkers ingedeeld volgens hun hoofdopdracht.

1.4.2 IN TOEZICHTSFUNCTIE AANGESTELDE MEDEWERKERS

Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal medewerkers (koppen) dat eind 2023 bevoegd was om een proces-verbaal of een verslag van vaststelling op te stellen.¹

functie	aantal medewerkers
milieutoezichthouder	89
milieutoezichthouder zware risicobedrijven	12
gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur ^(*)	13
verbalisant ruimtelijke ordening	10
erfgoedinspecteur ^(*)	7

(*) Deze functies zijn ook verbalisant en bijkomend aangesteld als officier van gerechtelijke politie

Tabel 2. Het aantal in een toezichtsfunctie aangestelde medewerkers.

¹ Dit vereist een apart aanstellingsbesluit per functie na een bepaalde inwerkperiode. Een beperkt aantal aangestelde medewerkers heeft toezicht niet als hoofdopdracht maar is wel aangesteld. Dit verklaart het verschil tussen tabel 1 en tabel 2.

1.4.3 VTE-INZET HANDHAVINGSUITVOERING

Tabel 3 geeft een overzicht van de ingeschatte thematische VTE-inzet voor het voorgestelde handhavingsplan, voor zowel de geplande proactieve als de verwachte reactieve handhavingsacties in het werkjaar 2024.

			VTE-inzet
inspecteren en maatregelen nemen, gepland	omgevingsveiligheid	Sevesoprogramma	4,7
		Seveso overige	
		REACH/ZZS	1,7
		GGO's	0,7
	RIE	industrie	5,9
		landbouw	4,5
	afval en materialen		9,0
	ketentoezicht afvalstoffen		6,6
	landbouw (excl. RIE)		4,8
	hinder		1,4
	klimaat		3,1
	lucht		3,7
	ondergrond en grondwater		2,0
	water		5,9
exploitatie		1,8	
inspecteren en maatregelen nemen, niet-gepland	milieu (alle thema's)		15,1
	ruimtelijke ordening		12,8
	onroerend erfgoed		4,1
sanctionering en advisering			14

Tabel 3. De thematische VTE-inzet handhavingsuitvoering.

1.5 FINANCIËN

1.5.1 UITGAVEN

1.5.1.1 Laboratoriumkosten voor milieu-onderzoek

Ter ondersteuning van haar sleutelproces 'inspecteren en maatregelen nemen' sluit de Omgevingsinspectie overeenkomsten af met erkende laboratoria voor het meten, bemonsteren en analyseren van allerhande stoffen en emissies.

Voor de meting, monsternamen en analyse van afvalwater, koelwater, oppervlaktewater en grondwater enerzijds, en afvalstoffen en bodem anderzijds sluit de Omgevingsinspectie twee overeenkomsten af met een erkend laboratorium. Ook voor het laten uitvoeren van emissiemetingen op de schoorsteen van verbrandingsinrichtingen, procesinstallaties en luchtwassers doet de Omgevingsinspectie beroep op een erkend laboratorium.

Deze overeenkomsten maken het mogelijk om steeds de meest actuele kennis en technieken toe te passen. Zo werd er in de overeenkomsten van 2023 ruimte gemaakt om PFAS-parameters te analyseren.

1.5.1.2 Uitgaven in het kader van ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed

In het kader van ruimtelijke ordening worden momenteel in beperkte mate uitgaven gedaan. Om concreet invulling te kunnen geven aan de ambtshalve uitvoering zoals geregeld in artikel 6.3.4 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO), stelde de Omgevingsinspectie een kader op met eenduidige criteria om te beslissen over het al dan niet ambtshalve uitvoeren van een gerechtelijke uitspraak. De concrete toepassing van dit kader leidt in 2024-2025 tot uitgaven om aan ambtshalve uitvoering effectief invulling te geven op het terrein.

Voor onroerenderfgoed dossiers worden enerzijds uitgaven gedaan voor de uitvoering van dringende instandhoudingswerken, voor het verlenen van bouwtechnische ondersteuning en stabiliteitsadvies met betrekking tot het bouwkundig erfgoed. Anderzijds worden er betalingen uitgevoerd aan advocaten, deurwaarders, notarissen en rechtszekerheidskantoren. De Omgevingsinspectie doet hiervoor in de meeste gevallen beroep op specifieke raamcontracten. Uitgaven en inkomsten worden sinds 1 januari 2022 geregeld via het Fonds Handhaving Onroerend Erfgoed.

1.5.1.3 Studies inzake handhavingsuitvoering

In bepaalde omstandigheden is het noodzakelijk bijkomende studies te laten uitvoeren door gespecialiseerde laboratoria of deskundigen. Zo kan de Omgevingsinspectie bijvoorbeeld specifieke metingen en niet-courante analyses laten uitvoeren of de specifieke milieu-impact van een inrichting laten onderzoeken.

1.5.1.4 Werkingsmiddelen

Voor de uitvoering van de inspecties beschikken de medewerkers van de Omgevingsinspectie over materieel en over speciaal daartoe ingerichte dienstwagens.

Voor het zelf uitvoeren van metingen op het terrein beschikken milieutoezichthouders onder meer over pH- en temperatuurmeters, zuurstofmeters, geleidbaarheidsmeters, geluidsmeters, trillingsmeters, radioactiviteitsmeters, gasdetectiemeters, explosiemeters, markers voor polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK) en rioolcamera's. De Omgevingsinspectie zorgt ervoor dat haar toestellen steeds geijkt en onderhouden zijn. Ook voor het uitvoeren van monsternames van water, grondstoffen, afval en bodem beschikken de milieutoezichthouders over het nodige materieel.

Ten slotte stelt de Omgevingsinspectie de nodige persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking aan haar medewerkers.

De ontwikkeling en implementatie van de digitaliseringsnoden inzake omgevingshandhaving creëren ook voor de afdeling Handhaving een bijkomende nood aan financiële middelen (zie hoofdstuk 2.1.3).

Om haar goede werking te waarborgen, beschikt de afdeling Handhaving over een aantal kredieten om noodzakelijke aankopen te realiseren en om medewerkers de nodige vorming en opleiding kunnen volgen.

1.5.2 ONTVANGSTEN

De bestuurlijke boetes en dwangsommen die de afdeling Handhaving oplegt voor milieuschendingen spijzen momenteel nog het Minafonds (in het proces naar ontbinding van dit fonds zal de afdeling Handhaving worden betrokken). De gelden bekomen uit bestuurlijke geldboetes, dwangsommen, minnelijke schikkingen en meerwaarden met betrekking tot ruimtelijke ordening gaan integraal naar het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV)-Fonds (voorheen Grondfonds). De gelden afkomstig van bestuurlijke boetes, dwangsommen, toegewezen schadevergoedingen voor verloren erfgoed en minnelijke schikkingen met betrekking tot onroerend erfgoed voeden het Fonds Handhaving Onroerend Erfgoed.

Met de implementatie van het kaderdecreet Vlaamse Handhaving komt hierop een correctie wat betreft de bestuurlijke boetes. Dit zal ertoe leiden dat, rekening houdend met de inspanningen in het handhavingsproces, de ontvangsten van bestuurlijke boetes billijk worden verdeeld tussen de Vlaamse overheid en de gemeenten.

2 HANDHAVINGSINITIATIEVEN 2024-2025

2.1 SPEERPUNTEN GEÏNTEGREERDE HANDHAVING

2.1.1 BELEIDSCONTEXT

2.1.1.1 Handhavingsprogramma's

2.1.1.1.1 Implementatie Omgevingshandhavingsprogramma

Op 16 december 2022 heeft de Vlaamse Regering het eerste Omgevingshandhavingsprogramma definitief vastgesteld. Dit programma is de opvolger van het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening 2015 en het Milieuhandhavingsprogramma 2015-2019, en trad in werking op 15 maart 2023. Het programma is bindend voor de gewestelijke omgevingshandhavingsactoren en bevat zeven beleidsprioriteiten voor een gewestelijk geïntegreerd en afgestemd omgevingshandhavingsbeleid.

Het Omgevingshandhavingsprogramma schuift vier strategische doelstellingen naar voren. Elke strategische doelstelling krijgt zijn vertaling in een aantal operationele doelstellingen waarbij acties worden geformuleerd. De eerste strategische doelstelling 'realiseer een goede omgeving voor huidige en toekomstige generaties' laat het omgevingshandhavingsbeleid en -uitvoering aansluiten bij de inhoudelijke kern van het omgevingsbeleid, met name bijdragen aan de realisatie van een goede omgeving voor huidige en toekomstige generaties. De tweede strategische doelstelling 'voer handhaving doelgericht, efficiënt en resultaatgericht uit' voorziet dat het handhavingsinstrumentarium en de middelen doelgericht, efficiënt en resultaatgebonden worden ingezet om de handhavingsprioriteiten te realiseren. De derde strategische doelstelling 'versterken van samenwerking en inzetten op transparantie' wil de samenwerking tussen de handhavingsactoren versterken en de transparantie verhogen. De vierde strategische doelstelling 'monitoring en digitalisering van de omgevingshandhaving' zet tenslotte in op monitoring en digitalisering en wil de onderbouwing en evaluatie van het handhavingsbeleid verbeteren.

Dit Omgevingshandhavingsprogramma vormt de komende jaren een belangrijke leidraad voor de kernopdrachten van de afdeling Handhaving.

2.1.1.1.2 Herziening Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed

Artikel 11.1.1. van het Onroerenderfgoeddecreet voorziet dat de Vlaamse Regering is belast met de coördinatie en de inhoudelijke invulling van het handhavingsbeleid inzake Onroerend Erfgoed, en daartoe een handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed vaststelt. Het meest recente Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed dateert van 2015 en blijft van toepassing.

In aanloop naar de volgende regeerperiode neemt de afdeling Handhaving het initiatief om samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed 2015 te actualiseren.

2.1.1.2 Stroomlijning omgevingshandhaving

Tijdens deze regeerperiode werden veel trajecten inzake omgevingshandhaving opgezet. Zo trad het Omgevingshandhavingsprogramma, dat uitvoering geeft aan de beleidsnota Omgeving 2019-2024, in

werking op 15 maart 2023. De aanbevelingen met betrekking tot omgevingshandhavingsmaterie uit de parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS en uit de systeemaudit 'handhaving milieuhygiëne' van Audit Vlaanderen werden in dit programma geïntegreerd. Daarnaast staat een implementatietraject van het kaderdecreet Vlaamse handhaving voor, wordt verder vormgegeven aan de website Omgevingsinformatie Vlaanderen, wordt de aansluiting op het Vlaams Handhavingsplatform gerealiseerd...

Om alle handhavingsacties die uit bovenstaande initiatieven voortvloeien, binnen het Beleidsdomein Omgeving te stroomlijnen, werd in 2023 het project stroomlijning omgevingshandhaving opgestart. Hieraan geven de handhavingsactoren van het Departement Omgeving, de Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap voor Natuur en Bos, de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij en de Vlaamse Milieumaatschappij maximaal geïntegreerd uitvoering. Zodoende komt er een versterkte samenwerking tussen de handhavingsactoren tot stand en wordt een versterkte handhaving op het terrein gerealiseerd.

Binnen deze projectwerking worden de komende jaren 32 handhavingsacties op basis van een prioritering gefaseerd uitgevoerd. Deze acties worden in lijn met de opvatting van het Omgevingshandhavingsprogramma ondergebracht in vier inhoudelijke clusters, namelijk 'prioriteiten en strategie', 'regelgeving en implementatie', 'kennisdeling en communicatie' en 'digitalisering en monitoring'. In 2024 en de jaren daaropvolgend draagt de afdeling Handhaving bij aan de uitvoering van de volgende acties:

- voor de cluster 'prioriteiten en strategie'
 1. Afstemming individuele en gewestelijke handhavingsprioriteiten,
 2. Geïntegreerde uitvoering gewestelijke handhavingsprioriteiten (2024),
 3. Plichtanalyse (2024),
 4. Macro-risicoanalyse (2024),
 5. Audit handhavingsinstrumenten,
 6. Inzet handhavingsstrategieën,
 7. Geïntegreerde beleidscyclus,
- voor de cluster 'regelgeving en implementatie'
 1. Kordate handhaving en criteria inzet dwingende instrumenten,
 2. Trajectaanpak en afhandeling dossiers,
 3. Vervolgingsbeleid COL en afspraken Openbaar Ministerie,
 4. Innovatieve technieken (2024),
 5. Algemeen protocol Algemene Verordening Gegevensbescherming (2024),
 6. Technologische ondersteuning handhavingsprocessen,
 7. Gemengde vaststellingen,
 8. Kaderdecreet Vlaamse Handhaving (2024),
 9. Personeelsbeleid neutraliteit,
- voor de cluster 'kennisdeling en communicatie'
 1. Ondersteuning lokale overheden via vorming,
 2. Provinciale omgevingshandhavingsnetwerken (2024),
 3. Pilotproject gemengde pooles bij gemeenschappelijke doelgroepen,
 4. Inventarisatie gemeenschappelijke doelgroepen en objecten,
 5. Intergemeentelijke en regionale samenwerking op het terrein,
 6. Gezamenlijk klachtenbeheersysteem,

7. Portaal-site omgevingshandhaving (2024),
 8. Portaal-site omgevingshandhaving, uitbreiding met andere functionaliteiten,
 9. Contactendatabank (2024),
 10. Draaiboek milieu-incidenten (2024),
 11. Meldingssysteem dadingen,
- voor de cluster 'digitalisering en monitoring'
 1. Inzet op gewestelijke handhavingsprioriteiten zichtbaar maken,
 2. Indicatoren (2024),
 3. Uitrol Vlaams Handhavingsplatform (2024),
 4. Uitrol controleviewer,
 5. Omgevingsinformatie Vlaanderen.

Over de voortgang van het project wordt op regelmatige basis gerapporteerd aan het Managementcomité van het Beleidsdomein Omgeving. Voor de acties met betrekking tot omgevingshandhavingsmaterie die kaderen binnen de aanbevelingen uit de parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS en uit de systeemaudit 'handhaving milieuhygiëne' van Audit Vlaanderen wordt inbreng voorzien voor de respectievelijke rapporteringen.

2.1.1.3 Systeemaudit Handhaving Milieuhygiëne

Op 13 december 2022 keurde het Managementcomité Omgeving het actieplan goed dat naar aanleiding van de systeemaudit Handhaving milieuhygiëne, uitgevoerd door Audit Vlaanderen, werd opgemaakt. Dit actieplan geeft uitvoering aan de realisatie van de twaalf aanbevelingen geformuleerd in het eindrapport van de systeemaudit. De aanbevelingen zijn eerder breed geformuleerd en richten zich in belangrijke mate op de volledige omgevingsbeleidscyclus, dus niet alleen op handhaving.

De zes aanbevelingen met betrekking tot omgevingshandhavingsmaterie werden reeds in het Omgevingshandhavingsprogramma geïntegreerd en worden uitgevoerd binnen het project stroomlijning omgevingshandhaving (zie hoofdstuk 2.1.1.2).

In 2024 en de jaren daaropvolgend zal de afdeling Handhaving ook bijdragen aan de volgende drie aanbevelingen met betrekking tot omgevingsmaterie:

- alignering van onderzoek en beleid, en de uitrol van een gebiedsgericht beleid over thema's en gevaarlijke stoffen heen (inclusief zeer zorgwekkende stoffen) door middel van het uitbouwen van instrumenten en structureel overleg,
- omzetting van Beste Beschikbare Technieken (BBT)-conclusies van Europese *Best Available Techniques Reference document* (BREF's) en omzetting van Vlaamse BBT-studies en gelijkaardige studies in regelgeving,
- het uitbouwen van meetnetten en monitoring, inclusief voor zeer zorgwekkende stoffen, op basis van innovatieve meet- en analysemethoden voor water en lucht.

2.1.1.4 Kaderdecreet Vlaamse Handhaving

Het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 voorziet dat het in 2019 goedgekeurde Kaderdecreet Bestuurlijke Handhaving wordt geëvalueerd en wordt onderzocht hoe dit verder kan worden gestroomlijnd. Na deze evaluatie zou een tweede ontwerp van decreet inzake bestuurlijke maatregelen, die gericht zijn op herstel, worden gemaakt. In 2022 werd aan de Vlaamse Regering echter een nieuw algemeen kader voor

de handhaving van Vlaamse regelgeving voorgesteld met als titel 'kaderdecreet Vlaamse handhaving (KVH)'. De Vlaamse Regering besliste tot bekrachtiging en afkondiging van het KVH op 14 juli 2023. Momenteel worden regelgevende trajecten voor implementatiedecreten en uitvoeringsbesluiten doorlopen voor zowel de domeinen milieu, ruimtelijke ordening als onroerend erfgoed. Het KVH, het implementatiedecreet en haar uitvoeringsbesluiten zullen het nieuw regelgevend kader voor omgevingshandhaving vormen vanaf (midden) 2025.

Het KVH houdt een beleidsdomeinoverschrijdende standaardregeling voor toezicht en opsporing en voor herstel- en beveiligingsmaatregelen in, legt een basis voor de datagedreven digitale transformatie van handhavingsprocessen en voorziet in een vernieuwde opdracht van bestuurlijke vervolging en sanctionering voor de beboetingsinstantie. Gelet op de extra mogelijkheden om misdrijven bestuurlijk te vervolgen, wordt de wisselwerking tussen bestuurlijke en gerechtelijke omgevingshandhaving versterkt. Daarbij zal de beboetingsinstantie meer dossiers te behandelen krijgen, kan zij de nodige opsporingshandelingen laten stellen door toezichthouders met het oog op het vervolledigen van een sanctiedossier en zal zij over meer instrumenten beschikken voor wat het sanctioneren zelf betreft.

De afdeling Handhaving draagt in 2024, in nauw overleg met de andere handhavingsactoren binnen het Beleidsdomein Omgeving, voort bij aan de regelgevende trajecten voor de uitvoeringsbesluiten. Daarenboven zet de afdeling Handhaving in 2024 de interne voorbereiding om de concrete implementatie op het terrein mogelijk te maken, voort. Hierbij zal ook aandacht worden besteed aan kennisdeling ten aanzien van lokale besturen, bijvoorbeeld door het ter beschikking stellen van draaiboeken met gerichte en gebundelde informatie.

2.1.1.5 Ondersteuning Blue Deal

Met de Blue Deal kwam de Vlaamse Regering midden 2020 met een plan om de strijd tegen droogte en waterschaarste structureel aan te pakken. De Blue Deal bevat meer dan 70 acties en zet in op 6 sporen:

1. openbare besturen geven het goede voorbeeld en zorgen voor gepaste regelgeving,
2. circulair watergebruik wordt de regel,
3. landbouw en natuur worden deel van de oplossing,
4. particulieren sensibiliseren en stimuleren we om te ontharden,
5. de bevoorradingszekerheid wordt verhoogd,
6. samen investeren we in innovatie om ons watersysteem slimmer, robuuster en duurzamer te maken.

Met de Blue Deal slaat Vlaanderen de weg in van minder verharding, meer vernatting en maximaal circulair watergebruik.

Inzake handhaving wordt benadrukt dat om geloofwaardig te zijn, er sterk moet worden gehandhaafd. Onvergunde en illegale activiteiten, zoals het illegaal oppompen van grondwater en het lozen van bemalingswater niet conform de richtlijnen van de bemalingsnota, zijn daarbij aandachtspunten. Het inzetten van nieuwe technieken zoals drones en GPS (*Global Positioning System*)-tracking kan hierbij een hulpmiddel zijn.

De afdeling Handhaving ondersteunt in 2024 deze handhavingsdoelstellingen, rekening houdend met de beschikbare middelen. De focus zal hierbij liggen op gerichte inzet van capaciteit op prioritaire acties, meer ogen op het terrein en de noodzaak tot het bekomen van kwaliteitsvolle data. Dit gebeurt door het vermijden van de aanleg van nieuwe illegale winningen via gerichte acties rond (erkende) boorbedrijven (in samenwerking met de VMM en de federale overheidsdiensten in functie van illegale

boringen, mogelijke ontduiking van heffingen en zwartwerk), en gerichte reactieve controles vanuit meldingen uit het meldpunt voor illegale boringen. De werking van dit meldpunt zal in samenwerking met de lokale besturen worden uitgebreid en nog meer bekend worden gemaakt. In 2024 zal ook worden ingezet op de optimalisatie van de koppeling van de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV), Omgevingsloket en heffingen in functie van de inventarisatie van alle grondwaterwinningen. Door de lancering van het Vlaams Handhavingsplatform wordt ook de beschikbaarheid van handhavingsdata in functie van adviesverlening meer opengesteld. Via deelname aan de IMPEL-projectwerking hierrond kan worden opgevolgd wat er internationaal op dit vlak beweegt en zullen de mogelijkheden rond nieuwe technologieën concreet worden onderzocht.

De afdeling Handhaving zal hierbij in departementale context ook meewerken aan de uitrol van GPS-tracking op boortoestellen tegen 2025, en zal voort werk worden gemaakt van de automatisatie van het doorsturen van debietgegevens uit het veld via de DOV naar de administratie. Beide technologieën komen ten goede aan zowel de handhaving, die hierdoor efficiënter kan worden uitgerold, als de exploitanten en boorbedrijven, door een verminderde manuele registratielast.

2.1.1.6 Ondersteuning Vlaams PFAS-actieplan en aanpak zeer zorgwekkende stoffen

In februari 2020 werd een PFAS-actieplan voor Vlaanderen opgemaakt onder coördinatie van het Departement Omgeving. Dit plan bevatte 23 verschillende acties waarvoor verschillende partners binnen het Beleidsdomein Omgeving verantwoordelijk zijn. Het PFAS-actieplan werd opgevat als een dynamisch plan dat met nieuwe acties kan worden uitgebreid.

Mede naar aanleiding van de actualiteit inzake Poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) en de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS werd het actieplan in 2022 uitgebreid en versterkt onder impuls van een beleidsdomeinoverschrijdende PFAS-werking, waar ook de afdeling Handhaving actief aan deelnam. Bestaande en nieuwe acties hebben betrekking op de milieuthema's water, lucht, bodem, afval en grondwater, op kennisdeling en -versterking, op het ontsluiten van beschikbare data, op bronaanpak, op blootstelling en effecten van PFAS in de mens, en op communicatie en sensibilisatie. Een geactualiseerde versie van het PFAS-actieplan werd op 14 juli 2023 goedgekeurd door de Vlaamse Regering en ingediend bij het Vlaams Parlement.

Het PFAS-actieplan bevat 52 acties. Verschillende partners in Vlaanderen zullen de komende tijd samenwerken om het succesvol uit te voeren. Het actieplan wil ingrijpen op de verschillende stappen in de productie- en gebruikscyclus van PFAS. Het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het principe van de vervuiler betaalt en het proportionaliteitsbeginsel worden daarbij als uitgangspunt genomen. De acties richten zich onder meer op:

- emissies en verliezen naar het milieu voorkomen en beperken,
- de verspreiding van de verontreiniging en de blootstelling van de bevolking inventariseren,
- de verspreiding van de verontreiniging en de blootstelling van de bevolking beperken,
- verontreinigde locaties saneren en afvalstoffen behandelen of verwijderen,
- verbetering van de volksgezondheid opvolgen en aanpakken,
- kennis ontwikkelen,
- kennis en data delen.

De afdeling Handhaving neemt deel aan acties die onder andere betrekking hebben op:

- het ontwikkelen en aanpassen van PFAS-meetmethodes voor verschillende milieucompartimenten, het uitvoeren van emissiemetingen en het verzamelen van PFAS-data,
- het ontwikkelen en aanpassen van een normen- en handelingskader voor PFAS,
- het inventariseren van PFOA-houdend blusschuim in functie van toekomstige verbodsbepalingen,
- het identificeren van bedrijven die als puntbron voor PFAS kunnen worden gedetecteerd,
- het verhoogd toezicht op de PFAS-emissies bij zowel vergunde als niet-vergunde bedrijven in de milieucompartimenten water, grondwater, afval en lucht.

Zowel het eindrapport van de PFAS-opdrachthouder als het PFAS-actieplan vormen een opstap naar een nieuwe aanpak van en werking rond zeer zorgwekkende stoffen. Begin 2023 wordt concreet invulling gegeven aan de HUB ZZS als netwerkstructuur tussen de verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid. Op 27 juni 2023 keurde de Vlaamse Regering de conceptnota 'visie zeer zorgwekkende stoffen' goed. Deze visie werd vervolgens voor advies voorgelegd aan de strategische adviesraden Milieu- en Natuurraad, Sociaal Economische Raad van Vlaanderen en Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

De Vlaamse overheid wil tegen 2050 de verontreiniging met zeer zorgwekkende stoffen van lucht, water en bodem terugbrengen zodat nog slechts sprake is van aanvaardbare risico's voor mens en omgeving. Daarom werd de conceptnota opgesteld vanuit de combinatie van omgevings- en gezondheidsbeleid met acties die nodig zijn voor de uitwerking van een volwaardig beleidsplan zeer zorgwekkende stoffen in de volgende legislatuur en *no regret*-acties in de ambitie om zeer zorgwekkende stoffen uit onze leefomgeving te weren of blootstelling hieraan te beperken.

De afdeling Handhaving geeft in 2024 mee uitvoering aan bovenstaande acties van het PFAS-actieplan, de acties 2023-2024 uit (bijlage 1 van) de conceptnota 'visie zeer zorgwekkende stoffen' en het tegemoet komen aan de aanbevelingen van parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS. Voorts zal de afdeling Handhaving in 2024 structureel investeren in de brede zeer zorgwekkende stoffen-werking door deelname aan de coördinatiewerking en de HUB ZZS, door mee te werken aan een beleidsvisie zeer zorgwekkende stoffen en de uitvoering ervan, en door een interne werking met concrete realisaties op het terrein hierop af te stemmen.

2.1.1.7 Ondersteuning Programmatische Aanpak Stikstof

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) heeft als algemeen doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europees beschermde speciale beschermingszones. Het PAS-programma beoogt planmatig de uitstoot van stikstof terug te dringen, zonder de continuïteit van de vergunningverlening of het gelijk speelveld voor bedrijven en sectoren in het gedrang te brengen. Voor de realisatie van dit programma is ook voor handhaving, als sluitstuk van een slagkrachtig omgevingsbeleid, een belangrijke rol weggelegd.

De afdeling Handhaving zal haar controles in het kader van PAS toespitsen op stikstofemissies bij klasse 1-inrichtingen die betrekking hebben op landbouw, industrie en energieproductie.

In functie van de handhaving van geleide emissies, waaronder stikstofoxiden en ammoniak, bij deze bedrijven voert de afdeling Handhaving een tweesporig inspectiebeleid. Het eerste spoor betreft de controle van de in VLAREM bepaalde zelfcontroleverplichtingen die exploitanten zelf moeten uitvoeren. Het tweede spoor behelst het uitvoeren van luchtmissiemetingen door erkende laboratoria in opdracht van de afdeling Handhaving. Aan de hand van deze metingen gaat de milieutoezichthouder na of een

exploitant de emissiegrenswaarden respecteert en of een exploitant het zelfcontroleprogramma correct, betrouwbaar en volledig uitvoert.

Wat de diffuse emissies betreft, wordt algemeen meer gefocust op lokale gebieden waarvoor indicaties voorhanden zijn dat een goede luchtkwaliteit onder druk staat. Wanneer in het kader van PAS een verhoogde bijdrage van een specifiek bedrijf wordt aangetoond, kan de afdeling Handhaving een handhavingstraject opstarten en de uitvoering van de hieraan gekoppelde actieplannen voor de exploitant opvolgen.

Voorts controleert de afdeling Handhaving in het kader van PAS de naleving van de voorwaarden van de omgevingsvergunning met betrekking tot emissiereducerende maatregelen. Het Vlaamse luchtbeleidsplan voorziet enkele specifieke maatregelen zoals de monitoring van luchtwassers waarvan de ontwikkeling door de afdeling Handhaving van nabij wordt opgevolgd.

In relatie tot PAS kunnen ook veeteeltbedrijven een belangrijke impact hebben op de kwaliteit van de leefomgeving, voornamelijk wat betreft ammoniakemissies. Eén van de belangrijkste maatregelen binnen de veeteeltsector die wordt angewend om ammoniakemissies te beperken, is de investering in ammoniakemissiearme stalsystemen. De afdeling Handhaving voert risicogebaseerde controles uit bij klasse 1-inrichtingen op de naleving van zowel de constructie- als werkingsvoorwaarden die voor deze systemen van toepassing zijn. Daarnaast voert de afdeling Handhaving ook controles uit op het aantal aanwezige dieren bij veeteeltbedrijven en op PAS-maatregelen. De aanwezigheid van meer dieren dan vergund in de omgevingsvergunning kan tot meer stikstofemissies leiden dan toegelaten, met een mogelijk belangrijke impact op de kwaliteit van de leefomgeving.

In 2024 geeft de afdeling Handhaving voort uitvoering aan handhavingsinitiatieven die planmatig de uitstoot van stikstof terugdringen.

2.1.2 DEPARTEMENTALE ONDERZOEKSAGENDA

2.1.2.1 Nalevingsbevordering

Het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 voorziet dat het eerste doel van de handhaving de naleving van de regelgeving bevorderen is, zodat de naleving toeneemt zonder te moeten sanctioneren. Het Departement Omgeving wil een innovatief beleid voeren door nalevingsbevordering te integreren in haar omgevingshandhavingsbeleid. In opdracht van het Departement Omgeving werd in 2020 het beleidsvoorbereidend onderzoek “integratie van *compliance promotion* in het milieuhandhavingsbeleid (en bij uitbreiding in het omgevingshandhavingsbeleid)” afgerond. Dit onderzoek resulteerde in de ontwikkeling van een gedragen theoretisch concept voor nalevingsbevordering, gevolgd door een aantal succesvolle pilootprojecten die resulteerden in onder andere het actieplan ‘*compliance promotion* bemalingen’ waaraan ook de afdeling Handhaving heeft meegewerkt.

Voortbouwend op de inzichten en resultaten van dit onderzoek werkt het Departement Omgeving voort aan een concrete beleidsvisie. Waar mogelijk zal worden ingezet op nalevingsbevordering waarbij alvast rekening wordt gehouden met de mate waarin bepaalde sectoren in het verleden hebben bewezen al dan niet zelfregulerend te zijn.

De afdeling Handhaving geeft in 2024 voort uitvoering aan een kordater handhavingsbeleid waar ze, bij het uitvoeren van de handhavingsstrategieën ‘toezicht op naleving’ en ‘herstel en bestraffing’, rekening

houdt met mogelijke initiatieven voor de handhavingsstrategie 'nalevingsbevordering' (zie hoofdstuk 2.1.4.2).

2.1.2.2 Technologische innovaties

In 2021 rondde het Departement Omgeving het onderzoek naar de inzet van innoverende *remote sensing* technieken voor toezicht en opsporing af.

Het Departement Omgeving werkt sinds 2022 aan een beleidskader en -advies voor implementatie van *remote sensing*-technieken voor toezicht. De regelgeving zal worden aangepast om deze technieken meer uitgebreid in te kunnen zetten voor toezicht en opsporing, met respect voor de grenzen van bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de gegevensbescherming.

De afdeling Handhaving volgt in 2024 de opmaak van het departementaal beleidsadvies en de aanpassing van de regelgeving voort van nabij op in de schoot van het project stroomlijning omgevingshandhaving, met aandacht voor de praktische en juridische aspecten om tot verdere implementatie van innovatieve technieken op het terrein, zoals de inzet van drones, te kunnen overgaan.

2.1.2.3 Actualisatie beoordeling milieurelevantie

In 2007 is de milieurelevantie en het vermogensvoordeel bij overschrijdingen van de emissiegrenswaarden voor water en lucht onderzocht. De afdeling Handhaving hanteert het resultaat van dit onderzoek systematisch in de motivering van de processen-verbaal inzake schendingen van de emissieregelgeving. Aangezien technische inzichten over de impact de voorbije jaren vergroot en veranderd zijn, was een actualisatie aangewezen. De motivering van processen-verbaal moet immers actueel en afdoende zijn om een correcte basis te vormen voor het verder handhavingstraject, voor zowel herstel als sanctionering. Voorts kan deze beoordeling worden uitgebreid met milieurelevantie en vermogensvoordeel bij overschrijdingen van normen bij afval- en grondstofmonsters.

De afdeling Handhaving implementeerde in 2022 de actualisatie van de beoordeling van milieurelevantie bij overschrijdingen van emissiegrenswaarden naar water en lucht. In 2023 werd een uitbreiding van deze beoordeling met milieurelevantie en vermogensvoordeel bij overschrijdingen van normen bij afval- en grondstofmonsters onderzocht in functie van het gunnen van een overheidsopdracht in 2024.

2.1.2.4 Geurproblematiek Haven Antwerpen

Het Antwerps havengebied is één van de grootste clusters van chemische en petrochemische bedrijven ter wereld. Deze activiteiten brengen een zekere mate van hinder met zich mee op vlak van afval, mobiliteit, afvalwater, luchtmissies, ... Bij de afdeling Handhaving zijn meldingen over geurhinder in de ruime Antwerpse regio (binnenstad van Antwerpen, (deel)gemeenten zoals Zandvliet, Berendrecht, Stabroek, Ekeren, Kapellen, Wommelgem, ...) bekend.

Gelet op het grote aantal bedrijven en mobiele bronnen in deze regio, is het doorgaans zeer moeilijk om snel en eenduidig de oorzaak van de geurhinder aan te wijzen, tenzij de afdeling Handhaving weet heeft van een voorval dat door een bedrijf, een andere overheidsdienst of een burger is gemeld. Voorts ligt het niet altijd voor de hand om een uitspraak te doen over de aanvaardbaarheid van de waargenomen geurhinder.

Om de geurproblematiek in het Antwerps havengebied meer gericht aan te kunnen pakken, overlegde de afdeling Handhaving in 2022 met een aantal betrokken actoren. In 2023 heeft de afdeling Handhaving aan het Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek (VITO) een studieopdracht gegund om een methodiek te ontwikkelen om bij geurklachten snel de benodigde informatie bijeen te kunnen brengen, om gericht aan bronbepaling te kunnen doen en om adequaat te kunnen handhaven. Deze studieopdracht zal in 2024 worden uitgevoerd.

2.1.2.5 Aanbevelingen voor de praktische uitvoering van de controles inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten

In 2007 werd een studie uitgevoerd om op een gefundeerde wijze een inspectiefrequentie te kunnen bepalen bij de actoren die zijn betrokken in de sector van de dierlijke bijproducten. Dit resulteerde in een inspectiefrequentie op basis van de grootte van het bedrijf, het type van de vervaardigde producten, de risicobeoordeling en de garanties die worden geboden volgens de beginselen van het systeem van risicoanalyse en kritische controlepunten. Er werd een methodiek voor de risicobeoordeling voorgesteld waarmee tot op vandaag jaarlijks een selectie van te controleren inrichtingen wordt gemaakt. Deze inrichtingen zijn gevat door Europese verordeningen (onder andere Verordeningen 1069/2009 en 142/2011) en de Overeenkomst van 16 januari 2014 tussen de Federale Staat en de Gewesten inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten.

Het aantal erkende bedrijven is ondertussen exponentieel toegenomen ten opzichte van 2007. Om voldoende afdekking te voorzien in de sector van de dierlijke bijproducten dringt een actualisatie van de risicogebaseerde methodiek zich op om op een verantwoorde manier invulling te blijven geven aan de uitvoering van de controles inzake dierlijke bijproducten. Daartoe wordt in 2024 een studieopdracht gegund.

2.1.2.6 Onderzoek naar de stikstof- en methaanemissies bij biologische mestverwerkingsinstallaties en de invloed van procesomstandigheden op deze emissies

De afdeling Handhaving neemt initiatief om te laten onderzoeken hoeveel de biologische mestverwerkingssector bijdraagt aan de broeikasgasemissies en stikstofdepositieproblematiek van Vlaanderen en in welke mate belangrijke procesomstandigheden hierop een invloed hebben.

De afdeling Handhaving gunt in 2024 een studieopdracht en koppelt over de resultaten terug met alvast het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (klimaataspecten), de Vlaamse Milieumaatschappij (klimaataspecten en stikstofdepositie), het Agentschap voor Natuur en Bos (stikstofdepositie) en de Vlaamse Landmaatschappij (stikstofdepositie).

2.1.3 DIGITALE TRANSFORMATIE

In april 2023 werd het departementaal programma 'Omgevingshandhaving - digitale transformatie' opgestart. Dit programma heeft als ambitie de organisatie daadkrachtiger te maken in het behalen van beleidsdoelstellingen, zoals een geïntegreerde en gestroomlijnde omgevingshandhaving, een maatschappij die geïnformeerd is over de omgevingshandhavingscyclus en omgevingshandhaving als een modern, doelgericht, efficiënt en resultaatgericht instrument. Voor het realiseren van deze

doelstellingen is een stappenplan van afdelingsoverschrijdende projecten en acties uitgewerkt waarin de verschillende disciplines en producten (digitalisering, organisatie, beleid, uitvoering en onderzoek) worden samengebracht, gealigneerd en de verschillende afhankelijkheden in functie van realisatie nauw worden opgevolgd.

Het Omgevingshandhavingsprogramma stipt een aantal ambitieuze veranderingen aan in de wijze waarop handhavingsactiviteiten zowel horizontaal als verticaal binnen het Beleidsdomein Omgeving moeten worden opgenomen: betere stroomlijning van activiteiten, betere data-uitwisseling, meer transparantie, ... Het Departement Omgeving heeft hierin, vanuit zijn domeinbrede rol op vlak van omgeving, een belangrijke opdracht inzake het doorvertalen, opvolgen en monitoren van de nodige veranderingen bij de verschillende entiteiten die deze doelstellingen moeten realiseren.

Het departementaal programma 'Omgevingshandhaving - digitale transformatie' wil de veranderingen die binnen het Departement Omgeving nodig zijn in het kader van het omgevingshandhavingsbeleid samen, op gestructureerde wijze, interdisciplinair en dus afdelingsoverschrijdend, aanpakken. Aangezien de taken van het Departement Omgeving tweeledig zijn, is ook de opdracht van dit programma tweeledig:

1. het doorvertalen en operationaliseren van de nodige veranderingen binnen de organisatie van de eigen omgevingshandhavingsopdrachten- en processen, gebruik makend van onder andere digitalisering in functie van efficiëntiewinsten en kwaliteitsverbetering,
2. het doorvertalen en operationaliseren van de nodige veranderingen binnen de organisatie inzake monitoring, rapportage en evaluatie van omgevingshandhavingsactiviteiten in functie van beleidsevaluatie en -ontwikkeling.

Binnen deze programmawerking kunnen gefundeerd en gecoördineerd veranderings- én investeringskeuzes worden gemaakt, voor wat de operationele activiteiten van het Departement Omgeving betreft. Het product van dit programma zal een entiteitspecifieke *roadmap* zijn van projecten en acties nodig om de beleidsdoelstellingen te realiseren en kan zo doorvertaald worden richting het Beleidsdomein Omgeving.

De afdeling Handhaving zal naast deze departementale programmawerking blijvend aandacht besteden aan de digitale transformatie en de invloed hiervan op de medewerkers. De digitale omslag creëert opportuniteiten maar tegelijk ook nieuwe uitdagingen. Vooreerst moeten we alle medewerkers hierbij aan boord krijgen en houden. De afdeling Handhaving wil dan ook bij voorrang inzetten op een door de medewerkers gedragen en te dragen transformatie. Hiertoe moet er een bestendige aandacht gaan naar het digitaal bewustzijn van de collega's, de digitale kennis en de digitale praktijk. Databegrip, databeheer en datacreatie maken onderdeel uit van de reguliere werking.

De afdeling Handhaving draagt in 2024 en de daarop volgende jaren bij aan:

- het optimaliseren van haar intern databeheer en interne dataontsluiting inzake omgevingshandhaving door de optimalisatie van dossierbehandelings- en dossieropvolgingssystemen door het doorvoeren van aanpassingen aan de workflow voor toezicht en bestuurlijke beboeting conform het kaderdecreet Vlaamse handhaving,
- het aanbieden van omgevingshandhavingsdata en -informatie door het publiceren van verkorte inspectieverslagen op de website Omgevingsinformatie Vlaanderen door het realiseren van een koppeling tussen onze dossieropvolgingssystemen en het Vlaams Handhavingsplatform,

- het monitoren en rapporteren inzake omgevingshandhaving door het optimaliseren van een kwantitatieve dataverzameling inzake omgevingshandhaving (procesindicatoren en indicatoren voor de gewestelijke prioriteiten) en door het opstarten van een kwalitatieve dataverzameling inzake omgevingshandhaving (acties uit het Vlaamse Omgevingshandhavingsprogramma),
- het gericht communiceren over omgevingshandhaving door het ontwikkelen van een portaalwebsite voor omgevingshandhaving en het mee onderzoeken van een beleidsdomeinbreed klachtenbeheersysteem,
- het opzetten van een contactendatabank,
- het afsluiten van protocol inzake uitwisseling van omgevingshandhavingsdata tussen omgevingshandhavingsactoren binnen het Beleidsdomein Omgeving;
- het gebruik van de toepassing ‘controleviewer’ om data-uitwisseling over terreincontroles tussen omgevingshandhavingsactoren te optimaliseren,
- het verder ontwikkelen van de toepassingen ‘TOBE’ en ‘RIGHA’,
- het gebruiken van innoverende technieken in omgevingshandhaving door het ontwikkelen van een systeem voor de monitoring van luchtwassers en het voorzien van GPS-*trackers* op bronbemalingen,
- het onderzoeken van de wisselwerking tussen handhavingsdata, het Omgevingsloket en het toekomstige Vergunningenregister.

2.1.4 AFDELINGSPROJECTEN

2.1.4.1 Uniformiteits- en kwaliteitsbewaking

De afdeling Handhaving hecht belang aan een uniforme handhaving waarbij de beoordeling en inzet van handhavingsinstrumenten zo gestroomlijnd mogelijk gebeurt in heel Vlaanderen.

Uniformiteit impliceert dat er bij gelijkaardige vaststellingen en in gelijkaardige situaties op een gelijkaardige manier wordt gehandeld en dus vergelijkbare werkwijzen gehanteerd en vergelijkbare producten worden gegenereerd. De optimalisatie van uniformiteit richt zich niet louter op het eindproduct, maar ook de sturing, de interne processen en de systemen die erachter zitten. Kwaliteit wordt gedefinieerd als eigenschappen en kenmerken van een product, systeem of proces dat voldoet aan eisen van klanten en andere belanghebbenden. De focus bij kwaliteit is een goede kwaliteitscontrole op de output én kwaliteitsbewaking tijdens het proces om minimaal te moeten ingrijpen op de output.

Er werd een studie met externe begeleiding uitgevoerd in 2020 die leidde tot aanbevelingen begin 2021. Deze aanbevelingen werden vertaald naar een actieplan dat gefaseerd wordt geïmplementeerd.

Zo werd een kwaliteitsborgingssysteem in de procedures voorzien. Enerzijds zorgen themabeheerders voor een kwaliteitscheck in specifieke dossiers. Complexe of gevoelige dossiers worden besproken in de schoot van de thematische werkgroepwerking (teamverantwoordelijken en themabeheerders) of tijdens het overleg Omgevingsinspectie (handhavingsmanagers en teamverantwoordelijken). Anderzijds gebeurt aanvullend een steekproefsgewijze controle van de controleverslagen door zowel de handhavingsmanagers (focus op het naleven van algemene afdelingsafspraken) als de themabeheerders (focus op het toepassen van themagebonden afdelingsafspraken).

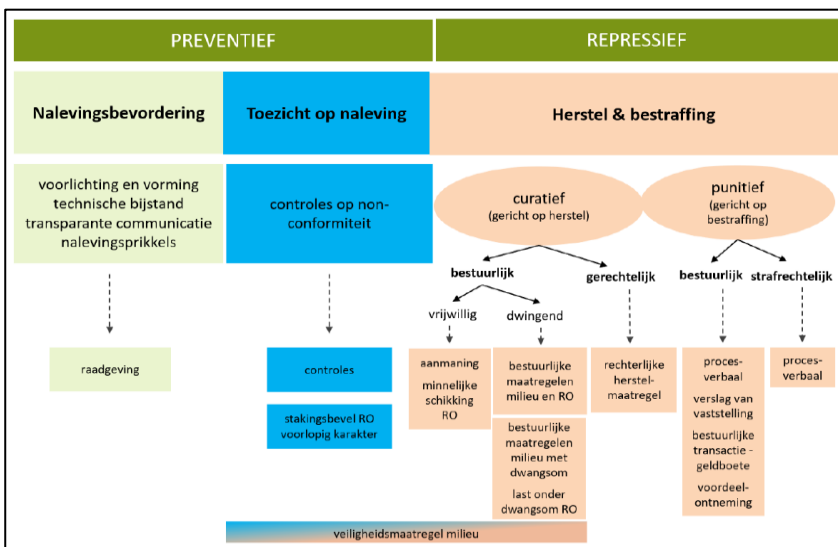
De afdeling Handhaving maakt in 2024 voort werk van de concrete implementatie van verbeterpunten in de uniformiteits- en kwaliteitsborgingssystemen van de afdeling. Het proces van kwaliteitsborging en de controle van verslagen en handhavingsdocumenten wordt verder versterkt. De afdeling Handhaving

zet verder in op de uitbouw van de kennisdeling en kennisbeheer door onder andere het optimaliseren van de structuur van de gebruikte dataplatformen zodat interne procedures en documenten nog meer toegankelijk zijn. Bijzondere aandacht gaat naar de monitorings- en opvolgingssystemen zodat sneller kan worden ingespeeld op rapporteringsnoden. De opmaak van een databank met *Frequently Asked Questions* (FAQ) over afspraken en interpretatie van de regelgeving wordt opgestart. Door implementatie van het kaderdecreet Vlaamse Handhaving zullen sjablonen en procedures geactualiseerd en waar nodig geharmoniseerd worden. Daarnaast wordt de thematische werkgroepwerking nog verder afgestemd op elkaar in functie van een nog betere doelgerichte communicatiedoorstroming. Ten slotte wordt ook voorzien in de onderbouwing van een modulair opleidingstraject dat garandeert dat alle medewerkers steeds op de hoogte zijn van de nodige informatie.

2.1.4.2 Handhavingsstrategieën en handhavingsinstrumentarium

Om omgevingsdoelstellingen te realiseren, zet de afdeling Handhaving verschillende handhavingsstrategieën in vanuit een visie op nalevingsborging van regelgeving en vergunningsvoorwaarden. De afdeling Handhaving vertrekt daartoe vanuit de gewestelijke handhavingsprioriteiten en kiest voor een gebalanceerde inzet van de drie handhavingsstrategieën nalevingsbevordering, nalevingstoezicht, en herstel en bestraffing. De afdeling Handhaving hanteert een oplossingsgerichte aanpak door het maximaal inzetten op vrijwillig herstel en waar nodig op een kordate of zelfs dwingende aanpak. De repressieve en lik op stuk-strategie ‘herstel en bestraffing’ vormt een belangrijk onderdeel van nalevingsborging.

Figuur 5. Handhavingsstrategieën en bijbehorende instrumenten.

De afdeling Handhaving beschikt over interne draaiboeken met richtlijnen over de toepassing van handhavingsinstrumenten. Deze geven een meer concrete invulling aan de inzet van de handhavingsinstrumenten. De richtlijnen worden maximaal toegepast, zodat uniformiteit in onze handhaving en rechtszekerheid worden gewaarborgd. Dit gebeurt waar mogelijk op basis van een generieke benadering voor de drie domeinen (milieu, ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed), maar met voldoende flexibiliteit omwille van de specificiteit van elk domein met eigen instrumenten.

2.1.4.2.1 Preventieve aanpak

Een preventieve aanpak bestaat uit 'nalevingsbevordering' of '*compliance promotion*', en meer concreet uit voorlichting en vorming, technische bijstand, transparante communicatie en het voorzien van nalevingsprikkel. Binnen deze aanpak hanteert de afdeling Handhaving het instrument 'raadgeving' en houdt ze rekening met mogelijke initiatieven voor 'nalevingsbevordering' vanuit beleidsontwikkeling inzake handhavingsuitvoering.

Daarnaast bestaat de preventieve aanpak ook uit 'toezicht op naleving' waarbij de afdeling Handhaving instaat voor het toezicht op naleving door het uitvoeren van controles op non-conformiteit. Binnen deze aanpak hanteert de afdeling Handhaving voor het domein milieu het instrument 'veiligheidsmaatregel' en voor het domein ruimtelijke ordening het instrument 'stakingsbevel'.

2.1.4.2.2 Repressieve aanpak

Bij de repressieve aanpak worden herstel en bestraffing beoogd. Deze aanpak bestaat uit enerzijds een curatieve benadering die gericht is op herstel en anderzijds een punitieve benadering die gericht is bestraffing.

De curatieve benadering bestaat meer concreet uit:

- een bestuurlijk spoor waarbij de afdeling Handhaving de instrumenten 'aanmaning' en 'minnelijke schikking ruimtelijke ordening' hanteert;
- een meer dwingend bestuurlijk spoor waarbij de afdeling Handhaving de instrumenten 'bestuurlijke maatregelen milieu' (regularisatiebevel, stakingsbevel, bestuursdwang) en bestuurlijke maatregelen ruimtelijke ordening' (bestuursdwang), en de nog meer dwingende instrumenten 'bestuurlijke maatregelen milieu met dwangsom' en 'last onder dwangsom ruimtelijke ordening' hanteert;
- een bestuurlijk spoor waarbij de afdeling Handhaving het instrument 'veiligheidsmaatregel' hanteert;
- een gerechtelijk spoor waarbij het instrument 'rechterlijke herstelmaatregel' wordt gehanteerd.

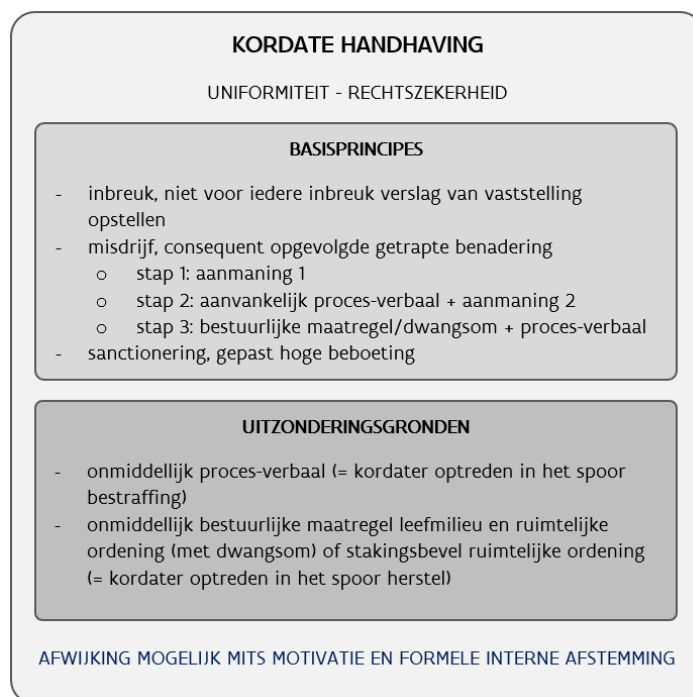
De punitieve benadering bestaat meer concreet uit:

- een strafrechtelijk spoor op basis van het instrument 'proces-verbaal', dat resulteert in strafrechtelijke geldboetes en/of gevangenisstraffen, verbeurdverklaringen of een exploitatieverbod';
- een bestuurlijk spoor op basis van de instrumenten 'verslag van vaststelling', 'proces-verbaal', dat resulteert in bestuurlijke geldboetes en bestuurlijke transacties, en voordeelontneming.

2.1.4.3 **Kordate handhaving**

De afdeling Handhaving past haar intern kader 'kordate handhaving', opgesteld in 2023, toe. De Focus hierbij ligt op een uniforme en consequente inzet van haar handhavingsinstrumentarium, in functie van een kordate handhaving gericht op herstel en bestraffing.

Figuur 6. Afdelingskader 'kordate handhaving'.

2.1.4.4 Klachtenbeheersysteem

De Omgevingsinspectie hanteert richtlijnen die zorgen voor een gestroomlijnde en klantgerichte behandeling van klachten.

Duidelijke, respectvolle en tijdige communicatie en klantgerichtheid spelen een cruciale rol tijdens het inspectie-optreden. Door aan de indieners van een klacht duidelijk aan te geven wat de Omgevingsinspectie wanneer kan/zal doen, vermijdt zij dat men onrealistische verwachtingen heeft of zich niet gehoord voelt. De Omgevingsinspectie verliest evenwel niet uit het oog dat zij ook bij de behandeling van klachten:

- prioriteiten moet stellen volgens de eigen prioriteitenkaders;
- de gegrondheid van de klacht moet nagaan via eigen vaststellingen of op basis van dossierkennis;
- soms afhankelijk is van (informatie of acties van) derden;
- haar eigen werkdruk bewaakt door zo efficiënt mogelijk te werken.

De Omgevingsinspectie ontvangt klachten van burgers met betrekking tot allerlei schendingen van de regelgeving ruimtelijke ordening. Deze klachten kunnen gericht zijn aan zowel de Omgevingsinspectie als aan de Vlaamse minister bevoegd voor Omgeving. De Omgevingsinspectie onderzoekt iedere klacht aan de hand van de gewestelijke handhavingsprioriteiten ruimtelijke ordening zoals vastgelegd in het Vlaamse Omgevingshandhavingsprogramma. Indien de klacht onder deze prioriteiten valt, start de Omgevingsinspectie zelf een handhavingstraject. Indien de klacht geen betrekking heeft op de handhavingsprioriteiten, deelt de Omgevingsinspectie dit mee aan de indiener van de klacht die zij tevens op de hoogte brengt van de mogelijkheden om zich te richten tot de lokale handhavers en/of om een herstellvordering in te dienen bij de burgerlijke rechtbank. Tegelijkertijd stuurt de Omgevingsinspectie de klacht door naar de betrokken gemeente.

Bij de verwerking van klachten onroerend erfgoed geeft het Agentschap Onroerend Erfgoed voorrang aan erfgoed dat zonder onmiddellijk optreden verloren dreigt te gaan, schadelijke misdrijven of inbreuken in uitvoering, dossiers waarin verjaring dreigt en aan het optreden op vraag van gerechtelijke instanties. De overige dossiers handelt het Agentschap Onroerend Erfgoed af volgens de beschikbare capaciteit.

De klachten die de Omgevingsinspectie met betrekking tot milieu ontvangt, toetst zij aan haar bevoegdheden en toezichtsovername. De Omgevingsinspectie behandelt in principe alleen klachten over klasse 1-inrichtingen. Voor alle andere klachten (klasse 2- en klasse 3-inrichtingen, vrije velddelicten) gebeurt in principe doorverwijzing naar de bevoegde lokale toezichthouder van de gemeente of politie. De Omgevingsinspectie brengt de indiener van de klacht daarvan op de hoogte.

In 2023 evalueerde de Omgevingsinspectie de toepassing van haar klachtenbeheersysteem en verfijnde dit waar nodig. In 2024 wordt dit geactualiseerd klachtenbeheersysteem toegepast. Aansluitend op deze klachtenbehandeling staat de Omgevingsinspectie in 2024 ook in voor de behandeling van klachten in het kader van erkenningen leefmilieu.

2.2 SPEERPUNTEN RUIMTELIJKE ORDENING

2.2.1 REGULIERE WERKING EN REACTIEF OPTREDEN

Een essentiële taak van de Omgevingsinspectie is het inspecteren met oog op het verbeteren van de goede ruimtelijke ordening via de naleving van de wetgeving ruimtelijke ordening. De Omgevingsinspectie krijgt doorgaans via melding kennis van een potentiële schending van de stedenbouwwetgeving. De belanghebbende is veelal een omwonende, allerhande belangengroepen, de Natuurinspectie of een lokale handhaver. In eerste instantie beoordeelt de Omgevingsinspectie of de potentiële schending valt onder de gewestelijke handhavingsprioriteiten ruimtelijke ordening (zie hoofdstuk 1.3.4.1). In lijn met het subsidiariteitsprincipe beletten deze prioriteiten evenwel het eigen handhavend optreden van de lokale overheden in die materies niet.

Het handhavingstraject ruimtelijke ordening bestaat grosso modo uit twee delen: het voortraject, dat loopt tot en met het vonnis of arrest waarbij een herstelmaatregel wordt opgelegd of tot en met het moment waarop een instrument gericht op herstel is ingezet, en het natraject, waarbij de uitvoering van de gekozen maatregel centraal staat. Voor ieder traject staat een specifiek handhavingsinstrumentarium ter beschikking.

Het voortraject bestaat voor de Omgevingsinspectie meer concreet uit het doen van vaststellingen (controles, onderzoek, verhoren, ...), het opstellen van een verslag van vaststelling of proces-verbaal, het opmaken van raadgevingen en aanmaningen, het opmaken van herstellvorderingen, het inzetten van bestuurlijke maatregelen, het onderhandelen met het oog op het afsluiten van minnelijke schikkingen, het opleggen of bekrachtigen van stakingsbevelen en de eerstelijnsfunctie (correspondentie en bijstand lokale handhavers, informeren van burgers, notarissen, ... , behandeling van klachten (zie hoofdstuk 2.1.4.4), ...).

De werking is in belangrijke mate reactief maar de Omgevingsinspectie voorziet jaarlijks ook een aantal handavingspeerpunten ruimte in het kader van een proactieve handhaving.

Het natraject bestaat voor de Omgevingsinspectie meer concreet uit onder andere het (her)betekenen van vonnissen en arresten, het opvolgen van gerechtelijke uitvoeringsprocedures, het afsluiten van een niet-dwangsomdossier bij deurwaarder na uitvoering, het beoordelen van uitgevoerde herstelwerken en het opstellen van een proces-verbaal van (niet-)uitvoering, het beantwoorden van vragen van het parket van de procureur des Konings, advocaten en notarissen, en het nakijken van de noodzaak voor het instellen van beroep of cassatieberoep.

Sinds 1 maart 2018 kan een vermindering of kwijtschelding -tijdelijk of definitief, geheel of gedeeltelijk- van de opeisbare dwangsomschuld als gevolg van een gerechtelijke veroordeling wegens VCRO-schendingen worden toegestaan. De gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur kan dergelijke beslissing ambtshalve nemen of na een eenvoudig verzoek van de schuldenaar. Een derde spoor is het richten van een gemotiveerd verzoek door de schuldenaar aan de Vlaamse minister bevoegd voor Omgeving.

In uitvoering van het Vlaamse Omgevingshandhavingprogramma onderzoekt de Omgevingsinspectie voor ieder dossier waar zich een herstelmaatregel opdringt, of een bestuurlijke maatregel het meest

geschikte instrument is eerder dan het opteren voor de gerechtelijke afwikkeling middels een herstellvordering.

2.2.2 PROACTIEF OPTREDEN

2.2.2.1 Generieke proactieve handhavingsinitiatieven ruimtelijke ordening

Handhaving in ruimtelijk kwetsbare gebieden blijft een belangrijke Vlaamse prioriteit en proactieve controles zijn aangewezen. Omdat ook fauna, flora, milieu, gezondheid en klimaat nadelige effecten van bouwmisdrijven kunnen ondervinden, overstijgt de impact van schendingen in deze gebieden soms de louter goede ruimtelijke ordening.

In de periode 2019-2023 selecteerde de Omgevingsinspectie meerdere kwetsbare gebieden die bijkomende bescherming genieten (door onder meer de Vogelrichtlijn, Ramsar of Habitatrictlijn) en/of waarbij er wordt gestreefd naar het herstel van de goede ruimtelijke ordening. Specifieke aandacht ging uit naar niet toegelaten ontwikkelingen die het ruimtebeslag of de verhardingsgraad doen toenemen of voor aanwezige functies die strijdig zijn met de bestemming van het gebied. Daarbij werd extra aandacht besteed aan het waterbufferend karakter en de waterproblematiek in de ruime zin in het gebied.

Dit handhavingsinitiatief kan gebeuren in samenwerking met andere (handhavings-)actoren, onder andere de Vlaamse Milieumaatschappij en het Agentschap voor Natuur en Bos, en wordt op het vlak van personele inzet door de Omgevingsinspectie provincie-overschrijdend uitgevoerd met het oog op een uniforme aanpak. In de geselecteerde gebieden wordt, rekening houdend met het mogelijk uitvoeren van controles op een later tijdstip, een nulmeting uitgevoerd waarbij alle schendingen (met aandacht voor verjaarde schendingen of geen schendingen) op datum in kaart worden gebracht. Zo wordt vastgelegd wat de situatie is op een welbepaald moment en dit met het oog op het vaststellen van de oprichtingsdatum bij latere schendingen.

De handhavingsinitiatieven in de ruimtelijk kwetsbare gebieden die de Omgevingsinspectie in 2023 voortzette of opstartte, worden in 2024 verder opgevolgd en desgevallend beëindigd.

In 2024 en 2025 zal voor wat betreft de provincie Antwerpen, de gebiedsgerichte aanpak in ruimtelijk kwetsbare gebieden, zoals reeds opgestart in de Vallei van de Kleine Nete, een volgende fase ingaan. Daarbij worden de handhavingstrajecten die nog niet tot herstel op het terrein hebben geleid, in zowel de Vallei van de Kleine Nete te Ranst, Nijlen, Zandhoven en Lier, als in de valleien van de bovenlopen van de Kleine Nete in Retie en Kasterlee, voortgezet en waar mogelijk ook afgerond. In de eerste helft van 2024 opent de Omgevingsinspectie een nieuwe 'werf'. In het kader van het Strategisch Project 'Meer veerkracht in de vallei van de Kleine Nete' en meer in het bijzonder in het kader van het klimaatprogramma 'aanpak van verdroging en ontharding', ontwikkelt de Omgevingsinspectie een gebiedsgerichte aanpak van illegale weekendverblijven, constructies, verhardingen en vijvers in de Visbeekvallei en het natuurgebied Kindernouw te Lille. De Omgevingsinspectie zal deze aanpak opnieuw uitrollen in nauwe samenwerking met de Vlaamse Milieumaatschappij, het Agentschap voor Natuur en Bos, de Dienst Integraal Waterbeleid van de provincie Antwerpen en het betrokken lokaal bestuur. De opstart van de nieuwe gebiedsgerichte aanpak in Lille zal een verder vervolg kennen in de loop van 2025. Afhankelijk van de voortgang van de verschillende lopende handhavingstrajecten, zal de

Omgevingsinspectie in de loop van 2025 eventueel een volgend (nog te bepalen) gebied selecteren op basis van de door de Vlaamse Milieumaatschappij en het Agentschap voor Natuur en Bos reeds aangeleverde lijst met prioritair aan te pakken zones.

In 2023 selecteerde de Omgevingsinspectie binnen de provincie Vlaams-Brabant in het kader van de gebiedsgerichte aanpak het omvangrijke gebied dat door het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Demervallei en Laak tussen Diest en Werchter' wordt afgebakend. Na enkele verkenningen op het terrein selecteerde de Omgevingsinspectie een vijverrijk gebied in de stad Aarschot, langsheen de Demerbroekstraat, de Hondsdorestraat en de Broekstraat dat in de loop van 2024 zal worden aangepakt. Rondom de vijvers werden veelal chalets en bergingen opgetrokken. Het volledige gebied is door het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan ingekleurd als natuurgebied, en is eveneens gelegen in fluviaal overstromingsgevoelig gebied en bijkomend beschermd als Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN)- en Vogelrichtlijngebied. In opvolging van de door Vlaamse Milieumaatschappij en het Agentschap voor Natuur en Bos als prioritair aangemerkte gebieden, selecteerde de Omgevingsinspectie eveneens het gebied rond de bovenloop van de Vrouwvliet te Tremelo. Dit gebied bestaat uit talrijke visvijvers met bijbehorende weekendverblijven die gelegen zijn in ruimtelijk kwetsbaar gebied. Ook de Dienst Waterlopen van de provincie Vlaams-Brabant zal bij deze gebiedsgerichte actie worden betrokken.

In 2023 startte de Omgevingsinspectie in de provincie Oost-Vlaanderen verschillende handhavingstrajecten in de gebieden te Dendermonde (Grembergen broek), Hamme ('s Heren Streek/Meyerstreek), Ninove (Vogelenzang), Temse (Vuurkouter), Waasmunster (Heidestraat) en de Akkerschoot/Blankaart in Hamme (langs de Schelde tussen Moerzeke en Lippenbroek) op. In 2024 rolt de Omgevingsinspectie deze acties voort gebiedsgericht uit, samen met de opstart het gebied de Spitaalbossen/Oud-Moregembos in Wortegem-Petegem. De opstart van de nieuwe gebiedsgerichte aanpak in Stekene, namelijk het boscomplex Speelhof-Bekaf ten noorden van de N-49, wordt voorzien in 2025.

In de provincie West-Vlaanderen neemt de Omgevingsinspectie in 2024-2025 de locatie Begijnenbosstraat te Ieper onder de loep. In een volgende fase stelt de Omgevingsinspectie in het vooruitzicht om onder meer de locaties Boekhoutestraat te Jabbeke (VEN-gebied en natuurgebied) en Stroperspad te Jabbeke gebiedsgericht aan te pakken met het oog op de controle dat er geen nieuwe constructies werden opgericht na de reeds in het verleden vastgestelde overtredingen.

In 2024 pakt de Omgevingsinspectie in de provincie Limburg de locatie Bolisserbeek-Dommel ter hoogte van Hechtel-Eksel (VEN-gebied) (naast de reeds opgestarte individuele handavingsdossiers) als gebiedsgerichte locatie verder aan, evenals het gebied rond de Dommel tussen Kleinmeulen en de Bolissenbeek (natuurgebied, habitatrictlijngebied).

2.2.2.2 Focushandhavingsinitiatief ruimtelijke ordening - ambtshalve uitvoering

In principe wordt de uitvoering van rechterlijk bevolen herstelmaatregelen afgedwongen op basis van de inning en invordering van de dwangsommen die door de rechter werden opgelegd bij niet-naleving. Deze werkwijze leidt niet steeds tot (het noodzakelijke) herstel zodat het in een aantal gevallen zinvol kan zijn dat de overheid ambtshalve overgaat tot uitvoering van het herstel, conform artikel 6.3.4 van de VCRO.

De Omgevingsinspectie maakte in 2021 een kader op met eenduidige criteria om te beslissen tot ambtshalve uitvoering. In 2023 verkreeg de Omgevingsinspectie in een aantal geselecteerde dossiers een gunstig advies van de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering. In 2024 zal de Omgevingsinspectie de herstelmaatregelen in deze dossiers ambtshalve uitvoeren en bijkomend nieuwe dossiers aan het oordeel van de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering voorleggen.

2.3 SPEERPUNTEN ONROEREND ERFGOED

2.3.1 REGULIERE WERKING EN REACTIEF OPTREDEN

Centraal bij de handhaving onroerend erfgoed staat het degelijk en historisch verantwoord behoud van onder andere beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten, cultuurhistorische landschappen, varend erfgoed en archeologie. Hiertoe bewandelt de Omgevingsinspectie verschillende wegen.

Het klassieke handhavingstraject bestaat grosso modo uit twee delen namelijk een voor- en een natraject. Concreet behelst het voortraject onder meer het uitvoeren van controles, vaststellingen en onderzoek, het opstellen van verslagen van vaststelling en processen-verbaal, het opleggen of bekrachtigen van stakingsbevelen, het opmaken van herstelmaatregelen, het inleiden van herstellvorderingen, het opleggen van bestuurlijke maatregelen van last onder dwangsom of bestuursdwang en het sluiten van minnelijke schikkingen. Het natraject omvat onder andere het aanstellen en begeleiden van advocaten die de belangen behartigen van het Vlaamse Gewest, het analyseren van de verkregen vonnissen en arresten, het beoordelen van de noodzaak van de inzet van rechtsmiddelen, het (her)betekenen van de herstelltitels, het leggen van hypotheke, het invorderen van dwangsommen en in uitzonderlijke gevallen het overgaan tot gedwongen tenuitvoerlegging.

Een verantwoord behoud en herstel van onroerend en varend erfgoed kan gerechtelijk of bestuurlijk worden afgedwongen maar eerst en vooral tracht de Omgevingsinspectie in nauwe samenwerking met de erfgoedconsulenten van het Agentschap Onroerend Erfgoed een vrijwillig herstel te stimuleren. Zij staan immers samen in voor het opmaken van raadgevingen en aanmaningen, doorgaans de eerste stap in een handhavingstraject. Wanneer deze zogenaamde 'zachte handhaving' niet leidt tot een oplossing op het terrein, start de Omgevingsinspectie een hard handhavingstraject op, met het oog op een gerechtelijke veroordeling tot herstel, het bestuurlijk opleggen van de nodige herstelmaatregelen of het afsluiten van een minnelijke schikking gericht op het integraal herstel.

2.3.2 HANDHAVINGSPROGRAMMA ONROEREND ERFGOED

Het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed bepaalt de beleidsvisie over handhaving van de erfgoedregelgeving, de uitwerking daarvan, alsook de handhavingsprioriteiten op gewestelijk niveau. Het huidige programma dateert reeds van 2015. Daarom herziet de Omgevingsinspectie in overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed in 2024 dit handhavingsprogramma in aanloop naar de nieuwe regeerperiode en de inwerkingtreding van het kaderdecreet Vlaamse handhaving. Daarbij zal extra aandacht worden besteed aan proactieve handhaving, de bepaling van nieuwe handhavingsprioriteiten en de wisselwerking tussen het Vlaamse en het lokale niveau.

2.3.3 PROACTIEF OPTREDEN

De huidige werking van de Omgevingsinspectie voor het domein onroerend erfgoed is grotendeels gebaseerd op een reactief optreden. De algemene beleidsdoelstellingen van de Beleidsnota Onroerend Erfgoed 2019-2024 benadrukken echter het belang van een proactieve overheid. Daarop werd er in 2023 in samenwerking met het Agentschap Onroerend Erfgoed een bestek opgesteld met het oog op de aanbesteding van een studie met als doel de ontwikkeling van een methodologie die op basis van een

risicogebaseerde benadering aanreikt op welk proactief initiatief inzake onroerend erfgoed prioritair kan worden ingezet en hoe dit vertaald kan worden in een gerichte aanpak.

Er werden evenwel geen offertes ingediend waardoor de geplande studie niet kon worden aanbesteed. Gelet op het voornemen om het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed te actualiseren, zullen de Omgevingsinspectie en het Agentschap Onroerend Erfgoed daarbij in 2024 voldoende oog hebben voor proactieve handhavingsinitiatieven.

2.3.4 FOCUSHANDHAVINGSINITIATIEF ONROEREND ERFGOED - ONDERSTEUNING LOKALE OVERHEDEN

Naar aanleiding van de Visienota Lokaal Onroerend Erfgoedbeleid en de daaropvolgende wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet in 2022, nam het aantal gemeentelijk verbalisanten voor onroerend erfgoed in 2023 snel toe. Zowel in 2022 als in 2023 werd daartoe immers een opleiding voor nieuwe gemeentelijk verbalisanten onroerend erfgoed georganiseerd. Ook in 2024 zal de Omgevingsinspectie samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed een opleiding organiseren indien daar opnieuw vraag naar is.

Begin 2024 zijn er 24 gemeenten erkend als onroerenderfgoed-gemeente. Nagenoeg al deze besturen hebben momenteel één of meerdere verbalisanten aangesteld, al dan niet in een intercommunaal verband. Bijkomend hebben er ook nog 10 andere (niet erkende onroerenderfgoed-) gemeenten een verbalisant onroerend erfgoed aangesteld. Het spreekt voor zich dat deze nieuwe lokale verbalisanten waar vereist of gewenst aanspraak kunnen maken op de ondersteuning en *knowhow* van de gewestelijke inspecteurs Onroerend Erfgoed, zodat ook zij kunnen groeien in hun rol als lokale erfgoedhandhaver.

Aangezien de effectiviteit van hun lokale handhavingsinitiatieven afhankelijk is van de verdere herstelhandhaving op gewestelijk niveau, moeten de handhavingsprioriteiten worden afgestemd op dit nieuwe handhavingslandschap. Daarom zal er in de geplande actualisatie van het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed afdoende oog zijn voor de samenwerking en wisselwerking tussen de lokale en gewestelijke erfgoedhandhavers.

2.3.5 EVALUATIE VAN HET HANDHAVINGSINSTRUMENT MINNELIJKE SCHIKKING

Sinds de inwerkingtreding van het huidige Onroerenderfgoeddecreet in 2015, is het voor de inspecteurs Onroerend Erfgoed mogelijk om het vrijwillig herstel van beschadigd erfgoed te faciliteren via het afsluiten van een minnelijke schikking, waarin de vereiste herstelmaatregelen en -termijnen met de betrokkene worden vastgelegd.

De afgelopen jaren werd dit instrument regelmatig ingezet, enerzijds omdat vrijwillig herstel altijd de voorkeur geniet en anderzijds om eigendomsoverdrachten van beschadigd erfgoed mogelijk te maken. Dit stelt de Omgevingsinspectie in staat om in 2024 de inzet en effectiviteit van dit handhavingsinstrument een eerste keer te beoordelen, met het oog op een verdere efficiënte en doelmatige inzet ervan in de toekomst.

2.4 SPEERPUNTEN MILIEU

De speerpunten milieu voor het Omgevingshandhavingsplan 2024-2025 houden in belangrijke mate zowel het reactief als proactief optreden in en situeren zich bij de thema's afval en materialen, hinder, ketentoezicht, klimaat, landbouw, lucht, omgevingsveiligheid, ondergrond en grondwater, water, het RIE-inspectieprogramma en exploitatie. Controles worden zowel binnen als buiten de reguliere kantooruren uitgevoerd, en worden gespreid doorheen het werkjaar dan wel uitgevoerd op korte termijn in de vorm van bijvoorbeeld een gerichte campagne.

De Omgevingsinspectie zorgt ervoor dat aan inspectie-opdrachten op een risicogerichte, weloverwogen en gedragen wijze invulling wordt gegeven om de kwaliteit van onze leefomgeving te bewaken. Ze zet daarbij maximaal in op het verzekeren van de kritieke processen 'milieucrisismanagement' en 'permanentie- en responsstelsel milieuhygiëne', en het prioritair inspecteren van Geïntegreerde Preventie en Bestrijding van Verontreiniging (GPBV)-installaties ((agro-)industriële sites) en Seveso-inrichtingen.

Als bijlage wordt een overzicht geboden van de proactieve handhavingsinitiatieven met betrekking tot het domein milieu.

2.4.1 REGULIERE WERKING EN REACTIEF OPTREDEN

De hoofdplicht van de Omgevingsinspectie voor het domein milieu is het toezicht op de naleving van de milieuhygiëneregelgeving en de bestuurlijke remediërende handhaving daarvan. De lijst van wetten, decreten en verordeningen waarop een gewestelijke milieutoezichthouder toeziet, is lang en divers waarbij de achterliggende thema's en problematiek complex zijn. De realisatie van deze opdracht houdt in belangrijke mate het uitvoeren van inspecties en het nemen van maatregelen in.

Tijdens een controle worden allerhande vaststellingen gedaan die de milieutoezichthouder moet toetsen aan de vigerende regels. Tegelijkertijd wordt ook de bestuurlijke afhandeling van een dossier opgestart, via het toepassen van het milieuhandhavingsinstrumentarium (aanmaningen, processen-verbaal, bestuurlijke maatregelen, ...). De milieutoezichthouder verzekert een neutrale, onafhankelijke en tijdige afhandeling van hun dossiers.

Binnen haar reguliere werking voor het domein milieu voert de Omgevingsinspectie niet alleen geplande proactieve controles uit, maar ook een groot aantal reactieve controles. Onder andere de volgende types van reactieve controles worden onderscheiden: het behandelen van klachten (zie hoofdstuk 2.1.4.4), het optreden bij voorvallen of calamiteiten, het behandelen van vragen van het parket van de procureur des Konings, het opmaken van adviezen over omgevingsvergunningen op proef of over verzoeken tot schorsing/intrekking van omgevingsvergunningen, het ingaan op toegewezen bevoegdheden inzake milieuhygiëneregelgeving of opdrachten opgelegd krachtens vergunningsvoorwaarden (bijzondere voorwaarden) en het uitvoeren van controles op vraag van andere entiteiten omwille van (technische) expertise (onder andere de Vlaamse Milieumaatschappij voor controles op grondwaterkwantiteit en -kwaliteit, voor controles op afvalwaterlozingen en de effecten op oppervlaktewater, voor controles op luchtverontreiniging en depositie van pollutanten, de Vlaamse Landmaatschappij in functie van de mestproblematiek en de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij in het kader van afvalstoffenopslag, -verwerking en -verwijdering).

Niet alle (aspecten van) bedrijven die een milieutoezichthouder opvolgt, zijn vervat in de geplande of reactieve controles. Ook bij deze bedrijven houden de toezichthouders bij (potentiële) milieu-impact de vinger aan de pols. Zo kan bij een vergunning die komt te vervallen gecontroleerd worden of de daarbij horende activiteiten ook gestopt zijn, kunnen bijzondere voorwaarden die niet vervat zijn in een proactieve of reactieve controle gecontroleerd worden (bijvoorbeeld of stapelhoogtes afval worden gerespecteerd, of debietmeterstanden van een grondwaterwinning maandelijks worden geregistreerd, ...), kunnen algemene of sectorale voorwaarden worden gecontroleerd (bijvoorbeeld opslag van gevaarlijke producten waarvan de toezichthouder opmerkt dat dit niet correct gebeurt), ...

2.4.2 PROACTIEF OPTREDEN

2.4.2.1 Afval en materialen

2.4.2.1.1 Generieke proactieve handavingsinitiatieven afval en materialen

Eén van de basisprincipes van het afvalstoffen- en materialenbeleid in Vlaanderen is een selectieve inzameling aan de bron. Dit is een belangrijke voorwaarde om te komen tot hoogwaardige materiaalrecyclage. Elke schakel in de keten speelt hierin een belangrijke rol, gaande van de afvalstoffenproducent, over de inzamelaar, de vervoerder en de sorteerder tot de (eind)verwerker.

Hoewel de middelen en technologieën beschikbaar zijn om de selectieve inzameling en hieruit volgende materiaalrecyclage tot stand te brengen en hier ook vele goede voorbeelden van bestaan, merkt de Omgevingsinspectie op het terrein dat de naleving sterk verschilt. Een voorbeeld van een veel voorkomende tekortkoming bij de gecontroleerde inrichtingen is nog steeds een gebrekkige of ontbrekende inzameling van Plastiek-, Metaal- en Drankkartonverpakkingen (PMD) of de inzameling van “gemengd afval”, bijvoorbeeld bij opruiming van gebouwen waarbij nadien niet de piste van verregaande uitsortering en materiaalrecyclage wordt gevolgd. Hieruit blijkt dat handhaving aan de bron en bij de inzameling belangrijk zijn. Dit kan gaan om zowel eigen controles door de Omgevingsinspectie als ondersteuning die de Omgevingsinspectie biedt aan lokale toezichthouders onder de vorm van administratieve bijstand, adviesverlening of ondersteuning op het terrein.

Bij de afvalstoffenverwerkers zijn een goed werkend acceptatie- en non-conformiteitenbeleid cruciaal om hun leveranciers van afvalstoffen te sensibiliseren op vlak van een goede bronsortering en om de kwaliteit van sortering en verwerking op peil te houden. Ook hierop stelt de Omgevingsinspectie regelmatig overtredingen vast.

Speciale aandacht gaat ook uit naar (asbest)stortplaatsen, omwille van de gezondheidsrisico's die hierbij komen kijken.

Daarnaast kan de Omgevingsinspectie ook toezicht houden op alle aspecten van de Vlaamse afvalstoffenwetgeving met uitzondering van de inzameling van huishoudelijke en scheepsafvalstoffen, de voornamelijk administratieve monitoring van de beleidsuitvoering (uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, heffingen, recyclagedoelstellingen, ...) en de uitvoering van de sectorale uitvoeringsplannen.

Omdat het inspecteren op de toepassing van de afvalregelgeving een zeer specialistisch werk is, werken binnen de Omgevingsinspectie verschillende werkgroepen rond het thema afval: de algemene themawerkgroep ‘afval’, de themawerkgroep ‘(landbouw)dieren’ die zich concentreert op verwerking van

////////////////////////////////////

onder andere slachtafval, mest en andere biologische afvalstoffen, en de themawerkgroep 'ketentoezicht' die zich concentreert op de inzameling, de doorvoer en het vervoer van afvalstoffen.

Het toezicht op de naleving van de afvalregelgeving omvat de inzameling ervan, het transport binnen en buiten de gewest- en landsgrenzen, de traceerbaarheid en de verwerking van de afvalstoffen. Hoge verwerkingskosten stimuleren het zoeken naar "goedkopere", soms illegale verwerkings- en verwijderingsalternatieven zoals de uitvoer van afvalstoffen naar lageloonlanden of het bijmengen van sterk vervuilde, soms gevaarlijke, afvalstoffen met andere minder vervuilde en ongevaarlijke afvalstoffen. Deze praktijken houden een risico in voor de menselijke gezondheid en het leefmilieu. De aandacht van de Omgevingsinspectie spitst zich dan ook toe op de correcte verwerking van afvalstoffen zonder het veroorzaken van hinder, het nagaan van de traceerbaarheid van afvalstoffen, het onderzoek naar illegaal verdunnen van afvalstoffen en het voorkomen van ongeoorloofde emissies naar water, lucht en bodem.

Onderstaand verduidelijkt de Omgevingsinspectie de speerpunten waarop zij in 2024 specifiek inzet voor het thema afval en materialen. Naast geplande controles voert de Omgevingsinspectie routinecontroles en opvolgcontroles uit bij afvalbedrijven. De Omgevingsinspectie zal ook voor het thema afval en materialen lokale overheden blijven ondersteunen voor handavingsinitiatieven met betrekking tot onder andere asbest, en bronsortering.

a) Routinecontroles

Bij routinematige of adhoc-basis controles bij afvalstoffenbedrijven besteedt de Omgevingsinspectie onder andere aandacht aan de vergunningsvoorwaarden, afvalstoffenregisters, de aanvaarding van afvalstoffen, de opgeslagen hoeveelheden, de behandeling en correcte afvoer van afvalstoffen, ...

Een belangrijk onderdeel van de controles binnen het thema afval en materialen bestaat uit monsternames van materialen ter controle van vergunningsvoorwaarden en de voorwaarden voor verwerking en hergebruik van materialen. Voor het nemen van monsters van materialen staan een intern 'kwaliteitshandboek voor monsternemingen en metingen', een contract met een erkend laboratorium en professioneel materieel ter beschikking van de milieutoezichthouders van de Omgevingsinspectie.

Asbestcontroles zijn de voorbije jaren onderdeel geweest van geplande controles binnen de Omgevingsinspectie. Ondertussen zijn deze controles geïntegreerd als blijvend aandachtspunt bij andere controles. In 2023 is er samen met de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij bovendien intensief ingezet geweest op opleiding van lokale toezichthouders in de problematiek. Daarnaast kan de Omgevingsinspectie ingaan op klachten bv. in het geval van risicovolle, complexe (asbest)sloopwerven.

Ook de controle op verliezen van kunststofpellets in het milieu wordt door de Omgevingsinspectie als aandachtspunt meegenomen bij reguliere controles of opgenomen na klachten.

b) Selectieve inzameling van bedrijfsafval en bouw- en sloopafval

In Vlaanderen geldt al vele jaren een sorteerplicht voor afval van particulieren en voor bedrijfsafvalstoffen. Nochtans blijkt uit controles door de Omgevingsinspectie en uit sorteeranalyses door de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij dat het bedrijfsrestafval nog aanzienlijke hoeveelheden recycleerbaar materiaal bevat.

Ook bouw- en sloopafval wordt regelmatig ingezameld als een gemengde afvalstroom zonder een voldoende uitsortering en materiaalrecyclage, waardoor waardevolle materialen verloren gaan.

De Omgevingsinspectie voert in 2024 controles uit bij alle schakels van de afvalstoffenketen, namelijk bij afvalstoffenproducenten, bij inzamelaars, bij overslag- en sorteercentra en bij eindverwerkers, waaronder verbrandingsovens en stortplaatsen. Hierbij zal onder andere aandacht besteed worden aan de selectieve inzameling, de voorwaarden waaraan moet voldaan worden bij samenvoegen van verschillende afvalfracties, de aanvaardingscontrole, het sorteerproces in functie van hoogwaardige materiaalrecyclage, ... De Omgevingsinspectie zet daarenboven twee voltijdse milieutoezichthouders gericht in voor controles op de bronsortering, voornamelijk bij afvalproducenten die geen klasse 1-inrichting zijn.

c) Biogas- en composteerinstallaties

In het verleden heeft de controle van enkele installaties aangetoond dat schadelijke afvalstromen mee werden verwerkt tot organische “bodemverbeteraars”. Het gebruik ervan in de landbouw kan leiden tot verontreiniging van landbouwpercelen, met schade tot gevolg. Ook besmetting van de voedselketen is bij deze praktijken niet uit te sluiten.

De Omgevingsinspectie controleert in 2024 intensief de aangevoerde stromen bij biogas- en composteerinstallaties onder andere aan de hand van register- en documentcontroles, het uitvoeren van monsternames en analyses, en een toetsing aan de voorwaarden zoals vermeld in de Verordening (EG) 1069/2009. Alle emissies naar bodem, lucht (onder andere geur) en water (onder andere bedrijfsafvalwater) worden door geïntegreerde controles gevat.

d) Grondstofverklaringen en zelfbeoordelingen

Afvalstoffen kunnen de einde-afvalstatus bereiken en bepaalde materialen kunnen worden aangemerkt als bijproducten, als voldaan is aan bepaalde voorwaarden.

Afhankelijk van de situatie en het type materiaal kunnen grondstofverklaringen worden verleend of kan een bedrijf een zelfbeoordeling opstellen. Grondstofverklaringen worden voor specifieke situaties verleend en kunnen specifieke voorwaarden bevatten. Zelfbeoordelingen moeten de juiste informatie en conclusies bevatten.

De Omgevingsinspectie controleert in 2024 verschillende grondstofverklaringen en zelfbeoordelingen op onder andere de voorwaarden, het toepassingsgebied, de volledigheid,... Een belangrijke focus daarbij ligt op de uitvoer van kunststofstromen, meestal naar niet-OESO-landen, die door verstrengde regelgeving als *end-of-waste*/grondstof worden aangegeven.

2.4.2.1.2 Focushandhavingsinitiatieven afval en materialen

In 2024 houdt de Omgevingsinspectie zo goed mogelijk rekening met de actualiteit, maatschappelijk relevante thema's die zich (onverwacht) aanbieden en situaties die een snelle respons vereisen. De Omgevingsinspectie tracht hier middels focushandhavingsinitiatieven op een wendbare manier het gepaste gevolg aan te geven, rekening houdend met de beschikbare capaciteit van mensen en middelen.

Voor het thema afval en materialen zet de Omgevingsinspectie in 2024 in op handhaving in functie van een duurzaam beheer van afvalstoffen. Specifieke aandacht gaat uit naar de kwaliteitsnormen voor afvalstoffen en grondstoffen, met bijzondere focus op de aanwezigheid van de parameter PFAS, naar doorgedreven controles bij biogas- en composteerinstallaties en naar selectieve inzameling en verwerking van afvalstoffen.

////////////////////////////////////

2.4.2.2 Hinder

Jaarlijks ontvangt de Omgevingsinspectie tal van klachten over stofhinder, geurhinder, geluidshinder, trillingshinder, lichthinder of hinder door slagschaduw van windmolens. Op de website www.omgeving.vlaanderen.be/nl/waarop-heeft-de-hinder-of-verontreiniging-betrekking kan iemand die hinder ondervindt, nagaan welk instantie bevoegd is om meldingen van milieuhinder te behandelen. De Omgevingsinspectie voert bij klasse 1-inrichtingen controles uit om de nodige vaststellingen te doen en te oordelen over de gegrondheid van de klacht en over de hinderlijkheid. Klachten over klasse 2- en 3-inrichtingen stuurt zij door naar de gemeente, gelet op hun bevoegdheid ter zake met toepassing van het in de Beleidsnota Omgeving 2019-2024 bevestigde subsidiariteitsprincipe. Het goed in kaart brengen van hinder is complex en niet altijd evident omdat factoren zoals frequentie, aard, intensiteit en omgevingsfactoren zoals windrichting mee bepalend zijn.

2.4.2.2.1 Generieke proactieve handhavingsinitiatieven hinder

a) Geurhinder

De Omgevingsinspectie voert geurwaarnemingen uit tijdens meerdere controles op verschillende tijdstippen indien er sprake is van geurhinder. Zij past daarbij de code van goede praktijk toe die door VITO werd opgesteld. Bij waarnemingen wordt rekening gehouden met richtlijnen over meteo-omstandigheden, het zoeken naar de bron, het omschrijven van de hinder en het afbakenen van de geurpluim. Voor een aantal dossiers waar het voor de Omgevingsinspectie niet evident is om de geurhinder vast te stellen, bijvoorbeeld door de aanwezigheid van verschillende inrichtingen in de buurt die een gelijkaardige hinder (kunnen) produceren, beroept ze zich op erkend deskundigen om een onderzoek uit te voeren.

b) Geluids- en trillingshinder

Bij geluidshinder onderzoekt de Omgevingsinspectie in eerste instantie de klachten zelf op gegrondheid door metingen met eigen apparatuur uit te voeren. Wanneer de Omgevingsinspectie een overschrijding vaststelt van de van toepassing zijnde geluidsnormen of wanneer er sprake is van overmatige trillingshinder, laat de Omgevingsinspectie de exploitant de nodige maatregelen nemen om de hinder tot een aanvaardbaar niveau te beperken. In uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld wanneer de bron niet eenduidig is vast te stellen of verschillende inrichtingen mogelijk aan de oorzaak van de hinder liggen, doet de Omgevingsinspectie beroep op een externe deskundige om een geluids- of trillingsmeting uit te voeren.

c) Stofhinder

Stofemissies hebben niet alleen impact op de luchtkwaliteit maar kunnen ook hinderlijk zijn voor omwonenden of andere bedrijven. Bij klachten over stofhinder ziet de Omgevingsinspectie erop toe dat de exploitant de algemene voorwaarden om stofemissies te beperken, opvolgt. Als het niet mogelijk blijkt voor de Omgevingsinspectie om de stofhinder zelf vast te stellen, kan een externe deskundige worden aangesteld om een analyse uit te voeren via stofdepositiekruiken of veegmonsters.

d) Lichthinder

Bij klachten over lichthinder stelt de Omgevingsinspectie een onderzoek in naar de functionaliteit van de lichtbronnen en gaat zij na of de niet-functionele lichtoverdracht wordt vermeden.

////////////////////////////////////

e) Elektromagnetische straling

De Omgevingsinspectie voert breedbandmetingen uit van elektromagnetische straling van zendantennes voor telecommunicatie op aanvraag van een particulier. De verblijfplaats van de aanvrager moet daartoe binnen een straal van 150 meter van een vast opgestelde zendantenne liggen. Bij klachten over hinder afkomstig van straling van hoogspanningslijnen, wordt op aanvraag van een particulier in eerste instantie een theoretische berekening uitgevoerd door het team milieu en gezondheid van de afdeling Vlaams Planbureau voor Omgeving. Indien blijkt dat op de aangegeven locatie de magnetische straling in de buurt kan komen van de wettelijke norm, voert de Omgevingsinspectie metingen uit.

2.4.2.2 Focushandhavingsinitiatieven hinder

In 2024 houdt de Omgevingsinspectie zo goed mogelijk rekening met de actualiteit, maatschappelijk relevante thema's die zich (onverwacht) aanbieden en situaties die een snelle respons vereisen. De Omgevingsinspectie tracht ook aan dossiers inzake hinder, bijvoorbeeld windmolendossiers, op een wendbare manier het gepaste gevolg te geven.

2.4.2.3 **Ketentoezicht**

2.4.2.3.1 Generieke proactieve handhavingsinitiatieven ketentoezicht

De afvoer en verwerking van afvalstoffen is een proces dat in verschillende stappen gebeurt. Er kunnen meerdere verwerkers betrokken zijn, alsook actoren die de overdracht tussen de verwerkers bewerkstelligen (vervoerders, overslagbedrijven, inzamelaars) of faciliteren (handelaars, makelaars). Het geïntegreerde toezicht op de verschillende stappen in een afvalstroom kreeg binnen de Omgevingsinspectie de naam 'ketentoezicht'.

Integraal toezicht op een keten betekent dat de verschillende controles (bijvoorbeeld controle van transporten, registers of verwerkingsinstallaties) geen doel op zich vormen, maar slechts een middel vormen om het algemene doel te bereiken, met name garantie verschaffen over de afvoer van afvalstoffen naar de wettelijk toegelaten "eindbestemming". Toezicht op de verschillende deeltrajecten houdt ook in dat verschillende handhavingsactoren betrokken zijn, bijvoorbeeld omdat verschillende handhavers toezicht houden op eenzelfde deel van het traject (politie/gewestelijk) of omdat een deel van de keten niet in het Vlaamse Gewest is gelegen.

a) Routinecontroles

De Omgevingsinspectie volgt meldingen op van uitvoer, doorvoer en invoer van schepen waarvoor indicaties zijn dat deze schepen overgebracht worden naar de sloop, dit ter voorkoming van het *beachen* van sloopschepen op illegale bestemmingen.

b) Transport en verwerking

De Omgevingsinspectie focust met ketentoezicht op twee belangrijke schakels. Ten eerste zijn er de controles op afvalstromen in de transportfase. Een belangrijke component daarvan is de aanwezigheid van milieutoezichthouders in de zeehavens van Antwerpen en Zeebrugge, met een grote nadruk op de export van afvalstoffen naar niet-OESO-landen. De Omgevingsinspectie, meestal samen met de politie en de Vlaamse Belastingdienst, voert verspreid over het Vlaamse Gewest wegcontroles uit op

afvaltransporten. Ten tweede voert de Omgevingsinspectie controles uit bij verwerkers van afvalstoffen, onder andere biovergisters, waarbij ze aandacht heeft voor de traceerbaarheid van afvalstoffen, het netwerk tussen bedrijven in de sector en waarbij ze afvalstofstromen stroomop- of -afwaarts, inclusief inzamelaars, handelaars en makelaars (IHM), natrekt.

In 2024 voert de Omgevingsinspectie controles uit op het wegtransport van afvalstromen en bij verwerkers van afvalstoffen.

Nationaal is de Omgevingsinspectie actief in de samenwerkingsprojecten in de haven van Antwerpen en op internationaal vlak werkt ze samen met de bevoegde inspectiediensten van de omliggende landen (veelal bilateraal), binnen Europa (via de *cluster Waste and Transfrontier Shipment of Waste* (TFS) van het Europees IMPEL-netwerk) of met de landen waar de uiteindelijke verwerking van het Europese afval gebeurt.

In 2024 voert de Omgevingsinspectie controles uit op grensoverschrijdende afvalstromen en in het bijzonder op de uitvoer van afvalstoffen via zeehavens.

c) EVOA-controleplan

De EVOA bepaalt in artikel 50.2bis dat de lidstaten vanaf 2017 plannen opstellen voor de EVOA-controles, gebaseerd op risicobeoordelingen van specifieke afvalstromen en bronnen van illegale overbrengingen. Het EVOA-controleplan heeft betrekking op het volledige grondgebied van het Vlaamse Gewest.

In 2016 gebeurde er een risicobeoordeling op 18 types afvalstromen door toetsing aan de volgende criteria: gevaareigenschappen, (gebruik als) dekmantel, geproduceerde hoeveelheden, grensoverschrijdend karakter, (risicovolle) bestemmingen, naleefgedrag, (kwaliteit van de) wetgeving, marktcomplexiteit, inzamel- en verwerkingstechnieken en criminele inmenging. De Omgevingsinspectie kiest haar handhavingsinitiatieven in het kader van ketentoezicht zodanig dat ze zoveel mogelijk risicovolle aspecten van deze afvalstromen controleert. In 2021 liet de Omgevingsinspectie een actualisatie van haar risicobeoordeling uitvoeren. Op basis van de resultaten van deze actualisatie heeft de Omgevingsinspectie haar risicogebaseerde benadering in 2022 bijgesteld.

Op basis van deze risicobeoordeling kent de Omgevingsinspectie aan de volgende grensoverschrijdende afvalstromen een hoge prioriteit toe:

- oliehoudend afval,
- chemisch afval,
- afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA),
- metaalafval,
- bouw- en sloopafval (voor wat betreft uitgegraven bodem),
- kunststofafval.

Een belangrijke component van ketentoezicht is de samenwerking met andere instanties. Afvalstromen beperken zich immers zelden tot het Vlaamse grondgebied. De belangrijkste partners in België zijn de politie, de douane, de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij, de havenkapiteinsdiensten, de inspectiediensten van de andere gewesten en het openbaar ministerie. Politie en douane voeren (complementaire) controles uit binnen hun eigen specifieke bevoegdheden.

Sinds 1994 bestaat er een samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de drie Gewesten, betreffende de coördinatie van het beleid inzake grensoverschrijdende overbrenging van afvalstoffen.

////////////////////////////////////

Dit akkoord is in 2021 herzien. Het akkoord is gesloten tussen de bevoegde regionale diensten voor de toestemmingen (inzake kennisgevingen) en de inspectie, de politie, de douane en het ministerie van Justitie (met inbegrip van het college van procureurs). De verschillende betrokken actoren overleggen op regelmatige basis.

2.4.2.3.2 Focushandhavingsinitiatieven ketentoezicht

In 2024 houdt de Omgevingsinspectie zo goed mogelijk rekening met de actualiteit, maatschappelijk relevante thema's die zich (onverwacht) aanbieden en situaties die een snelle respons vereisen. De Omgevingsinspectie tracht hier middels focushandhavingsinitiatieven op een wendbare manier het gepaste gevolg aan te geven, rekening houdend met de beschikbare capaciteit van mensen en middelen.

Voor het thema ketentoezicht zet de Omgevingsinspectie in 2024 in het bijzonder in op handhaving in functie van een duurzaam beheer van afvalstoffen, waarbij zij bijzondere aandacht heeft voor havencontroles en de uitvoer van de stromen AEEA en kunststofafval.

2.4.2.4 **Klimaat**

2.4.2.4.1 Generieke proactieve handhavingsinitiatieven klimaat

a) Gefluoreerde ozonafbrekende stoffen en broeikasgassen (F-gassen)

Voor wat betreft de reglementering inzake broeikasgassen en ozonafbrekende stoffen zijn de Europese Verordeningen 517/2014 en 1005/2009 rechtstreeks van toepassing op Vlaanderen (van beide verordeningen zal in 2024 een update worden gepubliceerd). Verordening 1005/2009 legt aan de lidstaten op om hiervoor een risicogestuurde benadering te hanteren.

In het Vlaams Mitigatieplan 2013-2020, een onderdeel van het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020, waren maatregelen opgenomen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Eén van de maatregelen van het Vlaams Mitigatieplan gaf uitvoering aan het 'Vlaams actieplan reductie uitstoot F-gassen 2015-2020' en meer concreet aan actie 6B 'Toezicht en handhaving van relevante milieuregelgeving'. Deze actie wordt voortgezet in het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) 2021-2030. Daarnaast voorziet het VEKP 2021-2030 voor de industrie die niet is gevat door het *EU Emissions Trading System* (EU ETS), nieuwe beleidslijnen en maatregelen met betrekking tot broeikasgasemissies en -verwijderingen, zoals het bijkomend responsabiliseren van specifieke doelgroepen. Hierbij wordt gefocust op onder meer de distributiesector.

De reductie van de emissies van broeikasgassen is recent als een gewestelijke handhavingsprioriteit opgenomen in het Omgevingshandhavingsprogramma, waarover jaarlijks zal worden gerapporteerd aan de hand van impactindicatoren.

De afgelopen jaren is ook duidelijk geworden dat een groot deel van de deze F-gassen ofwel PFAS zijn, ofwel kunnen afbreken tot persistente PFAS in de atmosfeer. Dit is bovenop de klimaatproblematiek een bijkomend argument om de emissies hiervan zoveel mogelijk te beperken.

De Omgevingsinspectie blijft in de periode 2021-2030 inzetten op controle op de naleving van de Vlaamse uitbatingsvoorwaarden volgens VLAREM en andere verplichtingen voortvloeiend uit Europese regelgeving betreffende de uitstoot van F-gassen. Tijdens dergelijke controle gaat de Omgevingsinspectie na of het onderhoud van koelinstallaties, airco's en warmtepompen door een erkende techniker is

////////////////////////////////////

uitgevoerd en/of de andere wettelijke exploitatievoorschriften (lek dichtheidscontroles, instructiekaart, logboek en maximale relatieve lekverliezen, afwijkingaanvragen, ...) zijn nageleefd. Toezicht houdt ook het controleren van de installaties op koelgaslekken in, in sommige gevallen met ondersteuning van een erkend koeltechnicus. Parallel hiermee wordt ook het gecoördineerd overleg met en de handhaving van de retailsector op bedrijfsniveau voortgezet. Dit handhavingsinitiatief is complementair aan de lopende Green Deal 'Klimaatvriendelijke Koeling' van het Departement Omgeving. Daarbij aansluitend voert de Omgevingsinspectie ook controles uit naar aanleiding van klachtenbehandeling of op een proactieve basis rond klimaatgerelateerde erkenningen bij onder andere erkende koeltechnici.

In een recente VLAREM-wijziging is een nieuwe klasse 1-indeling voor koelinstallaties gedefinieerd op basis van de ton CO₂ equivalenten (TCE)-inhoud van de installatie. Hierdoor komen de grote koelinstallaties automatisch op de inspectie-radar van de Omgevingsinspectie terecht.

In 2019 heeft de Omgevingsinspectie over de controle van koelinstallaties in drie provincies opleidings sessies georganiseerd voor lokale toezichthouders. De Omgevingsinspectie zet voort in op de gecreëerde band met deze toezichthouders door haar expertise en kennis verder ten dienste te stellen. De Omgevingsinspectie blijft samen met de afdeling Partnerschappen met Besturen en Maatschappij van het Departement Omgeving inzetten op het verder sensibiliseren en ondersteunen van deze toezichthouders.

Koeltechnische firma's vormen de meest essentiële schakel in het gebruik en de afvoer van F-gassen bij koelinstallaties, airco's en warmtepompen. Zij doen immers al het onderhoud aan de installaties en hun expertise bepaalt de emissies tijdens de gebruiksfase. Omdat de Omgevingsinspectie bevoegd is voor de controle op deze erkende firma's, zet zij, in overleg met en met goedkeuring van de afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -Projecten van het Departement Omgeving en het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, in 2024 het handhavingsinitiatief ter controle van de werking en de kwaliteit van de gecertificeerde koeltechnische firma's voort.

In het licht van de klimaatverandering en de PFAS-problematiek, en het belang van de F-gassen hierbij, wordt overleg en kennisopbouw rond dit thema steeds belangrijker. De Omgevingsinspectie zet in 2024 in op het verderzetten/opstarten van geregeld overleg tussen verschillende relevante (overheids)instanties met het oog op het uitbreiden van handhaving/sensibilisering in de toekomst. De focus ligt hier breder dan enkel en alleen op de koelinstallaties. In 2022 en 2023 focuste de Omgevingsinspectie op het gebruik en afvoer van zwavelhexafluoride, het F-gas met de grootste *global warming potential* (GWP)-waarde dat in hoogspanningcabines en middenspanningcabines wordt gebruikt. In samenwerking met VEKA zal de afdeling Handhaving ook verder inzetten op handhavingstrajecten bij bedrijven die zeer grote emissies van minder gekende gassen met zeer hoge GWP-waardes rapporteren, zoals bijvoorbeeld sulfurylfluoride bij fumigatie. In 2024 werkt de Omgevingsinspectie, onder leiding van de Federale milieu-inspectie en de douane, voort mee aan het opstellen van een effectief actieplan om de illegale import van (illegale) F-gassen tegen te gaan.

b) Energie

In de Beleidsnota Energie 2019-2024 en de Beleidsnota Klimaat 2019-2024 staan enkele algemene passages waartoe handhaving, en soms ook de rol van de Omgevingsinspectie, verder onderzocht kan worden, in overleg met de betrokken actoren.

De Omgevingsinspectie bereidt zich in 2024, in overleg met het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, voor op energie-controles naar aanleiding van recent gepubliceerde BREF's voor GPBV-installaties die expliciet verwijzen naar de controle van het energie-efficiëntieplan, de jaarlijkse energiebalans en de aftoetsing aan de grenswaarden voor specifiek energieverbruik. Daarnaast zal de Omgevingsinspectie, waar relevant, steekproefsgewijs controles uitvoeren met betrekking tot de energetische keuringsverplichting van airconditioningsystemen voor comfortkoeling met een nominaal koelvermogen van meer dan 12 kW (VLAREM II-verplichting).

2.4.2.4.2 Focushandhavingsinitiatieven klimaat

In 2023 droeg de Omgevingsinspectie op basis van haar kennis en expertise verder bij aan de herziening van de Europese Verordening 517/2014 betreffende gefluoreerde broeikasgassen en het tot stand komen van het voorstel tot Europese Verordening betreffende de beperking van de methaanemissies in de energiesector. Beide nieuwe verordeningen zijn effectief gefinaliseerd, en zullen in de loop van 2024 gepubliceerd én van kracht worden.

In 2024 houdt de Omgevingsinspectie zo goed mogelijk rekening met de actualiteit, maatschappelijk relevante thema's die zich (onverwacht) aanbieden en situaties die een snelle respons vereisen. De Omgevingsinspectie tracht hier middels focushandhavingsinitiatieven op een wendbare manier het gepaste gevolg aan te geven, rekening houdend met de beschikbare capaciteit van mensen en middelen.

Voor het thema klimaat zet de Omgevingsinspectie in 2024 in het bijzonder in op handhaving in functie van de reductie van de emissie van broeikasgassen, waarbij zij, gelet op het ontbreken van een normeringskader voor belangrijke broeikasgassen bij niet-ETS-bedrijven in VLAREM, vooral focust op de handhaving van de Europese Verordening 517/2014 door het uitvoeren van controles ter beperking van emissies van gefluoreerde broeikasgassen bij koelinstallaties, airco's en warmtepompen in de distributiesector en datacenters. Als gevolg van de herziening van deze verordening wordt de handhavings-scope gevoelig uitgebreid, en zullen in functie hiervan in de loop van 2024 nieuwe (risicogebaseerde) prioriteiten kunnen worden gedefinieerd.

2.4.2.5 Landbouw

2.4.2.5.1 Generieke proactieve handhavingsinitiatieven landbouw

a) Dierlijke bijproducten

Dierlijke bijproducten zijn producten van dierlijke oorsprong die niet voor menselijke consumptie bestemd zijn. Een verkeerd gebruik ervan kan een risico inhouden voor de volksgezondheid, de diergezondheid en het milieu. Enkele grootschalige crisissen, bijvoorbeeld de dioxinecrisis in 1999, resulteerden in de aanpak van deze problematiek in de schoot van de Europese Unie door het opstellen van Europese verordeningen (onder andere Verordeningen 1069/2009 en 142/2011).

Deze verordeningen stellen begin- en eindpunten vast vanaf wanneer en tot wanneer producten onder deze regelgeving vallen, lijsten de toegelaten verwerkingsmethoden op en onderscheiden verschillende risicocategorieën dierlijke bijproducten die de verdere mogelijke handelingen bepalen. Daarnaast bevatten de verordeningen onder andere regels en procedures rond de traceerbaarheid van dierlijke bijproducten en definiëren ze de zelfcontroleverplichtingen voor de exploitanten. Deze verordeningen

zijn in de Vlaamse regelgeving geïmplementeerd via het VLAREM en het besluit van de Vlaamse Regering betreffende dierlijke bijproducten en afgeleide producten.

In Vlaanderen staan verschillende overheidsinstanties in voor het toezicht op bovenstaande regelgeving. De Omgevingsinspectie stelt jaarlijks een risicogebaseerd controleplan op dat voldoet aan de eisen uit de artikelen 41 en 42 van de Europese Verordening 882/2004. De Omgevingsinspectie inspecteert op basis van dat controleplan jaarlijks verschillende inrichtingen die de in de verordening bedoelde dierlijke bijproducten voortbrengen. Het gaat enerzijds om inrichtingen die op grond van Verordening 1069/2009 erkend zijn voor het inzamelen, opslaan of verwerken van dierlijke bijproducten (onder andere biogasinstallaties, composteerinstallaties en verwerkers van dierlijke bijproducten) waarbij de Omgevingsinspectie nagaat of deze exploitanten de in de erkenning en verordeningen opgelegde voorwaarden correct naleven. Anderzijds controleert de Omgevingsinspectie bepaalde IHM's met een OVAM-registratie voor het vervoer van dierlijke bijproducten waarbij ze de nodige aandacht schenkt aan het correcte gebruik van handelsdocumenten en controleert ze gemonitorde transporten (sommige dierlijke bijproducten, zoals gesmolten vetten en gefrituurde vetten en oliën afkomstig van buiten de Europese Unie, kunnen een groot risico vormen voor de voedselveiligheid als ze niet op de correcte manier worden toegepast, de voorwaarden voor de monitoring van het vervoer en de aankomst van zendingen van bepaalde goederen van de grenscontrolepost van aankomst tot de inrichting op de plaats van bestemming in de Unie is gereguleerd in de gedelegeerde verordening (EU) 2019/1666 van de Commissie van 24 juni 2019).

Ten slotte selecteert de Omgevingsinspectie een aantal inrichtingen (klasse 1-, klasse 2- en klasse 3-inrichtingen of niet-ingedeelde inrichtingen) uit de voedselketen waarbij ze nagaat of de exploitanten zich op correcte wijze ontdoen van de door hen voortgebrachte dierlijke bijproducten. In sommige situaties neemt de Omgevingsinspectie monsters die ze laat analyseren door een erkend laboratorium. Het centraliseren van dit initiatief bij de Omgevingsinspectie maakt het beantwoorden van vragen bij een audit van de Europese Commissie in België over het toezicht efficiënter.

In 2024 voert de Omgevingsinspectie voort controles uit in het kader van de overeenkomst dierlijke bijproducten.

De gezondheids- en veterinaire wetgeving die gelden bij de bestrijding van Overdraagbare Spongiforme Encefalopathieën (OSE) bij diersoorten die in de voedselketen terecht kunnen komen, strekken er vooral toe alle risico's voor de diergezondheid of de volksgezondheid te vermijden bij het in de handel brengen, de uitvoer en de doorvoer van dieren en van daarvan afgeleide producten. Jaarlijks rapporteert de Omgevingsinspectie over haar vaststellingen naar aanleiding van controles bij verwerkers van dierlijke bijproducten aan de Werelddiergezondheidsorganisatie. Op onder andere deze vaststellingen wordt jaarlijks het Boviene Spongiforme Encefalopathie (BSE)-statuut van België bepaald.

b) Veeteelt

Het RIE-handhavingsprogramma voor de agro-industrie vat de grote meerderheid van de geplande controles in de landbouwsector. De activiteiten bij de intensieve pluimvee- en varkenshouderij behoren tot het toepassingsgebied van de RIE, die de regels bevat voor GPBV-installaties.

In 2024 zet de Omgevingsinspectie de controles verder op de constructie en werking van de AEA-stalsystemen bij klasse 1-inrichtingen met als doel een inventaris op te stellen van alle effectief geplaatste

installaties in Vlaanderen en deze te toetsen aan de constructie- en gebruiksvoorwaarden zoals deze beschreven staan in het Ministerieel Besluit 'Ammoniakemissiearme stalsystemen'.

Voor de handhaving van milieuvervuilende activiteiten bij andere landbouwsectoren, zoals rundveehouderijen, organiseert de Omgevingsinspectie sectorspecifieke handhavingsinitiatieven, bijvoorbeeld inzake de lozing van nutriëntrijke vloeibare stromen (waaronder silosappen, mestsappen, ...) met een negatieve impact op de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater.

In 2024 zet de Omgevingsinspectie haar controles in de rundveesector verder naar aanleiding van de potentiële lozingen van pers- en silosappen uit voederkuilen, mestsappen (afkomstig van mestopslagplaatsen, reinigingswater van stallen, potstallen, kalverboxen, ...), sappen van groenteresten en slibs, *run-off* van de bedrijfsverharding, spoel- en reinigingswater van het melkhuisje/-put en van landbouwvoertuigen. De focus blijft behouden op inrichtingen met meer dan 200 runderen gelegen in gebieden die aangeduid zijn als speerpuntgebied en naar klasse 1-rundveebedrijven ongeacht het gebied waarin ze zijn gelegen.

2.4.2.5.2 Focushandhavingsinitiatieven landbouw

In 2024 houdt de Omgevingsinspectie zo goed mogelijk rekening met de actualiteit, maatschappelijk relevante thema's die zich (onverwacht) aanbieden en situaties die een snelle respons vereisen. De Omgevingsinspectie tracht hier middels focushandhavingsinitiatieven op een wendbare manier het gepaste gevolg aan te geven, rekening houdend met de beschikbare capaciteit van mensen en middelen.

Voor het thema landbouw zet de Omgevingsinspectie in 2024 in het bijzonder in op de aanpak van de stikstofproblematiek en op het doen naleven van de emissie- en kwaliteitsnormen voor gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen, waarbij zij bijzondere aandacht heeft voor handhavingsinitiatieven die planmatig de uitstoot van stikstof in de lucht beperken (controles op de constructie en werking van de AEA-stalsystemen, controles van het aantal aanwezige dieren bij veeteeltbedrijven en controle van PAS-maatregelen) en oppervlaktewater terugdringen (zie hoofdstuk 2.1.1.7).

2.4.2.6 **Lucht**

2.4.2.6.1 Generieke proactieve handhavingsinitiatieven lucht

De luchtkwaliteit in Europa is de afgelopen decennia aanzienlijk verbeterd. Toch blijft in een dichtbevolkt, verstedelijkt en geïndustrialiseerd Vlaanderen luchtverontreiniging het belangrijkste milieuthema dat een directe impact heeft op de volksgezondheid. Bovendien hebben diverse in de lucht geloosde of verspreide verontreinigende stoffen schadelijke gevolgen voor de natuurlijke omgeving.

Voor de meeste pollutanten bestaat Europese en/of Vlaamse wetgeving met grens- of streefwaarden. De belangrijkste wettelijke basis inzake luchtkwaliteitsnormen is de Europese Richtlijn betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa (2008/50/EG). De Richtlijn Industriële Emissies bevat belangrijke bepalingen inzake de implementatie van BREF-conclusies bij RIE-bedrijven en omvat onder meer de bepalingen van de oude solventrichtlijn, de Richtlijn voor grote stookinstallaties en de afvalverbrandingsrichtlijn. In Vlaamse wetgeving om te zetten Europese richtlijnen komen samen met Vlaamse wetgevende initiatieven hoofdzakelijk in de VLAREM-wetgeving terecht.

De belangrijkste oorzaken van luchtverontreiniging zijn emissies afkomstig van verkeer, gebouwenverwarming en industriële activiteit. De Omgevingsinspectie legt zich toe op het handhaven van de milieuhygiëneregelgeving bij deze laatste groep. Luchtverontreiniging is een ruim begrip, dat een hele reeks pollutanten omvat die elk hun specifieke gevolgen hebben en bijdragen tot andere milieuproblemen. De Omgevingsinspectie onderscheidt de volgende technisch-wetenschappelijke subthema's:

- geleide emissies, wat de emissies van pollutanten bij industriële installaties, eventueel na een luchtreinigingsinstallatie via een of meerdere schoorstenen, omvat,
- diffuse emissies, wat de ongecontroleerde en niet-lokale emissies van industriële installaties omvat (de focus gaat naar (fijn) stof, aerosolen bestaande uit mineralen, (zware) metalen en organische componenten zoals polyaromatische koolwaterstoffen (PAK's) en (dioxineachtige) polychloorbifenylen (PCB's)),
- vluchtige organische stoffen,
- ozonafbrekende stoffen en broeikasgassen, wat zich voornamelijk richt op emissies bij koelinstallaties (zie hoofdstuk 2.4.2.4 Klimaat),
- geur (zie hoofdstuk 2.4.2.2 Hinder).

a) Geleide emissies

Wat de geleide emissies betreft, voert de Omgevingsinspectie een tweesporen inspectiebeleid.

Het eerste spoor betreft de controle van de in VLAREM bepaalde **zelfcontroleverplichtingen** die exploitanten zelf moeten uitvoeren. De zelfcontroleverplichtingen zijn één van de belangrijkste krachtlijnen in de milieuwetgeving: wanneer exploitanten deze correct uitvoeren, treden ze impliciet zelfregulerend op. Dit garandeert een onmiddellijk ingrijpend optreden in geval van milieubedreigende incidenten, maar ook dat inrichtingen een preventief en bewust milieubeleid gaan voeren. Zelfmonitoring vormt zowel voor de exploitant als voor de overheid een belangrijke bron van milieurelevante informatie en via het afdwingen van zelfcontroleverplichtingen wordt de exploitant en niet de overheid in eerste instantie praktisch en financieel verantwoordelijk voor het verantwoord opvolgen van de bedrijfsvoering. De Omgevingsinspectie gaat in 2024 het naleven van de zelfcontroleverplichtingen na bij inrichtingen met een belangrijke stikstofemissie en met extra focus op industriële inrichtingen uit verschillende sectoren met een hoge stikstofuitstoot in de nabijheid van speciale beschermingszones (SBZ), en focust verder op asfaltcentrales en afvalverbrandingsinstallaties in het kader van de BREF 'Waste Incineration'.

De Omgevingsinspectie droeg bij aan het tot stand komen van de BBT-studie voor asfaltcentrales die in 2022 werd opgestart. Deze studie, die ook aandacht besteedt aan geuraspecten, zit in een finale fase waarbij de Omgevingsinspectie binnen een overgangstermijn alvast de implementatie van de doelstellingen van deze studie mee opvolgt. Voorts voert de Omgevingsinspectie controles uit bij middelgrote stookinstallaties in functie van rapportering voor de Europese *Medium Combustion Plant* (MCP)-richtlijn. De Omgevingsinspectie heeft ook specifieke aandacht voor de correcte uitvoering en meldingsplicht van de zelfcontrolemetingen bij deze inrichtingen, die eigen metingen uitvoeren conform de 'code van goede praktijk voor de goedkeuring van de methode voor de zelfcontrole van lucht door de exploitant'.

Het tweede spoor van handhaving bij het thema geleide emissies behelst het uitvoeren van **luchtemissiemetingen** door erkende laboratoria in opdracht van de Omgevingsinspectie. Aan de hand

van deze metingen gaat de milieutoezichthouder na of een exploitant de emissiegrenswaarden respecteert en of een exploitant het zelfcontroleprogramma correct, betrouwbaar en volledig uitvoert. Gelet op de algemene trend om voor de organisatie van haar controles en emissiemetingen te evolueren naar een meer afdekkende en risicogebaseerde aanpak, start de Omgevingsinspectie voor het monitoringsprogramma lucht vanuit de inventaris van alle relevante emissiepunten in Vlaanderen die onder haar toezichtsbevoegdheid vallen. Jaarlijks berekent ze dan voor al deze emissiepunten een risicoscore op basis van de meetresultaten van de voorbije jaren, in combinatie met alle door de inrichtingen gerapporteerde gegevens uit de emissie-inventaris lucht. Op basis van deze risicoscore deelt ze vervolgens de emissiepunten in risicoklassen in waaraan een controlefrequentie is gekoppeld. De criteria voor deze risicobasering zijn onder meer de gemeten concentratie en massastroom in relatie tot de emissiegrenswaarde, de aard of toxiciteit van de pollutanten en de meetfrequentie. Rekening houdend met de beschikbare middelen en beleidsprioriteiten selecteert het monitoringsprogramma dan luchtemissiemetingen. Op deze manier vat het monitoringsprogramma uiteindelijk alle relevante emissiepunten die de Omgevingsinspectie afhankelijk van de reële impact controleert, waarbij ook nog specifieke beleidsacties kunnen worden geïntegreerd. Zo zullen de emissies van stikstof zwaarder worden doorgerekend en zal in functie van het handhavingsprogramma voor PAS een gerichte selectie van emissiepunten met een hoge risicoscore voor deze parameter worden meegenomen. De Omgevingsinspectie bouwt deze planningstool in 2024 nog verder uit in functie van het versterken van een proactieve en risicogebaseerde emissie-gerelateerde handhaving. Voorts volgt de Omgevingsinspectie in 2024, aan de hand van de meetcampagne die in 2023 werd opgestart, de implementatie van de saneringsmaatregelen voor dimethylformamide (DMF)-emissies bij coating-bedrijven verder op. De Omgevingsinspectie is ook nauw betrokken bij de lopende referentietaken voor de validatie van een meetmethode voor PFAS in luchtemissiemetingen en de BBT-studie rond het uitwerken van een normen- en aftoetsingskader. De erkende meetmethode voor PFAS zal midden 2024 beschikbaar zijn waardoor de Omgevingsinspectie ook hier gerichte luchtemissiemetingen kan laten uitvoeren. In 2024 voorziet de Omgevingsinspectie dan ook bijkomend het laten uitvoeren van PFAS-luchtemissiemetingen bij inrichtingen in de nabijheid van locaties waar de Vlaamse Milieumaatschappij immissiemetingen uitvoert.

b) Diffuse emissies

Wat de diffuse emissies betreft, heeft de Omgevingsinspectie vooral aandacht voor lokale gebieden in Vlaanderen waar de luchtkwaliteit eerder problematisch is. De luchtkwaliteit in Vlaanderen wordt opgevolgd door de Vlaamse Milieumaatschappij die de resultaten toetst aan normen, richtwaarden en drempelwaarden zoals vastgelegd in Europese of Vlaamse milieuwetgeving of opgesteld door de Wereldgezondheidsorganisatie. In onze regio gaat de laatste jaren regelmatig (pers)aandacht naar de fijnstofproblematiek en naar de emissie van (zware) metalen, PCB's en dioxines, en pollutanten die meestal gelinkt zijn aan een specifieke industriële activiteit. De Omgevingsinspectie gaat na wat de bijdrage van de industrie tot deze verhoogde immissiewaarden is en waar nodig legt zij emissiebeperkende maatregelen op.

De Omgevingsinspectie volgt bestaande actieplannen op en voert gerichte acties uit in regio's met verhoogde concentratie aan zware metalen. Bij deze controles kan er worden samengewerkt met de lokale toezichthouders voor de nauwe opvolging bij klachtendossiers. De Omgevingsinspectie biedt daartoe de nodige ondersteuning aan bij de afhandeling en handhaving van dit type dossiers.

Bij schrootverwerkende bedrijven heeft de Omgevingsinspectie gerichte aandacht voor de beperking van de emissies van dioxines en dioxineachtige PCB's.

In functie van de algemene fijnstofproblematiek startte de Omgevingsinspectie in 2021 een voorbereidend handhavingsinitiatief om meer in detail de effectieve industriële bronnen en saneringsmaatregelen bij de verschillende sectoren te detecteren, zodat ze naar de toekomst toe ook hiervoor meer gerichte maatregelen kan opleggen. Op basis van de evaluatie van dit voorbereidend handhavingsinitiatief en de bijbehorende oriënterende actie, geeft de afdeling Handhaving in 2024 verder concrete invulling aan een handhavingsinitiatief in functie van de algemene fijnstofproblematiek. Daarbij houdt de Omgevingsinspectie rekening met het gegeven dat een aantal GPBV-bedrijven van 2024 via een bijstelling van de bijzondere voorwaarden van de omgevingsvergunning zelf zullen moeten instaan voor de monitoring van stofdepositie in de nabijheid van de exploitatie.

c) Vluchtige organische stoffen (VOS)

Vluchtige organische stoffen spelen een belangrijke rol bij de vorming van troposferische ozon en hebben in sommige gevallen ook rechtstreekse nadelige effecten op de gezondheid.

De Omgevingsinspectie ziet in 2024 bij een aantal inrichtingen toe of de periodieke controles met een infraroodcamera op verticale opslagtanks die vloeistoffen bevatten met een dampspanning van meer dan 13,3 kPa bij een temperatuur van 35°C tijdig en afdekkend gebeuren.

Inrichtingen die gebruik maken van organische oplosmiddelen (bijvoorbeeld drukkerijen, productie verven en coating) boven een bepaalde drempel moeten voldoen aan hoofdstuk 5.59 van VLAREM II. Tijdens een controle van dergelijke inrichting gaat de Omgevingsinspectie na of de exploitant een degelijke solventboekhouding opmaakt, de nodige emissiemetingen uitvoert, voldoet aan de wettelijke emissiegrenswaarden (geleid én diffuus) of aan de vereisten van het reductieprogramma. In 2024 ligt de focus voort op inrichtingen die gebruik maken van organische oplosmiddelen met een 'niet gestandaardiseerde of uitzonderlijke procesvoering' en die de Omgevingsinspectie nog niet eerder controleerde.

Een derde inspectiepijler voor de beperking van de emissies van VOS, is de controle op de uitvoering van LDAR (leak detection and repair)-regelgeving die het meten en beheersen van fugatieve VOS-emissies beoogt. Bij het uitvoeren van dergelijke controles heeft de Omgevingsinspectie extra aandacht voor de vernieuwde regelgeving hieromtrent, de zogenaamde LDAR 2.0. Deze handhavingsinitiatieven vallen volledig onder het RIE-programma.

Ten slotte speelt de Omgevingsinspectie een significante rol bij de implementatie én de naleving van het Verdrag inzake de verzameling, afgifte en inname van afval in de Rijn- en binnenvaart (CDNI-Verdrag) aangaande het verbod op ventilatie van VOS, als ladingsrestant, van binnenschepen. Dit Verdrag treedt vermoedelijk in werking in oktober 2024.

2.4.2.6.2 Focushandhavingsinitiatieven lucht

In 2024-2025 houdt de Omgevingsinspectie zo goed mogelijk rekening met de actualiteit, maatschappelijk relevante thema's die zich (onverwacht) aanbieden en situaties die een snelle respons vereisen. De Omgevingsinspectie tracht hier middels focushandhavingsinitiatieven op een wendbare

manier het gepaste gevolg aan te geven, rekening houdend met de beschikbare capaciteit van mensen en middelen.

Voor het thema lucht zet de Omgevingsinspectie in 2024 in het bijzonder in op de aanpak van de stikstofproblematiek en op het doen naleven van de emissie- en kwaliteitsnormen voor gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen, waarbij zij bijzondere aandacht heeft voor handhavingsinitiatieven die planmatig de uitstoot van stikstof in de lucht beperken en voor handhavingsinitiatieven die de PFAS-uitstoot in de lucht onderzoeken en vervolgens beperken.

2.4.2.7 Omgevingsveiligheid

2.4.2.7.1 Generieke proactieve handhavingsinitiatieven omgevingsveiligheid

a) Genetisch gemodificeerde en pathogene organismen

Activiteiten met genetisch gemodificeerde en pathogene organismen brengen bepaalde risico's voor de menselijke gezondheid en het leefmilieu met zich mee. Inrichtingen waar dergelijke organismen doelbewust worden gekweekt, opgeslagen, getransporteerd, vernietigd, verwijderd of gebruikt, moeten bepaalde inperkingsmaatregelen nemen om te vermijden dat mens en leefmilieu worden blootgesteld aan deze organismen.

In 2024 richt de Omgevingsinspectie haar controles op de inrichtingen die een toelating hebben voor ingeperkt gebruik maar die nog niet zijn gecontroleerd, en op inrichtingen met een verlopen maar nog niet vernieuwde toelating of kennisgeving. Er wordt ook specifiek aandacht gegeven aan de bio-incubators. Tijdens dergelijke controles gaat de Omgevingsinspectie na of de voorwaarden van de toelatingen, en in het bijzonder de aanwezigheid van noodplannen, worden nageleefd.

b) Toezicht zware risicobedrijven

Het inspectieprogramma Seveso

Het Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de drie Gewesten betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn, realiseert in belangrijke mate de omzetting van de zogenoemde Sevesorichtlijn. Het doel van deze richtlijn is de realisatie van een hoog beschermingsniveau voor mens en milieu door de preventie van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn en de beperking van de gevolgen ervan. De richtlijn en het Samenwerkingsakkoord bevatten geen gedetailleerde, technische voorschriften. Voor de exploitanten van Seveso-inrichtingen is deze ambitieuze doelstelling vertaald in twee kernverplichtingen:

- alle nodige maatregelen treffen om zware ongevallen te voorkomen én de gevolgen ervan te beperken voor mens en milieu (zorgplicht);
- te allen tijde aan inspectiediensten kunnen aantonen dat de noodzakelijke maatregelen werden genomen (aantoonplicht).

Een zwaar ongeval is in deze context een gebeurtenis, zoals een zware emissie, brand of explosie, die het gevolg is van ongecontroleerde ontwikkelingen tijdens de exploitatie van een onder dit Samenwerkingsakkoord begrepen inrichting, die hetzij onmiddellijk, hetzij na verloop van tijd een ernstig gevaar oplevert voor de gezondheid van de mens binnen of buiten de inrichting of voor het milieu, en waarbij bovendien één of meer gevaarlijke stoffen betrokken zijn.

Het toepassingsgebied van het Samenwerkingsakkoord is verbonden aan de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen. Daarbij wordt onder “aanwezigheid van gevaarlijke stoffen” verstaan, zowel “de feitelijke of voorziene aanwezigheid van dergelijke stoffen in de inrichting, als de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen waarvan bekend is dat ze kunnen ontstaan wanneer een industrieel chemisch proces buiten controle geraakt, in hoeveelheden, gelijk aan of hoger dan de drempels uit de bijlage I.” Voor de inventarisatie en identificatie kunnen verschillende bronnen worden geraadpleegd. Aan de hand van beschikbare gegevens (milieu- of omgevingsvergunningen, kennisgevingen, controlehistoriek, ...) worden de aanwezige hoeveelheden gevaarlijke stoffen getoetst aan de drempelwaarden. Als uit die gegevens en toetsing duidelijk de Sevesostatus blijkt, neemt de Omgevingsinspectie de inrichting op in het systeem.

Voor deze inrichtingen is per gewest een inspectieteam operationeel dat bestaat uit inspecteurs van de twee bevoegde inspectiediensten, namelijk de gewestelijke Omgevingsinspectie en de federale inspectiedienst bevoegd voor de bescherming van de werknemers.

Op basis van de Seveso-status stellen de bevoegde inspectiediensten in onderling overleg voor een inrichting een inspectieprogramma op. Hierin is minimaal vervat:

- de aard van de geplande controles en de toe te passen methodiek,
- de voorziene frequentie voor de bezoeken ter plaatse,
- de inspectiedienst die wordt belast met de concrete uitvoering van de controles.

Eind 2023 telt Vlaanderen 298 inrichtingen die onder het toepassingsgebied van de Seveso-richtlijn III vallen.

Het gevarenpotentieel van de Seveso-inrichting bepaalt de minimum inspectiefrequentie voor het uitvoeren van systematische controles. Deze varieert van één keer per jaar tot één keer per drie jaar. Bij de meeste Seveso-inrichtingen is er jaarlijks ook een voortgangscontrole. Naar aanleiding van de controles worden immers actieplannen gegenereerd, waarvan de uitvoering moet worden nagegaan.

De basisfrequentie kan worden verlaagd voor exploitanten met een goed naleefgedrag. Voor inrichtingen met een slecht naleefgedrag plant de Omgevingsinspectie meerdere opvolgingscontroles op jaarbasis. Het naleefgedrag wordt ingeschat en periodiek herzien op basis van de bevindingen van de voorgaande controles.

Tijdens de controle moet de exploitant:

- de passende preventieve maatregelen kunnen bewijzen,
- passende mitigerende maatregelen kunnen bewijzen,
- kunnen bewijzen dat het veiligheidsrapport de situatie in de inrichting getrouw weergeeft.

De controles moeten een totaalbeeld geven van de risico's van de inrichtingen en de beheersing ervan.

De Omgevingsinspectie kan gebruik maken van *Seveso-inspection tools* (SIT's) voor het uitvoeren van systematische controles. Dit zijn inspectie-instrumenten die Seveso-inspectiediensten in onderling overleg ontwikkelen en actualiseren, en die een gefundeerde beoordeling van de preventieve en mitigerende maatregelen mogelijk maken. Daarnaast worden ook systematische controles uitgevoerd op basis van informatie uit veiligheidsrapporten, risicostudies, bijzondere voorwaarden in vergunningen, ...

In 2024 voert de Omgevingsinspectie het Seveso III-inspectieprogramma uit.

Het inspectieprogramma net-niet Seveso

Voor de afbakening van het toepassingsgebied van het Samenwerkingsakkoord worden twee risicofactoren in aanmerking genomen: de gevaarseigenschappen van de producten en de hoeveelheid waarin deze producten aanwezig zijn op de inrichting. Inrichtingen worden ingedeeld in drie groepen van inrichtingen, met name hogedrempelinrichtingen, lagedrempelinrichtingen en inrichtingen die niet onder het toepassingsgebied vallen.

Bij inrichtingen waar gevaarlijke stoffen aanwezig zijn in hoeveelheden die dicht liggen bij de lage drempelwaarden, kan een kleine variatie in die hoeveelheden de Sevesostatus beïnvloeden. Sommige exploitanten maken de bewuste keuze om de aanwezige hoeveelheden te beperken tot (net) onder de lage drempel.

Dergelijke inrichtingen vallen buiten het toepassingsgebied van het Samenwerkingsakkoord, maar door de aanwezigheid van grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen kunnen ook deze bedrijven een impact hebben op de omgevingsveiligheid. Bovendien liggen de vergunde hoeveelheden soms zo dicht tegen de lage drempelwaarden dat zowel een kleine overschrijding van de vergunde hoeveelheden voor opslag als de bijkomende aanwezigheid van deze stoffen in de installatie (niet opgenomen in de vergunning), kan betekenen dat de lage drempel op bepaalde momenten wel wordt overschreden.

Daarom controleert de Omgevingsinspectie een beperkt aantal van deze net-niet-Seveso-inrichtingen in 2024, rekening houdend met de beschikbare personeelscapaciteit.

Controle van verdeelstations

De sectorale voorwaarden voor de exploitatie van *Liquefied Petroleum Gas* (LPG)-stations zijn de voorbije jaren verschillende keren veranderd. Belangrijk is onder meer de invoering van risico-afstandsregels die moeten worden gerespecteerd en de minimale technische eisen waaraan alle LPG-installaties sinds 1 januari 2019 moeten voldoen. De meeste LPG-stations werden in de loop van 2019-2021 gecontroleerd.

Tijdens de controles in 2024 voert de Omgevingsinspectie diverse voortgangscontroles uit en controleert zij LPG-stations op de naleving van hun omgevingsvergunning (voorwerp en voorwaarden). Daarnaast besteedt de Omgevingsinspectie eveneens aandacht aan het correct naleven van de overige van toepassing zijnde sectorale voorwaarden.

Door de evolutie naar milieuvriendelijkere alternatieve brandstoffen voor motorvoertuigen worden steeds meer bevoorradingsstations met *Compressed Natural Gas* (CNG), *Liquefied Natural Gas* (LNG) of waterstof geopend. De regelgever heeft hierop ingespeeld: deze bevoorradingsstations zijn ingedeeld als hinderlijke klasse 1-inrichtingen en voor de CNG-stations gelden bovendien sectorale voorwaarden. Voor zowel de LNG-stations als waterstofstations ontbreekt momenteel een voorwaardenkader in VLAREM II, maar worden regelmatig bijzondere voorwaarden opgenomen in de omgevingsvergunning. De Omgevingsinspectie controleert in 2024 een aantal van bevoorradingsstations met CNG, LNG of waterstof.

c) REACH

REACH staat voor “Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals” en is een Europese verordening (Verordening (EG) 1907/2006) die als doel heeft een hoog niveau van bescherming van de gezondheid van de mens en het milieu te waarborgen. Zij is gebaseerd op het voorzorgsbeginsel.

REACH legt procedures op om informatie over de eigenschappen en risico's van stoffen te verzamelen en te onderzoeken. Zo moeten exploitanten die chemische stoffen vervaardigen of op de markt brengen alle relevante informatie samenstellen en ter beschikking stellen van het Europees Agentschap voor Chemische Stoffen (ECHA). Op basis van deze informatie evalueren de Europese lidstaten de chemische stoffen om uit te maken of de risico's voor de volksgezondheid en het leefmilieu beheersbaar zijn. Als dit niet het geval is, kunnen de autoriteiten chemische stoffen verbieden of het verdere gebruik onderwerpen aan een autorisatie.

REACH legt eveneens op dat de na te leven maatregelen om de risico's die uitgaan van het handelen met gevaarlijke chemische stoffen tot het aanvaardbare te beperken, bekend moeten zijn aan iedereen die met dergelijke chemische stoffen omgaat. Op diegene die chemische stoffen "in de handel brengt" rust dan ook een bijzondere informatieplicht.

Het is voor de bescherming van de volksgezondheid en het leefmilieu van cruciaal belang dat zowel de registratieplicht als de beperkingen die rusten op de vervaardiging, het in de handel brengen en het gebruik van chemicaliën, en de maatregelen om de risico's die uitgaan van het gebruik van chemische stoffen tot het aanvaardbare te beperken, strikt worden nageleefd. Hierop moet worden toegezien en waar nodig handhavend opgetreden. Artikel 125 van de verordening stelt: "De lidstaten onderhouden een systeem van officiële controles en andere op de situatie afgestemde activiteiten."

In het kader van REACH werkt de Omgevingsinspectie samen met de bevoegde federale inspectiediensten inzake REACH, namelijk de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Federale Milieu-inspectie, voor het op de markt brengen van stoffen of voorwerpen, en de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, Toezicht Welzijn op het Werk, voor het welzijn van werknemers.

Naar aanleiding van de procedure *applications for autorisation* voor het bekomen van een autorisatie bezorgt de Omgevingsinspectie voor bedrijven in Vlaanderen ook in 2024 haar advies, indien nodig voorafgegaan door een controle. Vanaf 2023 heeft de Omgevingsinspectie prioritair ingezet op de systematische controle van nieuwe autorisatiebeslissingen. Veel bedrijven in Vlaanderen die reeds een artikel 66 (REACH) kennisgeving hebben ingediend, gebruiken een Chroom VI-verbinding onder autorisatie. In Annex XIV van de REACH-verordening zijn echter ook andere zeer zorgwekkende stoffen opgenomen. De Omgevingsinspectie heeft in 2023 een inventarisatie-oefening uitgevoerd om te detecteren of er nog andere ZZS dan Chroom VI-verbindingen in gebruik zijn bij bedrijven in Vlaanderen, die daartoe dan geen artikel 66 kennisgeving hebben ingediend. In 2024 zet de Omgevingsinspectie verder in op de controle van verleende autorisaties.

Wat het luik registratie betreft, controleert de Omgevingsinspectie in 2024 steekproefsgewijs de tonnagebanden van de productie van geregistreerde stoffen, met bijzondere aandacht voor zeer zorgwekkende stoffen.

Er zijn voor heel wat stoffen restricties opgenomen in annex XVII van de REACH-Verordening. Deze restricties kunnen betrekking hebben op het op de markt brengen (federale bevoegdheid), op het gebruik van stoffen met impact op werknemers (federale bevoegdheid) of op de impact op het leefmilieu (Vlaamse bevoegdheid). Er worden momenteel voorstellen uitgewerkt om nieuwe stoffen op te nemen in annex XVII van de REACH-Verordening, de zogenaamde *restriction proposals*, bijvoorbeeld over C6-PFAS-blusschuimen en over de volledige uitbanning van PFAS. De Omgevingsinspectie bestudeert deze voorstellen en voert daartoe indien nodig controles uit. De Omgevingsinspectie zet in 2024 het

////////////////////////////////////

handhavingsinitiatief dat in eerste instantie tot doel had te inventariseren waar er nog Perfluorooctaanzuur (PFOA)-schuimen aanwezig zijn op bedrijven, voort, zodat kan worden gecontroleerd of deze schuimen niet meer worden gebruikt voor testdoeleinden, tenzij alle bluswater wordt opgevangen en reglementair wordt afgevoerd. Bedrijven waar deze PFOA-schuimen nog aanwezig bleken, moeten deze vervangen tegen uiterlijk 4 juli 2025. Bij de Seveso-controles zal deze transitie verder opgevolgd worden. Ook de verbodsbepaling die geldt vanaf 1 januari 2023 namelijk verbod van inzet van PFOA-schuimen op bedrijven waar geen bluswateropvang aanwezig is, zal in 2024 worden gecontroleerd.

Voorts screent de Omgevingsinspectie in 2024 annex XVII van de REACH-Verordening op restricties die de negatieve impact op het leefmilieu moeten reduceren en gaat zij , indien nodig door het uitvoeren van controles, na of deze van toepassing zijn in Vlaanderen. Zo is er bij voorbeeld de recente restrictie op microplastics.

2.4.2.7.2 Focushandhavingsinitiatieven omgevingsveiligheid

In 2024-2025 houdt de Omgevingsinspectie zo goed mogelijk rekening met de actualiteit, maatschappelijk relevante thema's die zich (onverwacht) aanbieden en situaties die een snelle respons vereisen. De Omgevingsinspectie tracht hier middels focushandhavingsinitiatieven op een wendbare manier het gepaste gevolg aan te geven, rekening houdend met de beschikbare capaciteit van mensen en middelen.

Voor het thema omgevingsveiligheid zet de Omgevingsinspectie in 2024-2025 in het bijzonder in op veiligheidsaspecten van een exploitatie en op het doen naleven van de emissie- en kwaliteitsnormen voor gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen, waarbij zij bijzondere aandacht heeft voor de uitvoering van haar inspectieprogramma Seveso en de naleving van bepalingen met betrekking tot zeer zorgwekkende stoffen.

2.4.2.8 **Ondergrond en grondwater**

2.4.2.8.1 Generieke proactieve handhavingsinitiatieven ondergrond en grondwater

De Europese Kaderrichtlijn Water (2000) en het Waterwetboek (2019) eisten een goede kwantitatieve en kwalitatieve toestand van de grondwaterlichamen tegen 2015. Deze doelen zijn niet gehaald voor de Vlaamse grondwaterlichamen zoals voorzien in de eerste stroomgebiedbeheerplannen. In de tweede en ontwerp derde generatie stroomgebiedbeheerplannen, voor de periode 2016-2021 respectievelijk 2022-2027, worden nieuwe doelen gesteld om de goede toestand alsnog te behalen. Het is de taak van de Vlaamse Milieumaatschappij om de evolutie van de grondwaterstanden periodiek op te volgen en vergunningsadviezen te verlenen in functie van de draagkracht van de verschillende grondwaterlichamen. Daarnaast zijn er in het maatregelenprogramma bij de stroomgebiedsbeheerplannen specifieke prioriteiten gesteld voor de handhaving in het kader van het integraal waterbeleid, waaronder tevens de noodzaak voor controle op (illegale) grondwaterwinningen en boorbedrijven.

Als gevolg van de aanhoudende droogteperiodes tijdens de afgelopen jaren kwam de grondwaterproblematiek en de daaraan gekoppelde noodzaak tot rationeel (grond)watergebruik en de handhaafbaarheid ervan extra onder de publieke aandacht. De handhaving op het nog toegelaten gebruik van grondwater is noodzakelijk om het gevoerde beleid mee in de realiteit om te zetten, zoals

ook specifiek vermeld in de in 2020 gelanceerde Blue Deal van de Vlaamse Regering in de strijd tegen droogte en waterschaarste.

a) Routinecontroles

Bij routinematige controles of controles op adhoc-basis van grondwaterwinningen gaat de Omgevingsinspectie na of de exploitanten voldoen aan de administratieve verplichtingen zoals debietregistratie, peilregistratie en analyses van het grondwater. Deze zijn immers indicatief voor de kwantitatieve en kwalitatieve toestand van de grondwatersystemen ter plekke en het correct opvolgen van de sectorale en/of bijzondere voorwaarden.

Een onderdeel van de controles binnen het thema ondergrond en grondwater bestaat uit monsternames van grondwater en bodem. Voor het nemen van monsters van grondwater en bodem staan een intern 'kwaliteitshandboek voor monsternemingen en metingen', een contract met een erkend laboratorium en professioneel materieel ter beschikking van de milieutoezichthouders van de Omgevingsinspectie.

b) Aanleg van boringen of grondwaterwinningen door erkende boorbedrijven

De Omgevingsinspectie zet in 2024 de controle op erkende boorbedrijven bij de aanleg van boringen of grondwaterwinningen voort. Deze erkenning is operationeel sinds 1 januari 2017. Dit handavingsinitiatief is een voortzetting van het initiatief van de afgelopen jaren waarbij de Omgevingsinspectie, samen met de Vlaamse Milieumaatschappij, de erkenningsvoorwaarden van de boorbedrijven op het terrein controleerde. Hierbij verifiëren zij aan de bron of deze bedrijven hun werkzaamheden conform de vigerende wetgeving en code van goede praktijk uitvoeren en zodoende het grondwater zowel kwantitatief als kwalitatief afdoende beschermen. Na verschillende sensibiliserende acties hierrond de eerste tijd na de invoering van de erkenningsplicht via opleidingen, toelichtingen en zachte handhaving, verscherpt de Omgevingsinspectie het toezicht verder zodat de sector, die zich actief herorganiseerde naar aanleiding van dit handavingsinitiatief, naast milieubewust tevens concurrentieel kan blijven.

c) Controles bij grondwaterwinningen

De Omgevingsinspectie voert controles van grondwaterwinningen uit. Dit kan zowel een terreincontrole zijn waarbij ze de grondwaterwinning volledig doorlicht als een controle van de zelfcontrole grondwater. Bij deze laatste bekijkt en analyseert de Omgevingsinspectie de gerapporteerde grondwatergegevens (peilen, debieten, analyses) over een ruimere periode in het kader van de verplichtingen opgelegd in de vergunningen of het integraal milieujaarverslag.

d) Internationale context

Naast het instaan voor de concrete handhaving binnen Vlaanderen, is de werkgroep 'ondergrond en grondwater' van de Omgevingsinspectie ook betrokken bij het internationale IMPEL-project 'Tackling illegal groundwater drilling and abstractions'. Binnen dit meerjarig project worden op internationaal vlak verschillende stakeholders met betrekking tot de handhaving van illegale boringen en grondwaterwinningen samengebracht. De doelstelling bestaat erin om op basis van kennisuitwisseling, gegevensuitwisseling en terreinbezoeken bruikbare richtlijnen en instrumenten op te stellen in functie van zowel handhaafbare grondwatervergunningregelgeving als het effectieve toezicht op het terrein.

Een binnen het Departement Omgeving lopende studie naar de haalbaarheid van GPS-tracering op boortoestellen in het kader van de handhaving kan hier mee als inspiratiebron dienen.

2.4.2.8.2 Focushandhavingsinitiatieven ondergrond en grondwater

In 2024 houdt de Omgevingsinspectie zo goed mogelijk rekening met de actualiteit, maatschappelijk relevante thema's die zich (onverwacht) aanbieden en situaties die een snelle respons vereisen. De Omgevingsinspectie tracht hier middels focushandhavingsinitiatieven op een wendbare manier het gepaste gevolg aan te geven, rekening houdend met de beschikbare capaciteit van mensen en middelen.

Voor het thema ondergrond en grondwater zet de Omgevingsinspectie in 2024 in op de aanpak van de droogteproblematiek, waarbij zij bijzondere aandacht heeft voor de aanpak illegale grondwaterwinningen of boringen.

2.4.2.9 **Water**

2.4.2.9.1 Generieke proactieve handhavingsinitiatieven water

Het waterbeleid in Vlaanderen is gebaseerd op de Europese Kaderrichtlijn Water en de omzetting ervan in het decreet Integraal Waterbeleid. Beide wetgevingen eisen een goede kwalitatieve en kwantitatieve toestand van het oppervlaktewater. De verontreiniging van oppervlaktewater door zuurstofbindende stoffen, nutriënten, gevaarlijke stoffen, metalen en bestrijdingsmiddelen is volgens monitoringsgegevens de laatste jaren al fors gedaald, maar er zijn nog heel wat inspanningen nodig om tot een goede watertoestand te komen.

De voorbije jaren besteedde de Omgevingsinspectie veel aandacht aan emissies naar water. Uit monitoring blijkt ook dat de belasting van het oppervlaktewater door bedrijfsemisies een dalende trend vertoont door de toenemende saneringsinspanningen van inrichtingen. In de huidige planning zet de Omgevingsinspectie haar controles met betrekking tot emissies naar water risicogebaseerd voort.

a) Lozingsvoorwaarden van de omgevingsvergunning en verplichtingen inzake zelfcontrole

VLAREM bundelt de milieuvorwaarden voor het gebruik en het lozen van bedrijfsafvalwater voor inrichtingen. De milieukwaliteitsnormen die moeten leiden tot een goede kwalitatieve toestand van het oppervlaktewater en de voorwaarden waaronder een inrichting geëxploiteerd mag worden, zijn erin vastgelegd. De milieuvorwaarden en emissiegrenswaarden houden enerzijds rekening met de goede toestand van het oppervlaktewater en anderzijds met de BBT.

De Omgevingsinspectie controleert of inrichtingen voldoen aan de bepalingen van VLAREM met betrekking tot water en aan de lozingsvoorwaarden van de vergunning. Op die manier draagt de Omgevingsinspectie bij tot het bereiken van een goede toestand van het oppervlaktewater in Vlaanderen.

Bij de opmaak van de jaarlijkse risicogebaseerde planning voor routinemonsternames houdt de Omgevingsinspectie rekening met de impact van het geloosde afvalwater op het watersysteem. Belangrijk hierbij zijn het debiet, de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen en hun persistentie in het oppervlaktewater, de vuilvracht, de locatie van het lozingspunt, ... De Omgevingsinspectie heeft daarbij ook extra aandacht voor de voedingsbedrijven die gevat zijn door de Richtlijn Stedelijk Afvalwater (RL

////////////////////////////////////

91/271/EEG, gewijzigd bij RL 98/15/EG). De Omgevingsinspectie gebruikt ook de door derden ter beschikking gestelde info. Zo levert de Vlaamse Milieumaatschappij informatie over inrichtingen met non-conforme controle-inrichtingen en over bedrijfslozingen met een duidelijk negatieve impact op het ontvangende oppervlaktewater.

Een andere vorm van controle bestaat erin om de analyseresultaten van de Omgevingsinspectie te vergelijken met de analyseresultaten van de zelfcontrole van het bedrijf. Hierbij besteedt de Omgevingsinspectie aandacht aan de kwaliteit, volledigheid en correctheid ervan. Kennis van het watergebruik, het waterhergebruik, de gebruikte stoffen, de verschillende bedrijfsprocessen en de toegepaste waterzuiveringstechnieken is bij elk van deze controles van cruciaal belang.

b) Waterzuiveringen - risicobeheer en impact calamiteiten

Voor inrichtingen met een eigen waterzuivering bestaat het risico dat bij slecht beheer ervan of bij calamiteiten het geloosde afvalwater op zeer korte tijd een schadelijke impact heeft op het watersysteem waarin ze lozen. Een goede opvolging van het zuiveringsproces en de aanwezigheid van preventieve maatregelen is dan ook noodzakelijk om eventuele schade te voorkomen. Ook een correct geplaatste en goed onderhouden controle-inrichting moet een goede opvolging van het zuiveringsproces door externe actoren toelaten, zodat op een kwalitatieve manier tot monsternamen kan worden overgaan en dit met het oog op zowel het nemen van schepmonsters als het plaatsen van verzegelde debiets- of tijdsgerelateerde meetapparatuur in opdracht van bijvoorbeeld de Omgevingsinspectie of de Vlaamse Milieumaatschappij.

In 2024 voert de Omgevingsinspectie op ad-hoc-basis controles uit op de maatregelen die inrichtingen nemen om het risico op voorvallen te reduceren.

c) Noodaansluitingen

Op ad-hocbasis zet de Omgevingsinspectie in 2024 in op de verplichtingen van de toezichthoudende overheid met betrekking tot het gebruik van noodaansluitingen voor het lozen van bedrijfsafvalwater op openbare Rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI). Meer concreet betekent dit onder andere het registeren van data, het verzegelen van de noodaansluiting, ... overeenkomstig het decreet integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018 (voor 1 januari 2019 overeenkomstig de Wet Oppervlaktewateren (26 maart 1971)) en het Besluit van de Vlaamse Regering houdende vaststelling van de regels inzake het lozen van bedrijfsafvalwater op een openbare rioolwaterzuiveringsinstallatie (21 februari 2014).

d) Rioolcamera-inspecties

Indien een lozings situatie een merkbare verontreiniging veroorzaakt in oppervlaktewater of het rioleringsstelsel en de oorsprong is niet direct duidelijk, bijvoorbeeld locaties waar er ernstige vermoedens of klachten zijn over een eventuele (sluik)lozing, kan de Omgevingsinspectie beslissen om een rioolcamera-inspectie uit te (laten) voeren.

2.4.2.9.2 Focushandhavingsinitiatief water

In 2024 houdt de Omgevingsinspectie zo goed mogelijk rekening met de actualiteit, maatschappelijk relevante thema's die zich (onverwacht) aanbieden en situaties die een snelle respons vereisen. De

////////////////////////////////////

Omgevingsinspectie tracht hier middels focushandhavingsinitiatieven op een wendbare manier het gepaste gevolg aan te geven, rekening houdend met de beschikbare capaciteit van mensen en middelen.

Voor het thema water zet de Omgevingsinspectie in 2024 in het bijzonder in op het doen naleven van de emissie- en kwaliteitsnormen voor gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen, met name zeer zorgwekkende stoffen. Hierbij ligt de focus op de mogelijke aanwezigheid van PFAS, bisfenol(A), nonylfenol en PCB's in het geloosde afvalwater.

Eveneens zal de Omgevingsinspectie in 2024 inzetten op administratieve controles van de monitoringsplicht volgens het zelfcontroleprogramma bij bedrijven die net onder de RIE-drempel vallen, gelet op de potentiële risico's bij een calamiteit.

2.4.2.10 Richtlijn Industriële Emissies (RIE)-inspectieprogramma

Het RIE-inspectieprogramma geeft uitvoering aan de bepalingen van de Richtlijn Industriële Emissies 2010/334/EU. De richtlijn vraagt de lidstaten om het volledige spectrum van relevante milieueffecten van de betrokken bedrijven met één of meerdere GPBV-installaties (ook wel GPBV-bedrijven genoemd) te controleren en geeft een aantal voorwaarden voor het milieu-inspectieplan. Het programma opgemaakt binnen de Omgevingsinspectie laat toe om de GPBV-installaties te inventariseren, systematische controles bij alle GPBV-installaties te plannen met een afdekking van alle milieuaspecten volgens risico en te rapporteren over het aantal uitgevoerde controles. Daarnaast bieden controlevragenlijsten en bijhorende toelichtingsnota's een goede ondersteuning.

Het RIE-inspectieprogramma legt de controlefocus op de emissie van GPBV-installaties en de minimale inspectiefrequentie, die de Omgevingsinspectie bepaald aan de hand van de Europese IRAM-methodiek.

De volgende inspectietypes maken onderdeel uit van het inspectieprogramma:

- IT01 vergunningstoestand,
- IT02 energie,
- IT03 evaluatie milieumanagementsysteem,
- IT04 preventie en bestrijding van hinder,
- IT05 zelfcontrole water,
- IT06 controle lozingsvoorwaarden water,
- IT07 overige voorwaarden water,
- IT08 zelfcontrole lucht,
- IT09 controle emissievoorwaarden lucht,
- IT10 overige voorwaarden lucht,
- IT11 preventie en beheer van afvalstoffen en materialen,
- IT12 controle beheersing risico's bodem en grondwaterverontreiniging,
- IT13 controle VLAREM III na actualisatie BREF.

Controles in dit RIE-inspectieprogramma hebben betrekking op alle GPBV-bedrijven uit de sectoren 'industrie' en 'landbouw'. Net zoals voor de controles bij niet-GPBV-bedrijven zijn in dit inspectieprogramma routinecontroles en voortgangscontroles vervat. Voorts is er ruimte gelaten om controles in te plannen op eigen initiatief van de milieutoezichthouder, rekening houdend met de mogelijke milieu-impact. Additioneel aan dit inspectieprogramma, waarbij een systematische controle van alle relevante milieuaspecten wordt ingepland, zal een aantal van de eerdergenoemde thematische handhavingsinitiatieven betrekking hebben op zowel GPBV-bedrijven als niet GPBV-bedrijven.

////////////////////////////////////

Om dit programma evenwichtig en haalbaar te houden wijkt de Omgevingsinspectie voor de controles van de GPBV-landbouwbedrijven, net zoals in 2023, ook in 2024 af van de vooropgestelde minimumfrequentie. Deze frequentie blijft voor de GPBV-landbouwbedrijven verlaagd van minimaal een controle om de 3 naar minimaal een controle om de 6 jaar.

De naleving van de op de BREF-conclusies gebaseerde voorwaarden moet worden gecontroleerd binnen een termijn van 4 jaar na publicatie van de betreffende BREF-conclusie die van toepassing is op de hoofdactiviteit van een GPBV-bedrijf. Deze controles spitsen zich toe op de Vlare III-voorwaarden en worden uitgevoerd onder het inspectietype 13 (IT13). Deze controles zijn in eerste instantie afgestemd op het meerjarenprogramma van de afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten van het Departement Omgeving. Zo zullen er in 2024 IT13-controles worden uitgevoerd bij GPBV-bedrijven die vallen onder de BREF 'Food, Drink, Milk' of de BREF 'Waste Incineration'. Waar nodig worden deze controles in functie van de werklust gespreid over meerdere jaren. Zo zullen er in het werkjaar 2024 ook nog de resterende IT13-controles worden uitgevoerd bij installaties vallende onder de BREF 'Waste Treatment'.

Bij de opvolging van de impact van de RIE op Europees niveau hoort een aantal bevragingen van de lidstaten. De Omgevingsinspectie ondersteunt hierin de afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -Projecten van het Departement Omgeving die de coördinatorrol opneemt door het aanleveren van informatie en data verkregen bij onze inspectie- en handhavingsopdrachten.

In 2024 geeft de Omgevingsinspectie uitvoering aan het RIE-inspectieprogramma, maakt ze verder werk van het vereenvoudigen en efficiënter maken van de administratie die gepaard gaat met het proces van inspecteren en maatregelen nemen, en het registreren en uitwisselen van data, zowel intern als extern.

2.4.2.11 Exploitatie

2.4.2.11.1 Generieke proactieve handhavingsinitiatieven exploitatie

Een aantal controles die de Omgevingsinspectie uitvoert, heeft betrekking op de exploitatie van hinderlijke inrichtingen in het algemeen, zoals de controle van omgevingsvergunningen of de controle van de uitvoering van het zelfcontrolemeetprogramma's voor lucht of afvalwater bij klasse 1-inrichtingen. Deze controles kunnen gebeuren naar aanleiding van nieuwe vergunningsbesluiten of weigeringsbesluiten, en kunnen ofwel een volledige toets van de realiteit in de inrichting aan de voorwaarden van de vergunning ofwel louter een controle van de bijzondere voorwaarden omvatten. De Omgevingsinspectie coördineert deze routineopdrachten op het niveau van haar decentrale werkplekken.

In 2024 voert de Omgevingsinspectie voort controles uit bij nog niet eerder gecontroleerde klasse 1-inrichtingen. De Omgevingsinspectie startte dit handhavingsinitiatief in 2019 en zet dit gefaseerd voort waarbij ze prioriteit geeft aan inrichtingen met de grootste mogelijke impact op het leefmilieu.

2.4.2.11.2 Focushandhavingsinitiatieven exploitatie

In 2024 houdt de Omgevingsinspectie zo goed mogelijk rekening met de actualiteit, maatschappelijk relevante thema's die zich onverwacht aanbieden en situaties die een snelle respons vereisen. De Omgevingsinspectie tracht hier op een wendbare manier het gepaste gevolg te geven, rekening houdend met de beschikbare capaciteit van mensen en middelen.

////////////////////////////////////

BIJLAGE 1 - HANDHAVINGSINITIATIEVEN MILIEU

afval en materialen	monsternames afval en grondstoffen
afval en materialen	inspecties afvalverwerkende bedrijven
afval en materialen	opslaghoeveelheden grondreinigingscentra en afvalverwerkers
afval en materialen	controles op grondstofverklaringen
afval en materialen	controles op kunststofpelletverlies
afval en materialen	inspecties bij biogasbedrijven
afval en materialen	algemene controles asbest
afval en materialen	asbest in bedrijfsgebouwen
afval en materialen	selectieve inzameling op sloopwerven
afval en materialen	controles asbest bij containerparken
afval en materialen	selectieve inzameling bij afvalproducent
afval en materialen	selectieve inzameling van afval bij bedrijven
afval en materialen	controles op bedrijfsrestafval/ (gemengd) bouw en sloopafval bij IHM, sorteerdere en verwerkers
afval en materialen	selectieve inzameling bij IHM
hinder	klachtenbehandeling
hinder	geluids- en trillingsmetingen
hinder	breedbandmetingen EMS zendantennes
hinder	metingen ELF hoogspanningsleidingen
landbouw	overeenkomst dierlijke bijproducten
landbouw	microbiologische monsternames van dierlijke bijproducten bij verwerkers
landbouw	controle AEA-stalsystemen
landbouw	PAS-maatregelen
landbouw	lozingen erfsappen in oppervlaktewater
landbouw	gemonitorde voedertransporten
ketentoezicht	controles wegtransport afvalstromen
ketentoezicht	controles uitvoer afvalstromen via zeehavens
ketentoezicht	controles in het kader van ketentoezicht
ketentoezicht	controle op sloopschepen
ketentoezicht	meldingen van debunkering van scheepsbrandstoffen
klimaat	VOS-emissies solventverbruikende bedrijven
klimaat	controle IR-screening bij tankopslag (VOS)
klimaat	controle op LDAR 2.0 van VOS-installaties
klimaat	controle op de emissies van gefluoreerde broeikasgassen/PFAS
klimaat	lekverliezen koelinstallaties: centrale sectorale aanpak
klimaat	controle werking en kwaliteit van gecertificeerde koeltechnische bedrijven
klimaat	gerichte controles op meldingen lekverlies en afwijkingaanvragen
klimaat	exploratie controles emissies F-gassen/PFAS
lucht	emissie- en immissiemetingen lucht
lucht	emissiemetingen PFAS
lucht	controle van de zelfcontrole lucht

lucht	controle middelgrote stookinstallaties
lucht	controle emissies fijn stof
lucht	bepanking emissie zware metalen in lucht
lucht	bepanking dioxineachtige PCB's bij schrootverwerkers
lucht	DMF-emissies bij coating-bedrijven
lucht	geuraspecten bij asfaltcentrales
ondergrond en grondwater	monsternames bodem en grondwater
ondergrond en grondwater	controle op (erkende) boorbedrijven bij boringen of grondwaterwinningen
ondergrond en grondwater	controle grondwaterwinningen
ondergrond en grondwater	controle van de zelfcontrole grondwater
omgevingsveiligheid	ingeperkt gebruik genetisch gemodificeerde organismen en pathogenen
omgevingsveiligheid	controle LPG-stations
omgevingsveiligheid	controle CNG en LNG-stations
omgevingsveiligheid	controle H ₂ -stations
omgevingsveiligheid	benzinstations - damprecuperatie fase 2
omgevingsveiligheid	uitvoering net-niet-Sevesoprogramma
omgevingsveiligheid	uitvoering Seveso-inspectieprogramma
omgevingsveiligheid	controles veiligheidsaspecten NH ₃ -koelinstallaties
omgevingsveiligheid	controles REACH
omgevingsveiligheid	controle op de restricties op PFOA in blusschuimen
omgevingsveiligheid	controles Zeer Zorgwekkende Stoffen
water	monsternames afvalwater
water	monstername campagnes PFT's/PFAS
water	zelfcontrolegegevens van niet-RIE-exploitatie
water	voedingsbedrijven onder richtlijn 91/271
water	monsternamecampagne PCB's
water	monsternamecampagne fenolen
water	controles op vraag van de Vlaamse Milieumaatschappij
water	camera-inspecties in riolen en leidingen
water	controles controle-inrichtingen afvalwater
water	meetapparatuur van de Vlaamse Milieumaatschappij
water	noodaansluitingen: verzegeling, toezicht bij incidenten en gebruik
RIE	vergunningstoestand
RIE	energie
RIE	evaluatie milieumanagementsysteem
RIE	preventie en bestrijding van hinder
RIE	zelfcontrole water
RIE	controle lozingsvoorwaarden water
RIE	overige voorwaarden water
RIE	zelfcontrole lucht
RIE	controle emissievoorwaarden Lucht
RIE	overige voorwaarden lucht
RIE	preventie en beheer van afvalstoffen en materialen

RIE	controle beheersing risico's bodem en grondwaterverontreiniging
RIE	controle VLAREM III na actualisatie BREF
exploitatie	nog niet eerder gecontroleerde klasse 1-inrichtingen
exploitatie	controles omgevingsvergunningen en andere besluiten (erkenningen, weigeringen, ...)
exploitatie	respons- en permanentiesysteem
exploitatie	controle en/of adviesverlening op vraag van andere (handhavings)actoren

BIJLAGE 2 – AFKORTINGEN

AEA	Ammoniakemissiearme
AEEA	Afgedankte elektrische en elektronische apparatuur
AIHRO	Afdeling Inspectie en Handhaving Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
AMI	Afdeling Milieu-inspectie
AMMC	Afdeling Milieuhandhaving, Milieuschade en Crisisbeheer
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BBT	Beleids- en Begrotingstoelichtingen
BBT	Best Beschikbare Technieken
BJO	Beleidsontwikkeling en Juridische Ondersteuning
BREF	Best Available Techniques Reference
BRV	Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
BSE	Boviene Spongiforme Encefalopathie
BT	Bestuurlijke Transactie
CAPLO	Centraal Aanspreekpunt Lokale Overheden
CCIM	Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid
CCVO	Coördinatie- en Crisiscentrum Vlaamse Overheid
CDNI	Het Verdrag inzake de verzameling, afgifte en inname van afval in de Rijn- en binnenvaart
CIW	Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid
CNG	Compressed Natural Gas
CVH	Coördinatie Vlaamse Handhaving
DABM	Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid
DMF	Dimethylformamide
DOV	Databank Ondergrond Vlaanderen
ECHA	Europees Agentschap voor Chemische Stoffen
EU ETS	European Union Emissions Trading System
EVOA	Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen
FAQ	Frequently Asked Questions
GGO	Genetisch Gemodificeerde Organismen
GPBV	Geïntegreerde Preventie en Bestrijding van Verontreiniging
GPS	Global Positioning System
GWP	Global Warming Potential
IHM	Inzamelaars, handelaars en makelaars

IMPEL	European Union Network for the Implementation and enforcement of Environmental Law
INBO	Instuur voor Natuur- en Bosonderzoek
IRAM	Information Risk Analysis Methodology
KVH	Kaderdecreet Vlaamse Handhaving
LDAR	Leak Detection and Repair
LNG	Liquefied Natural Gas
LPG	Liquefied Petroleum Gas
MCP	Medium Combustion Plant
OE	Onroerend Erfgoed
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OSE	Overdraagbare Spongiforme Encefalopathieën
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
PAK	Polycyclische aromatische koolwaterstoffen
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PCB	Polychloorbifenylen
PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen
PFOA	Perfluorooctaan zuur
PMD	Plastiek-, Metaal- en Drankkartonverpakkingen
POP	Persistent Organic Pollutants
REACH	Registration, Evaluation, Authorization and restriction of CHEMicals
RIE	Richtlijn Industriële Emissies
RIGHA	Risico Gebaseerde HAndhaving
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SBZ	Speciale Beschermingszones
SIDO	Strategie, Internationaal, Digitalisering en Organisatie
SIT	Seveso Inspection Tools
TCE	Ton CO ₂ Equivalenten
TFS	Transfrontier Shipment of Waste
TOBE	Toetsing en Beheer Emissies
VCRO	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening
VEKP	Vlaams Energie en Klimaatplan
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
VHP	Vlaams Handhavingsplatform
VITO	Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek

VLAREM	Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning
VOS	Vluchtige Organische stoffen
VPV	Vereenvoudigde Processenverbaal
VTE	Voltijdse Equivalenten
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
WORG	Watergevoelige openruimtegebieden
ZZS	Zeer Zorgwekkende Stoffen

BIJLAGE 3 – CONTACTGEGEVENS AFDELING HANDHAVING

AFDELING HANDHAVING

Bezoekadres: Graaf De Ferraris-gebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel
02 553 10 99
Postadres: Koning Albert-II laan 15 bus 549, 1210 Brussel
www.omgeving.vlaanderen.be/inspectie-en-handhaving

Sanctionering en advisering

Bezoekadres: Graaf De Ferraris-gebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 8 ,1000 Brussel
02 553 75 11
Postadres: Koning Albert-II laan 15 bus 549, 1210 Brussel
sanctionering.omgeving@vlaanderen.be

Omgevingsinspectie Antwerpen

Bezoekadres: Anna Bijnsgebouw
Lange Kievitstraat 111-113 bus 62, 2018 Antwerpen
03 224 64 25
Postadres: Koning Albert II-laan 15 bus 555, 1210 Brussel
omgevingsinspectie.ant@vlaanderen.be

Omgevingsinspectie Limburg

Bezoekadres: Hendrik van Veldekegebouw
Koningin Astridlaan 50 bus 5, 3500 Hasselt
011 74 26 00
Postadres: Koning Albert II-laan 15 bus 558, 1210 Brussel
omgevingsinspectie.lim@vlaanderen.be

Omgevingsinspectie Oost-Vlaanderen

Bezoekadres: Virginie Lovelinggebouw
Koningin Maria Hendrikaplein 70 bus 71, 9000 Gent
09 276 22 00
Postadres: Koning Albert II-laan 15 bus 557, 1210 Brussel
omgevingsinspectie.ovl@vlaanderen.be

Omgevingsinspectie Vlaams-Brabant

Bezoekadres: Dirk Boutsgebouw
Diestsepoort 6 bus 71, 3000 Leuven
016 66 60 70
Postadres: Koning Albert II-laan 15 bus 559, 1210 Brussel
omgevingsinspectie.vbr@vlaanderen.be

Omgevingsinspectie West-Vlaanderen

Bezoekadres: Jacob Van Maerlantgebouw
Koning Albert I-laan 1/2, 8200 Brugge
050 24 79 60
Postadres: Koning Albert II-laan 15 bus 556, 1210 Brussel
omgevingsinspectie.wvl@vlaanderen.be

Uitgave

Vlaamse overheid

Departement Omgeving

Afdeling Handhaving

www.omgevingvlaanderen.be

<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/inspectie-en-handhaving>

Verantwoordelijke uitgever

Ivo Palmers, waarnemend secretaris-generaal

Departement Omgeving

Bezoekadres: Koning Albert II-laan 20, 1000 Brussel

Postadres: Koning Albert-II laan 15 bus 553, 1210 Brussel

Redactie

Karel Debeuf

Depotnummer

D/2024/3241/042

Dit plan is digitaal beschikbaar op

<https://omgeving.vlaanderen.be/handhavingsbeleid>

© Vlaamse overheid

